

Nehatu looduskaitseala, Porsiku hoiuala, Kangruaadu hoiuala ja Oademetsa hoiuala kaitsekorralduskava 2015–2024

Keskkonnaamet 2015

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti tuleviku heaks

SISUKORD

1.	SISSEJUHATUS	4
1.1.	Ala iseloomustus	4
1.2.	Maakasutus	5
1.3.	Huvigrupid	8
1.4.	Kaitsekord	8
1.5.	Uuritus	10
1.5.1.	Läbiviidud inventuurid ja uuringud	10
1.5.2.	Riiklik seire	10
1.5.3.	Inventuuride ja uuringute vajadus	11
2.	VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID	12
2.1.	Elustik	12
2.1.1.	Taimed	12
2.1.2.	Linnud	18
2.1.3.	Imetajad	26
2.2.	Kooslused	27
2.2.1.	Rannikuelupaigad	27
2.2.2.	Nõmmed, liivikud ja kadastikud	28
2.2.3.	Niidud	29
2.2.4.	Sood	35
2.2.5.	Metsad	37
2.3.	Üksikobjektid	40
2.3.1.	Tammari tamm	40
2.3.2.	Muriste tamm	40
2.3.3.	Porsiku kadakad	41
2.3.4.	Paatsalu põlispuude grupp	41
3.	ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE NING KÜLASTUSKORRALDUS	43
4.	KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE	44
4.1.	Tegevuste kirjeldus	44
4.1.1.	Inventuurid, seired, uuringud	44
4.1.2.	Hooldus, taastamine, ohjamine	47
4.1.2.4.	Porsiku kadakate taastamine	65
4.1.2.5.	Porsiku kadakate hooldamine	66
4.1.2.6.	Illuste soo veerežiimi taastamine	66
4.1.2.7.	Välispiiri tähiste paigaldamine	67
4.1.2.8.	Välispiiri tähiste hooldamine	69
4.1.2.9.	Infotahvli uuendamine ja hooldus	71
4.1.2.10.	Nehatu looduskaitseala kaitse-eeskirja uuendamine	72
4.1.2.11.	Kaitsekorralduskava vahehindamine	72
4.1.2.12.	Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamine	73
5.	EELARVE	74
6.	KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE	77
7.	KASUTATUD KIRJANDUS	81
	LISAD	

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 25 on kaitsekorralduskava kaitstava loodusobjekti alapõhise kaitse korraldamise aluseks.

Kaitsekorralduskava kinnitab Keskkonnaameti peadirektor. Teave kaitsekorralduskava kinnitamise kohta avalikustatakse Keskkonnaameti kodulehel.

Käesoleva Nehatu looduskaitseala, Porsiku hoiuala, Kangruaadu ja Oademetsa hoiuala kaitsekorralduskava (edaspidi ka *kaitsekorralduskava*) eesmärk on:

- anda lühike ülevaade kaitstavatest aladest (edaspidi *ala*) – nende kaitsekorrast, kaitse-eesmärkidest, rahvusvahelisest staatusest, maakasutusest, huvigruppidest ning alal läbiviidavast riiklikust seirest;
- analüüsida ala eesmärke ning anda hinnang iga põhiväärtuseks oleva liigi, elupaiga vm väärtuse seisundile;
- arvestades alale seatud eesmärke, määrata mõõdetavad kaitse-eesmärgid ja kaitsekorralduse oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks ning 30 aasta perspektiivis;
- anda ülevaade peamistest väärtusi mõjutavatest teguritest, kirjeldada kaitseks vajalikke meetmeid koos oodatavate tulemustega;
- määrata põhiväärtuste säilimisele, taastamisele ja tutvustamisele suunatud kaitsekorralduslike tegevuste elluviimise plaan koos tööde mahu, koha, ulatuse kirjelduse ja orienteeruva maksumusega;
- luua alusdokument kaitseala kaitsekorralduslike tööde elluviimiseks ja rahastamiseks.

Kaitsekorralduskava koostamisel viidi läbi avalikkuse kaasamise koosolekud 26. novembril 2012. a ja 14. oktoobril 2013. a, lisaks toimus 1. veebruaril 2013. a koostöökoosolek. Koosolekute protokollid on toodud lisa 2.

Kaitsekorralduskava koostamist koordineeris Keskkonnaameti Hiiu-Lääne-Saare regiooni kaitse planeerimise spetsialist Anni Kurisman (tel: 472 4729, e-post: anni.kurisman@keskkonnaamet.ee). Kaitsekorralduskava koostas Ivar Ojaste (tel: 52 15151, e-post: ivar.ojaste@gmail.com).

Kaitsekorralduskava on valminud „Riikliku struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007–2013” ja sellest tuleneva „Elukeskkonna arendamise rakenduskava” prioriteetse suuna „Säästva keskkonnakasutuse infrastruktuuride ja tugisüsteemide arendamine” meetme „Kaitsekorralduskavade ja liikide tegevuskavade koostamine looduse mitmekesisuse säilitamiseks” programmi alusel Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditest.

1. SISSEJUHATUS

1.1. ALA ISELOOMUSTUS

Kõik kaitsekorralduskavas (edaspidi ka *kava*) käsitletud kaitstavad alad paiknevad Lääne-Eesti madalikul Lihula-Virtsu paikkonnas ning moodustavad ühtse tervikliku ala, kuna Porsiku, Kangruaadu ja Oademetsa hoiuala piirnevad Nehatu looduskaitsealaga (edaspidi ka *kaitseala*). Ühtlasi asuvad kõik mainitud alad Väinamere loodus- ja linnualal. Administratiivselt jääb kavaga hõlmatud ala Lääne maakonda Hanila valda ning Pärnu maakonda Varbla valda.

Kavaga hõlmatud ala keskmeks on Nehatu soo, mis on kujunenud endise merelahe kinnikasvamise tagajärjel umbes 4500 aastat tagasi. Soopinna kõrgus on seal 2,5–3,8 meetrit. Veel 19. sajandi teisel poolel kujutas tänane Nehatu soo endast kolossaalsete roo- ja kõrkjamassidega kaetud suuremate ja väiksemate vabaveealadega rannikujärve (Russow, 1871). Nehatu järve kinnikasvamisele aitas kindlasti kaasa veepinna allalaskmine 1920ndatel aastatel (Paakspuu, 1973). Täna leidub soos mitmeid väikseid reliktseid madalaveelisi jäänukjärvi – Kangruaadu järv, Kiissa järv, Lammastejärv, Kahvatu laht, Kiissa laht, Käomardi laht, Teotalli laht – mis on ümbritsetud roo-õõtsikooga. Kuigi mitmed on nime poolest lahed, on need tänaseks merest maakerke tulemusena eraldunud. Levinud on tihe roostik, mida liigendavad kohati ulatuslikud lääne-mõõkrohu kasvualad. Madalsood liigendavad järskude pervedega rabasaared, kus kasvab mände, sookaski ja üksikuid kuuski (Keskspaik, Kašentseva 1995). Nehatu soos esinevad ühed suuremad Atlantilise kliimaperioodi relikti – lääne-mõõkrohu kogumikud Eestis. Soo on oluline lindude pesitsusala, sookurgede sulgimisala ning rändepeatuspaik.

Nehatu sood ümbritsevad endised puisniidud ja –karjamaad, mis enamuses on mingil ajahetkel majandusest välja jäänud ja nüüdseks väärtuslikeks metsakooslusteks kujunenud. Mõned puisniidud ja –karjamaad on ka praegu järjepideva hooldamise tulemusena säilinud. Nehatu looduskaitseala äärealadel ja piirnevatel hoiualadel, kus inimasustus on tihedam, leidub mitmesuguseid Lääne-Eestile iseloomulikke niidukooslusi (nt loopealsed, soostuvad niidud, kuivad aruniidud jne).

Kavaga hõlmatud aladest suurim on Nehatu looduskaitseala, see koosneb kolmest lahustükist, mille kogupindala on 1011 ha. Nehatu soo võeti esmakordselt kaitse alla 11. juulil 1957. a, kui Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrusega nr 242 „Abinõudest looduskaitse organiseerimiseks Eesti NSV-s“ moodustati Nehatu soo botaanilis-zooloogiline keeluala. Hetkel kehtiv Nehatu looduskaitseala kaitse-eeskiri kinnitati Vabariigi Valitsuse 24. jaanuari 2001. a määrusega nr 39. Selle kohaselt on kaitseala põhieesmärk Nehatu soo, praeguste ja endiste merelahtede roostike ning vee- ja rannikulinnustiku kaitse. Nehatu looduskaitseala kuulub ka Ramsari märgalade hulka.

Looduskaitsealaga piirneb kolm hoiuala – Porsiku hoiuala paikneb Nehatu looduskaitseala loode- ja läänepiiril ning koosneb kahest lahustükist, mille kogupindala on 76 ha; Kangruaadu hoiuala paikneb Nehatu looduskaitseala kirdepiiril ning on 27 ha suurune; Oademetsa hoiuala paikneb Nehatu looduskaitseala idapiiril ning koosneb kahest lahustükist, mille kogupindala

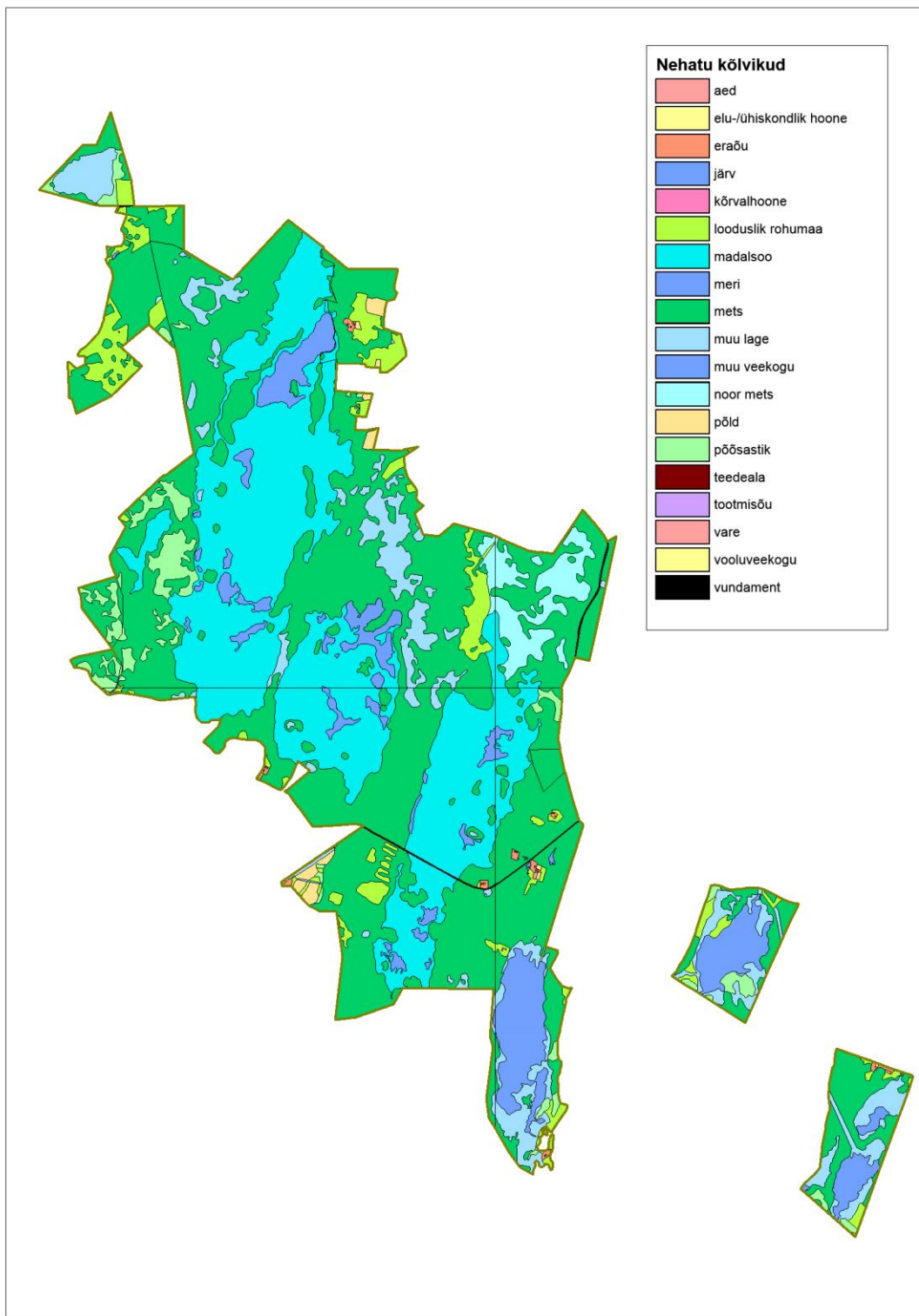
on 10 ha. Hoiualad on kaitse alla võetud Vabariigi valitsuse 28. veebruari 2006. a määrusega nr 59 „Hoiualade kaitse alla võtmine Lääne maakonnas“. Porsiku hoiuala kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide – kadastike (5130)¹, lubjarikkal mullal kuivade niitude (6210*), loodude (6280*), puisniitude (6530*), lääne-mõõkrohuga lubjarikaste madalsoode (7210*), liigirikaste madalsoode (7230) ja puiskarjamaade (9070) kaitse. Kangruaadu hoiuala kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide – lubjarikkal mullal kuivade niitude (6210*), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude (6510), lääne-mõõkrohuga lubjarikaste madalsoode (7210*), liigirikaste madalsoode (7230), puiskarjamaade (9070) ning soostuvate ja soolehtmetsade (9080*) kaitse. Oademetsa hoiuala kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüübi – vanade laialehiste metsade (9020*) kaitse.

Kaitsekorralduskavaga hõlmatud alale jäävad ka kaitsealused üksikobjekt Muriste tamm, mis võeti esmakordselt kaitse alla 1976. a (27. septembri 1976. a Pärnu raj. TSN TK otsus nr 253), ja Tammari tamm, mis on kaitse all olnud juba pool sajandit (22. aprilli 1964. a Haapsalu raj. TSN TK otsus nr 17). Lisaks ulatub Nehatu looduskaitsealale Paatsalu park, mis on kaitse alla võetud 25. aprillil 1958. a Lihula raj. TSN TK otsusega nr 34. Hetkel kehtiv pargi kaitse-eeskiri on vastu võetud 30. märtsil 2006. a määrusega nt 64 „Kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute eeskiri“, mille kohaselt on pargi kaitse-eesmärk ajalooliselt kujunenud planeeringu, dendroloogiliselt, kultuurilooliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja puhkemajanduslikult väärtusliku puistu ning pargi- ja aiakunsti hinnaliste kujunduselementide säilitamine koos edasise kasutamise ja arendamise suunamisega. Peale eeltoodu ulatuvad kaitsekorralduskavaga hõlmatud alale Porsiku kadakad, mis on kaitse alla võetud 21. novembril 1984. a Haapsalu Raj. RSN TK otsusega nt 267. Porsiku kadakate näol on tegemist uuendamata kaitsekorraga alaga. Viimasena võib välja tuua Nehatu looduskaitsealale jäävad Rässa ohvriallikad, mis on arvele võetud arheoloogiamälestistena.

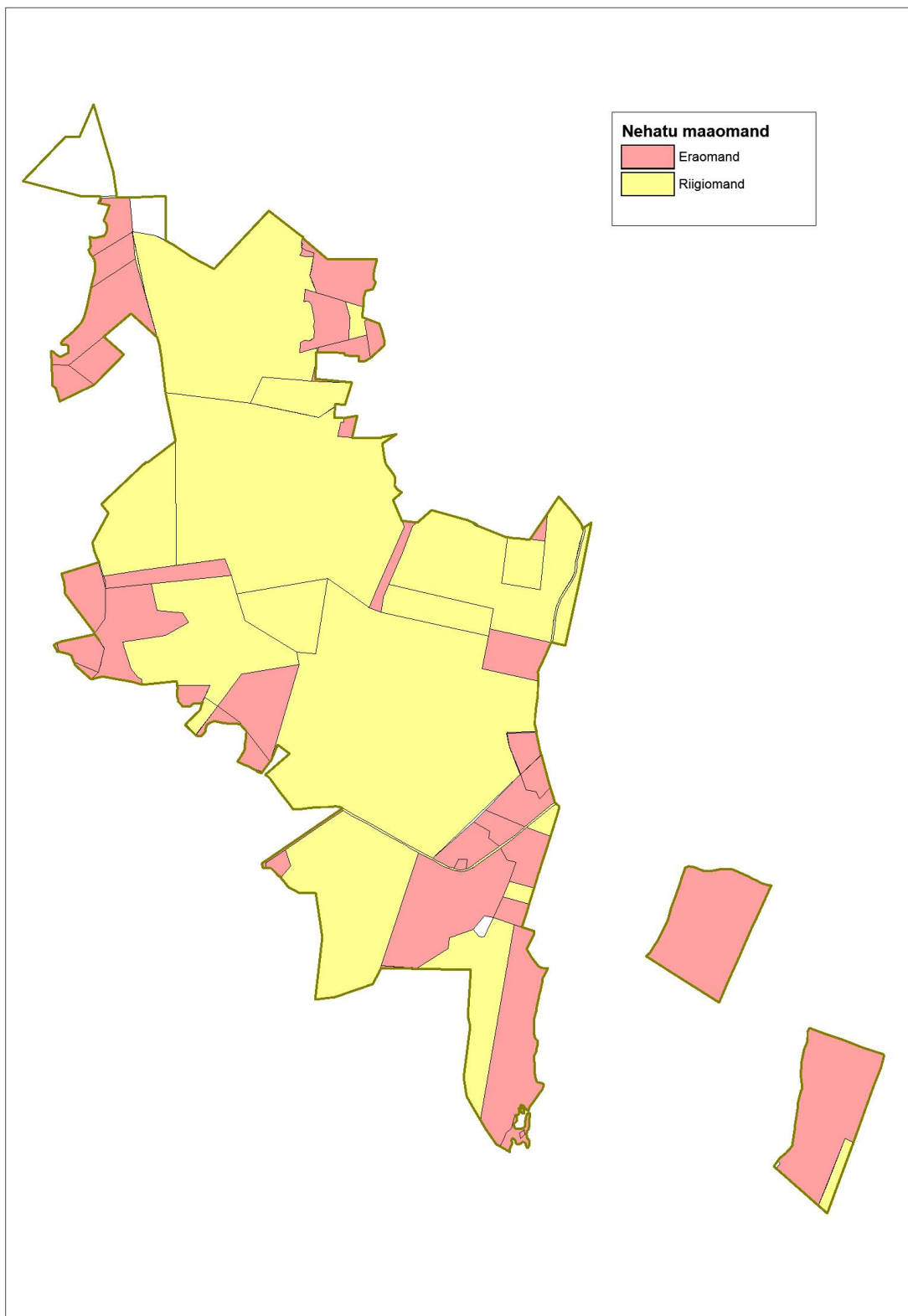
1.2. MAAKASUTUS

Tegemist on valdavalt loodusliku alaga, kus domineerib mets (46%) ning madalsoon (28%). Kuna põhikaardil defineeritud muude lagedate alade puhul on valdavalt tegemist samuti madalsoonlaikudega, siis madalsoon tegelik osakaal on 35% kaitstavate alade üldpindalast (tabel 1, joonis 1). Mere definitsiooni all käsitletakse merest eraldunud hiljutisi lahesoppe, mida tuleb käsitleda rannikulõugastena. Muu veekogu all käsitletakse põhikaardil osaliselt järvi, kuid ka laukaid ja teisi veesilmi. Õueala mõiste sisaldab nii majade kui ka aia all olevaid pindasid. Kaitstavatel aladel asub 59 kinnistut, millest 19 on riigiomandis (pindala 760 ha) ja 30 eraomandis (pindala 338 ha) (joonis 2). Jätkuvalt riigi-omandis oleva maa pindala on 24 ha. Tegemist on valdavalt madalsooniga, mille servadesse jääb metsaala. Aktiivset majandustegevust kaitseala metsades ei toimu.

¹ Sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisale. Tärniga (*) on tähistatud esmatahtsad elupaigad.

Joonis 1. Nehatu looduskaitseala, Porsiku hoiuala, Kangruaadu hoiuala ja Oademetsa hoiuala kõlvikuline jaotus (allikad: Maa-amet ja Keskkonnaregister).

Joonis 2. Maaomandi jaotus Nehatu looduskaitsealal, Porsiku hoiualal, Kangruaadu hoiualal ja Oademetsa hoiualal. Valge ala tähistab jätkuvalt riigiomandis olevat maad (allikad: Maaamet ja Keskkonnaregister).

Tabel 1. Ala kõlvikuline jaotus (allikad: Maa-amet ja Keskkonnaregister)

Jrk nr	Kõlvik	Pindala, ha	Osakaal,%	Jrk nr	Kõlvik	Pindala, ha	Osakaal,%
1.	Mets	521,71	46,46	8.	Järv	19,27	1,72
2.	Madaloo	310,50	27,65	9.	Muu veekogu	19,05	1,70
3.	Muu lage	81,51	7,26	10.	Põld	6,33	0,56
4.	Looduslik rohumaa	51,51	4,59	11.	Õueala	2,32	0,24
5.	Meri	48,62	4,33	12.	Teeala	1,31	0,12
6.	Põõsastik	32,71	2,91	13.	Vooluveekogu	0,54	0,05
7.	Noor mets	27,14	2,42		Kokku	1122,84	100,00

1.3. HUVIGRUPID

Nehatu looduskaitseala ja sellega piirnevad hoiualad on ümbritsetud külamaastikega ning kujutavad seetõttu looduslikku oaasi tavapärasest kultuurmaastikust. Kuna kõnealuses piirkonnas puuduvad matkarajad ja laagripitsid, siis puudub ka külastuse surve.

- **Keskkonnaamet** – kaitseala valitseja. Keskkonnaameti eesmärk on tagada ala eesmärgiks olevate väärtuste soodne seisund.
- **RMK** – ala külastuse korraldaja, külastusobjektide rajaja ja hooldaja ning loodushoiutööde läbiviija riigi maadel, piiritähiste paigaldaja ja hooldaja.
- **Jahimehed** – ala jääb Vatla ja Vana-Varbla jahipiirkonda.
- **Maaomanikud** – metsa majandamine, puisniitude hooldamine.
- **Kalamehed** – harrastuskalameestele on huvipakkuvad Käomardi ja Kahvatu laht ning Kangruaadu järv.
- **Eesti Ornitoloogiaühing** – ala kuulub Euroopa Liidu tähtsusega Väinamere linnuala koosseisu.
- **Hanila ja Varbla vald** – eluterve ja puhta keskkonna säilitamine kogukonnale.
- **Nehatu külaselts** – loodus- ja elukeskkonna kaitsmine selle mitmekesisuse säilimiseks.

1.4. KAITSEKORD

Nehatu looduskaitseala jaguneb Nehatu piiranguvööndiks ja Nehatu sihtkaitsevööndiks. Kaitsealal on valdav Nehatu piiranguvööndi režiim – 93% territooriumist (945 ha). Sihtkaitsevööndi ala on vaid 66 ha ehk 7% kaitseala territooriumist (lisa 1).

Kaitsealal on lubatud jahipidamine mingi, rebase, hundi, metssea, põdra ja kähriku arvukuse reguleerimise eesmärgil 1. septembrist 31. jaanuarini. Kaitsealal on keelatud puhtpuistute

kujundamine ja energiapuistute rajamine, jalgrattaga sõitmine väljaspool teid ja radu ning mootorsõidukitega liiklemine ja nende parkimine väljaspool selleks ettenähtud teid ja parklaid, välja arvatud järelevalve-, teadus- ja päästetöödel ning kaitse-eeskirjaga lubatud metsa- ja põllumajandustöödel ning roo varumise töödel üksnes külmunud pinnasel ja jää pealt. Kaitsealal on keelatud veemootorsõidukiga liiklemine, välja arvatud järelevalve-, teadus- ja päästetöödel ning selleks ettenähtud ja tähistatud liiklusteel.

Märkimisväärseks tuleb lugeda asjaolu, et inimestel on lubatud viibida, korjata marju ja seeni kogu kaitseala maa-alal. See on ka üldjuhul mõistetav, sest madal-soos levinud läänemõõkrohu ja kohati ka pilliroo koosluses ei ole inimesele liikumine just kõige lihtsam ning üldjuhul liiguvad inimesed soos või selle servaaladel marjade valmimise perioodil või siis jahi käigus, seega lindude pesitsus-, sulgimis- ja rände ajal ei ole üldjuhul häiringut inimese poolt vaja peljata.

Nehatu sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamine. Sihtkaitsevööndis on keelatud majandustegevus, loodusvarade kasutamine ja rahvaürituste korraldamine. Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud hooldustööd kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks. Sihtkaitsevööndis on metsakaitse eesmärk metsa ökosüsteemi arengu tagamine üksnes loodusliku protsessina.

Nehatu piiranguvöönd on kaitseala majanduslikult kasutatav osa. Piiranguvööndis on tähtsaimateks piiranguteks uute maaparandussüsteemide rajamise ning veekogude veetaseme muutmise ja kallaste kahjustamise keeld. See on ka igati põhjendatud, sest metsakuivendus mõjutab kõige enam kaitseala peamisi loodusväärtusi – madal-sood, rannikulõukaid ning erinevaid metsakooslusi. Piiranguvööndis on metsakaitse eesmärk elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine. Kaitsealal on keelatud maavarade ja maa-ainese kaevandamine (lubatud vaid kaitseala valitseja nõusolekul oma tarbeks). Uuendusraietest on lubatud vaid turberaie perioodiga vähemalt 40 aastat. Ilma kaitseala valitseja nõusolekuta on keelatud uute ehitiste püstitamine, uute teede, õhuliinide ja muude kommunikatsioonide rajamine. Piiranguvööndis on lubatud rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata kohtades üksnes kaitseala valitseja nõusolekul.

Hoiuala kaitsekord tuleneb otse looduskaitseadusest. Hoiualal on keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks see moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi. Lisaks on hoiualal keelatud metsaraie, kui see võib rikkuda kaitstava elupaiga struktuuri ja funktsioone ning ohustada elupaigale tüüpiliste liikide säilimist. Kui kavandatav uuendusraie ei kahjusta hoiuala kaitse-eesmärkide säilimist ning nende struktuuride ja funktsioonide toimimist, on hoiualal lubatud lageraie langi suurus kuni kaks hektarit ja laius kuni 30 meetrit ning turberaie langi suurus kuni viis hektarit. Hoiualal kavandatava tegevuse mõju elupaikade ja liikide seisundile hinnatakse üldjuhul keskkonnamõju hindamise käigus.

Lisaks kehtivad Nehatu looduskaitsealal ja seda ümbritsevatel hoiualadel looduskaitseaduse §-s 14 toodud üldised kitsendused.

1.5. UURITUS

1.5.1. LÄBIVIIDUD INVENTUURID JA UURINGUD

Esimesed linnustiku uuringud toimusid Nehatus 19. sajandi lõpus, kui Nehatu järvel tõestati Valerian Russowi poolt 1870. a esmakordselt Eestis tiigi-roolinnu (*Acrocephalus scirpaceus*) pesitsemine (Rootsmäe & Veroman, 1974). Ajavahemikul 1951–1958 tegi Nehatu soos linnuloendusi Olav Renno (Renno, 1958). 1980. aastatel loendati helikopterilt pesitsevaid hallhanesid ja kümnokk-luiki Matsalu looduskaitsealal, Virtsu-Laelatu-Puhtu ja Nehatu roostikes (Kastepõld & Mägi, 1994). Nehatu ja Matsalu vaatlusala baasil töötati välja vastavalt 1990. ja 1991. a sookure sulgimise uurimise metoodika (Keskpaik & Kašentseva, 1995). Nehatu soo hiljutisim haudelinnustiku loendus toimus 2001. a (Leivits, 2001). 2007. a toimus Nehatus lennuloendus, mille käigus loendati pesitsevaid hallhanesid (Ojaste 2008). Eesti linnuatlase välitööd, mis toimusid perioodil 2004–2008, hõlmasid muu hulgas ka Nehatu looduskaitseala (Eesti Ornitoloogiaühing).

Elupaigatüüpe inventeeriti Nehatus viimati 2012. a, kui määratleti kõik piirkonna metsa- ja niidukooslused. Sellest varasemad lausalised metsa- ja niiduelupaigatüüpide inventuurid pärinevad 2000. aastate alguses toimunud Natura pilootprojektist.

Sookooslusi inventeeriti viimati 2010. a, kui projekti „Eesti soode looduskaitseline hindamine“ raames toimusid välitööd muuhulgas ka Nehatu looduskaitsealal (Paal & Leibak 2011).

Nehatu looduskaitsealal asuvaid rannikulõukaid (Kiisa ja Käomardi laht) uuriti viimati 2009.–2013. aastatel kestnud projekti „NATURESHIP“ raames, mille tulemusena valmis trükis „Rannikulõukad Eestis ja Läänemere keskosas“.

1.5.2. RIIKLIK SEIRE

Keskkonnaregistri andmete kohaselt asub Nehatu looduskaitsealal kolm seirejaama: SJA4436000, SJA6092000 ja SJA8470000.

Seirejaam SJA4436000 kuulus seireprogrammi “Haruldaste ja ohustatud taimekoosluste seire” ning ainuke seirekord eelnimetatud programmi metoodika kohaselt toimus 2002. aastal. Kuna selle seireprogrammi metoodikat muudeti 2005. a, siis kadus ka eeltoodud Nehatu seirejaam.

Seirejaamad SJA6092000 ja SJA8470000 kuuluvad seireprogrammi “Ohustatud soontaimed ja samblaliigid”. Neist esimene on seotud kauni kuldkinga (*Cypripedium calceolus*) ja teine valge tolmpa (*Cephalanthera longifolia*) seirega. Nende liikide kaitse korralduse tulemuslikkuse hindamiseks on oluline, et vähemalt korra kaitsekorraldusperioodi jooksul taimede kasvukohti riikliku seire raames kontrollitaks.

Nehatu madalsoo oli valitud ka loodusliku mitmekesisuse seire programmi madalsoode ja rabade linnustiku projekti püsiseirealadeks (Klein, 2000). Seiresammuks soovitati tollal 3

aastat. Seire intervalliks on otstarbekas kavandada 10–13 aastat. Kuna eelmine haudelinnustiku inventuur toimus 2001. a, on järgmine inventuur vajalik läbi viia 2015. a.

Nehatu looduskaitsealal asuvat merikotka pesa kontrollitakse iga-aastaselt riikliku seireprogrammi „Kotkad ja must-toonekurg“ raames.

1.5.3. INVENTUURIDE JA UURINGUTE VAJADUS

Nehatu looduskaitsealal ja Porsiku, Kangruaadu ja Oademetsa hoiualal on kaardistatud enamus Natura elupaigatüübid, Nehatu looduskaitsealal on teostatud soolindude inventuur ning hinnatud on siinsete soode looduskaitse väärtust. Seega on üldine teadmine ala väärtuste kohta olemas. Teadmised on kasinad taimede ja metsalindude kohta ning puuduvad üldse sammalde, putukate (eeskätt kiilide) ja kahepaiksete osas.

Arvestades olemasolevat teavet Nehatu looduskaitseala ja seda ümbritsevate hoiualade väärtuste osas ning ala võimalikku tähtsust kaitstavatele liikidele, on prioriteetsed taimestiku ning metsalinnustiku (eeskätt kanakulli, metsakanaliste, kakuliste ja rähnaliste) inventuurid. Võimalusel tuleks koguda ka teavet sammalde, kiililiikide ja kahepaiksete kohta.

2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID

2.1. ELUSTIK

2.1.1. TAIMED

Nehatu looduskaitseala ja Porsiku, Kangruaadu ja Oademetsa hoiuala taimeistiku liigilise koosseisu, kaitsekorralduslikult oluliste populatsioonide ja nende seisundi kohta on infot napilt. Seetõttu tuleb pidada vajalikuks botaanilise inventuuri teostamist kaitsekorraldusperioodi jooksul. Järgmistes peatükkides kirjeldatakse nelja Keskkonnaregistri andmetel siin esinevat II kaitsekategooria taimeliiki: kärbesõis, valge tolmpoa, kaunis kuldking ja vaheline näkirohi.

Lisaks loetletud II kaitsekategoorialiikidele leidub kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal u 318 m² suurune emaputke kasvukoht. Selle kasvukoha ja seal kasvavate isendite seisundi kohta andmed puuduvad. Kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal leidub emaputkele sobilikke kasvukohti – rannaniite, suhteliselt vähe. Rannaniidud on levinud vaid pisut alla 500 m pikkusel kitsal ribal Nehatu looduskaitseala lõunaosas (sealt leiti 2009. a ka ainuke teadaolev emaputke kasvukoht). See tähendab, et kuigi kaitsealal kasvavate taimeliikide kohta üleüldiselt andmeid napib, ei ole põhjust arvata, et liiki kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal oluliselt rohkem leiduks ning võib arvata, et Nehatu looduskaitseala ei mängi selle liigi kaitset määravat rolli. Seega pole ka otstarbekas emaputkele käesolevas kaitsekorralduskavas kaitse-eesmärgi seada.

Kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal leidub ohtralt ka III kaitsekategooriasse kuuluvaid taimeliike – lääne-mõõkrohi, vööthuul-sõrmkäpp, harilik käoraamat, värv-paskhein, sooneiuvaip, kahelehine käokeel, kahkjaspunane sõrmkäpp, pruunikas pesajuur, harilik pors, kuradi-sõrmkäpp, laialehine neiuvaip. Neist lääne-mõõkrohu, mis on kahtlemata üks olulisematest III kaitsekategooria taimeliikidest kaitsealal, kaitset, levikut ja seisundit kirjeldab temaga seotud elupaiga, lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga, vastav peatükk. Ka teiste III kaitsekategooriasse kuuluvate taimeliikide kaitse on enamasti tagatud läbi erinevate koosluste säilimise.

Kõik taimeliigid, millele käesolevas kaitsekorralduskavas eesmärk seatakse, peaksid saama ka Nehatu looduskaitseala kaitse-eesmärgiks.

2.1.1.1. VALGE TOLMPEA

Valge tolmpoa (*Cephalanthera longifolia*), II, KE – ei, LoA – ei²

Valget tolmpoad võib kohata mõnel pool Lääne-Eestis ja läänesaarte puisniitudel, loopealsetel, kadastikes ja hõredates loometsades. Valge tolmpoa levila põhjakirdepiir läbib Põhja-Vormsi ja Põhja-Hiiumaa ning Ahvenamaa. (Kull ja Tuulik, 2002). Eesti eElurikkuse kohaselt on valge tolmpoa väheneva arvukusega käpaline, mille kaitse staatus on „ohulähedane“. Orhideede kaitse tegevuskava eelnõu kohaselt ohustavad liiki enim valgustingimuste halvenemine ning otsene kasvukoha hävimine (nt arendustegevuse tõttu).

Kaitsekorralduskava hõlmatud alalt on teada üks valge tolmpoa kasvukoht, mis asub Nehatu looduskaitseala lääneosas paikneval endisel karjamaal, mis nüüdseks on muutunud üksikute kaskede ja hõreda kadastikuga puistuks. Sealne leiukoht on ainuke valge tolmpoa leiukoht Mandri-Eestis (Kukk ja Kull, 2005). Valge tolmpoa kasvukoht avastati Keskkonnaregistri kohaselt 1999. a ning toona loendati alalt 50 taime. Teine ja viimane kasvukoha vaatlus toimus 2009. a riikliku seire raames ning siis loendati ligikaudu ühe hektari suuruselt alalt u 30 isendit, kusjuures seirearuandes on märgitud, et taimi loendati nende õitsemise lõpus, mistõttu kõiki isendeid ei pruugitud leida. Seire raames täheldati, et siinset valge tolmpoa kasvukohta ohustab tugevalt võsastumisest tulenev valguse puudumine, seega on seal hädavajalik võsa eemaldamine ning puurinde harvendamine.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Säilinud on vähemalt ühe hektari suurune valge tolmpoa kasvukoht vähemalt 50 taimega.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Säilinud on vähemalt ühe hektari suurune valge tolmpoa kasvukoht vähemalt 30 taimega.

- Mõjutegurid ja meetmed

Negatiivsed mõjutegurid

- Kasvukoha võsastumine pärsib oluliselt valge tolmpoa risoomide abil levimist ja taime arengut ning viib ajapikku liigi kasvukohast kadumisele.

Meede: valge tolmpoa kasvukoha puhastamine võsast.

² I, II või III – liigi kaitsekategooria; LoD II, LiD I – loodusdirektiivi (EÜ nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taime- ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50)) või linnudirektiivi (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25)) lisas olemine, sh I või II tähistab vastava direktiivi lisa numbrit, KE – jah, KE – ei – kavaga hõlmatud kaitstava ala kaitse-eesmärgiks olemine; LoA – jah või ei, LiA – jah või ei - loodus- ja/või linnuala eesmärgiks olemise kohta.

Kuna Nehatu looduskaitsealal asuva valge tolmpea täpne levikuareaal ei ole teada, tuleb esmalt liigi levikuala ning seal vajalike tööde maht täpselt kaardistada. Võsa tuleb alalt eemaldada vähemalt kolm aastat järjest, kuna lehtpuude juure- ja kannuvõrseid tekib raiejärgsetel aastatel ohtralt. Võimalusel tuleks ala ka karjatada.

2.1.1.2. KAUNIS KULDKING

Kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), II, LoD II – jah, KE – ei, LoA – ei

Kaunis kuldking on levinud kõigis Eesti maakondades, kuid rohkem on liik levinud Põhja- ja Lääne-Eestis. Kuldkinga peamisteks elupaikadeks Eestis on salu-, loo- ja laanemetsad või neist pikaajalise inimtegevuse tulemusena kujundatud puisniidud, harvem soo- ja kõdusoometsad. Keerulise sigimisbioloogia ja aastatepikkuse algarengu tõttu on paljunemisikka jõudmisel liik jäänud püsima eelkõige inimtegevusest vähemhäiritud vanemates metsades. Kuldking ei talu täisvarju ega ka täisvalgust ning niiskustingimuste muutusi. Kõige soodsamates kasvupaikades jõuab taimedeni veerand täisvalgusest. Peamisteks ohuteguriteks on kasvukohtade muutused ja hävimine metsade lageraiete, kuivendus- ja ehitustegevuse tagajärjel, kas otseselt kasvukohtades või nende naabruses. (Kauni kuldkinga kaitse tegevuskava eelnõu).

Keskkonnaregistri kohaselt on kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal registreeritud kolm kauni kuldkinga kasvukohta. Neist suurim ligikaudu 3,8 ha suurune kasvukoht asub Nehatu looduskaitseala keskosas. Tegemist on endise võsastunud puisniiduga ning kuldkingi leiti seal esimest korda juba 1994. a. Viimati külastati kasvukohta 2006. a riikliku seire raames ning siis kuldkingi alalt ei leitud, kuid märgiti, et tegemist on potentsiaalse kasvukohaga, mis vajaks mõnel järgneval aastal kontrollimist.

Teine kauni kuldkinga kasvukoht asub Nehatu looduskaitseala idaosas paiknevas endisel puisniidul, mis loodusliku arengu tagajärjel on muutunud vanaks laialehiseks metsaks. Kuigi see kuldkinga kasvukoht on Keskkonnaregistris märgitud punktobjektina, on registri kohaselt tegemist mõnekümne hajusalt kasvava isendiga leiukohaga. Kasvukoht leiti 2009. a ning hiljem pole seda enam kontrollitud.

Viimane kauni kuldkinga kasvukoht asub Nehatu looduskaitseala lääneosas. Keskkonnaregistri kohaselt leiti see u 0,02 ha suurune kasvukoht 2011. a kadakate ja lehtpuuvõsaga kinni kasvavalt niidult. Lisaks on märgitud, et leiukohast leiti paar ära õitsenud kauni kuldkinga puhmast ning kuna tegemist oli juhusliku vaatlusega, võib kuldkinga kasvada selles piirkonnas ka rohkem.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kõigi kolme kauni kuldkinga leiukoha andmed on puudulikud, pole teada kasvukohtade areaal ega neis kasvavate isendite arv, seetõttu saab kaitse-eesmärgi seadmisel lähtuda vaid eesmärgist, et kõik kasvukohad on säilinud ning kaunis kuldking on seal esindatud. Kuivõrd kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal leidub veel hulgaliselt kuldkingale sobilikke kasvukohti (eeskätt alal asuvad puisniidud ja –karjamaad ning vanad laialehised metsad) on andmete täpsustamiseks vajalik lausaline kauni kuldkinga inventuur.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Säilinud on vähemalt kolm seni teadaolevat kauni kuldkinga kasvukohta ning liik on neis esindatud.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Säilinud on vähemalt kolm seni teadaolevat kauni kuldkinga kasvukohta ning liik on neis esindatud.

- Mõjutegurid ja meetmed

Negatiivsed mõjutegurid

- Seni teadaolevate kauni kuldkinga kasvukohtade andmed on puudulikud, pole teada kasvualade täpne suurus ja seisund ning neis kasvavate isendite arv. Lisaks leidub kaitsealal veel hulgaliselt liigile sobilikke kasvukohti (peamiselt puisniidud, -karjamaad ja vanad laialehised metsad), mille osas info kauni kuldkinga esinemise kohta puudub. Puudulike andmete tõttu on raskendatud liigi kaitse planeerimine.

Meede: kaitsealal asuvatel puisniitudel ja –karjamaadel ning vanades laialehistes metsades tuleb korraldada lausaline kauni kuldkinga inventuur, lisaks tuleb üle inventeerida ka hetkel teadaolevad kasvukohad. Inventuuri käigus tuleb hinnata ka raie tööde vajalikkust ja mahtu.

- Kauni kuldkinga teadaolevad kasvukohad on kohati võsastumas ning halvenevad valgustingimused võiva ohustada taime püsima jäämist.

Meede: vajadusel tuleks kauni kuldkinga kasvukohtades valgustingimusi parandada ning puurinnet harvendada ja/või võsa raiuda. See tegevus on üldjuhul siiski põhjendatud vaid siis, kui on ilmne, et ilma valgustingimuste parandamiseta kasvukoht hääbub. Võsa tuleb sellisel juhul tõrjuda mitu aastat järjest, kuna valgustingimuste paranemisel hoogustub võsa kasv oluliselt. Lisaks on väga soovitatav, et võsa eemaldamisele järgneks lühiajaliselt tugev karjatamiskoormus. Ilma karjatamiseta võib paranenud valgustingimustes hoogustunud võsa kasv kasvukoha kvaliteet oluliselt halveneda. Raievajadus ja –maht selgub täpsemalt inventuuri tulemusel.

2.1.1.3. VAHELMINE NÄKIROHI

Vaheline näkirohi (*Najas marina* subsp. *intermedia*), II, KE – ei, LoA – ei

Vaheline näkirohi on haruldane meri-näkirohu alamliik, mida on Eestis leitud vaid 14 ranna- ning 4 Mandri-Eesti sisejärves (Ott *et al*, 2011). Liik on levinud vaid 11 atlaseruudus (Kukk, Kull 2005). Andmebaasi eElurikkus kohaselt on meri-näkirohi, sh ka selle alamliigid, ohualtis seisundis ning tulenevalt kasvukoha eripärast ohustab liiki enim veekogude muutustega seotud ohutegurid (nt reostus, veetaseme drastilised muutused jne).

Kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal leidub vahelmist näkirohtu Kiissa lahes ja Käomardi lahes. Mõlemast lahest leiti vahelmist näkirohtu esmakordselt 2003. a, Kiissa lahest leiti 30

vahelmise näkirohu isendit ning Käomardi lahest esines liik massiliselt. Viimati hinnati Kiissa ja Käomardi lahes esinevate vahelmise näkirohu kasvukohtade seisundit 2011. a, kui projekti „NATURESHIP“ raames inventeeriti näkirohu kasvukohaks olevate lahtede kui rannikulõugaste seisundit. Kiissa lahes esines vahelduv näkirohi 2011. aasta juulis kahe hajusa kogumikuna ning ohtruseks hinnati 5-palli skaalal „1“ ehk üksikud taimed või väikesed kogumikud. Näkirohi levis lahes vahetult kaldaveetaimede võõndi servas, kus muu veesisene taimestik puudus või oli vähene. Käomardi lahes esines vahelduv näkirohi kolme hajusa kogumikuna ning isendite ohtruseks hinnati „3“ ehk sageli kohatav keskmisel hulgal (Eesti Maaülikooli Limnoloogiajaama andmed; Kose, 2012).

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Vahelduv näkirohi esineb Kiissa lahes üksikute kogumikena, Käomardi lahes on vahelduv näkirohi sageli keskmisel hulgal kohatav.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Vahelduv näkirohi esineb Kiissa lahes üksikute kogumikena, Käomardi lahes on vahelduv näkirohi sageli keskmisel hulgal kohatav³.

- Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

+ Projekti „NATURESHIP“ tehtud uuringute andmete alusel võib järeldada, et varasemalt kannatas vahelmise näkirohu üks kasvukohtadest Kiissa laht oluliselt valgalalt saabuva reostuse tõttu. Kuid praeguseks on see mõju lõppenud.

Negatiivsed mõjutegurid

- Vahelmise näkirohu peamine kasvukoht, Käomardi laht, kannatab reostuskoormuse all. Reostuse iseloom ning päritolu on hetkel teadmata.

Meede: Käomardi lahte suubuva Hõbesalu kraavi ääres oleva reostusallika fikseerimine. Käomardi lahte suubub vaid üks kraav (Hõbesalu peakraav) ning otstarbekas on alustada reostusallika otsimist sealt – Hõbesalu kraavist tuleb mitmest punktist võtta veeanalüüsid reostuse olemasolu, iseloomu ja asukoha määramiseks. Kui reostuse asukoht on fikseeritud, tuleb võimalusel leida lahendused reostuse likvideerimiseks. Võimalik, et reostus oli ka ajutine ning seda enam ei ole, kuid see vajab kontrollimist.

³ Vahelmise näkirohu kaitse tulemuslikkuse hindamise aluseks on 2011. a „NATURESHIP“ projekti raames kasutatud inventeerimismetoodika, kus isendite ohtrust hinnati 5 paali skaalal.

2.1.1.4. KÄRBESÕIS

Kärbesõis (*Ophrys insectifera*), II, KE – ei, LoA – ei

Kärbesõis ei ole Lääne-Eestis haruldane käpaline, eriti läänesaarte niiskematel puisniitudel, lookadastikes ja –männikutes ning madalsoodes esineb teda kohati arvukalt. Siiski kasvab ta meil levila kirdepiiril, mistõttu Soomes on liik juba väga haruldane. (Kull ja Tuulik, 2002). Orhideede kaitse tegevuskava eelnõu kohaselt on peamiseks kärbesõit ohustavaks teguriks selle elupaigaks olevate niidukoosluste hävimine kas võsastumise või vastupidi liiga intensiivse majandamise tõttu. Lisaks ohustab märgadel niitudel kasvavaid kärbesõisi veerežiimi muutused, eelkõige kuivendus.

Kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal leidub kaks kärbesõie kasvuala ning need mõlemad paiknevad Nehatu looduskaitseala lääneosas. Kahest kasvukohast suurem, u 0,4 ha suurune ala, leiti 2011. a niiskelt looniidult, kus leiti üle 20 õitsva kärbesõie isendi. Lisaks esines alal kurekella (spp. *Aquilegia*), mis on nn mustas raamatus, kuhu kantakse nii invasiivsed kui ka võimalikud ökosüsteeme ohustavad võõrliigid, määratlemata staatusega liik. See tähendab, et senini on ebaselge, kas tegemist on omamaise või sissetoodud liigiga. Seetõttu on otstarbekas seda taimeliiki alal jälgida, et vajadusel saaks õigeaegselt vastumeetmeid rakendada (kurekella alalt tõrjuda). (Eek ja Kukk, 2013)

Teine, u 0,03 ha suurune kasvukoht asub samuti loopealsel. Ka see ala leiti 2011. a ning toona tuvastati seal juhusliku vaatluse käigus paar kärbesõie isendit. Kuna tegemist on juhusliku vaatlusega, mille käigus leiti vaid paar isendit, ei ole sellele alale enne täiendavaid inventuure otstarbekas täpset kaitse-eesmärki seada ning eesmärgi seadmisel tuleb lähtuda seni teadaoleva kasvukoha säilimise vajadusest.

Olulisim kärbesõit ohustav tegur on Nehatu looduskaitsealal selle kasvukohaks olevate loopealsete kinnikasvamine ja võsastumine. Seni on kaitsealal asuvad loopealsed kärbesõie jaoks veel rahuldavas seisus, kuid kuna kumbagi loopealset ei majandata, on nende võsastumise oht suur.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Kärbesõis on Nehatu looduskaitsealal levinud vähemalt ühes kasvukohas kokku u 0,5 ha suurusel alal ning neis kasvab vähemalt 20 isendit.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Kärbesõis on Nehatu looduskaitsealal levinud vähemalt ühes kasvukohas kokku u 0,5 ha suurusel alal ning neis kasvab vähemalt 20 isendit.

- Mõjutegurid ja meetmed

Negatiivsed mõjutegurid

- Kuigi kärbesõie kasvukohaks olevad loopealsed on seni veel liigile sobilikud kasvukohad, ohustab neid majandamata jätmisel võsastumine

Meede: kärbesõie kasvukohaks olevatel loopealsetel tuleb taastada karjatamine. Juhul, kui karjatamist ei õnnestu taastada, tuleks vähemalt korra kaitsekorraldusperioodi jooksul nende loopealsete põõsarinnet hõrendada ning vajadusel suuremaid puid eemaldada.

- Andmed kaitsealal asuvate kärbesõie populatsioonide kohta on suuresti juhuslikud. Nehatu looduskaitsealal, aga ka Porsiku hoiualal, leidub veel loopealseid, mis võiksid liigile kasvukohaks sobida.

Meede: kaitsekorralduskavaga hõlmatud ala loopealsetel tuleb korraldada täiendavaid taimestiku inventuure kärbesõie potentsiaalsete kasvukohtade leidmiseks. Inventuuri käigus tuleb üles märkida ka kurekella levik.

2.1.2. LINNUD

Piirkonna metsalinnustiku kohta on teadmised üsna kesised. Seevastu ala sookooluste linnustik on hästi dokumenteeritud. Nehatu looduskaitseala madal soo haudelinnustikku iseloomustab kõrkja-roolinnu, rootsiitsitaja ja tikutaja domineerimine. Alale on tüüpilised liigid veel sookurg, pruunselg-põõsalind, punaselg-õgija ja võõt-põõsalind. Siin on pesitsemas leitud nii roo-, soo- kui ka välja-loorkulli. Kaitseala on kindlasti oluliseks pesitsusalaks hallhanele, kelle arvukus on Eestis paaril viimasel aastakümnel järjekindlalt vähenenud. Laululindudest tasub kindlasti märkimist veel luha-sinirinna, võõt-põõsalinnu ja punaselg-õgija pesitsemine lagedatel põõsastunud aladel (Leivits, 2001).

Kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal on I kaitsekategooriasse kuuluvaid haudelinde teada üks liik (merikotkas), II kaitsekategooriasse kuulub viis haudelinnuliiki (hüüp, laululuik, valgeselg-kirjurähn, luha-sinirind ja mustsaba-vigle) ning III kaitsekategooria liikidest pesitseb teadaolevalt 16 liiki. Kaitse-eesmärgid on seatud enamikele I ja II kaitsekategooria liikidele ning nendele III kaitsekategooria liikidele, kelle jaoks Nehatu looduskaitseala ja seda ümbritsevad hoiualad on Eestis väga oluliseks pesitsusalaks.

II kaitsekategooria liikidest ei ole kaitse-eesmärki seatud kahele liigile – valgeselg-kirjurähn ning mustsaba-vigle. Kummagi liigi kohta on Keskkonnaregistris üks kanne 2003. a. Samas pärinevad lausalised soolinnustiku inventuuriandmed üle 10 a tagusest ajast ning metsalinnustiku info on kogutud vaid juhuvaatluste põhjal. Lisaks leidub kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal hulgaliselt soo- ja metsakooslusi, mis mustsaba-viglele ja valgeselg-kirjurähnille elupaigaks võiksid sobida, mistõttu on tõenäoline, et nende liikide arvukus on alal seni arvatust suurem. Võttes arvesse nende liikide andmete puuduslikkust, ei ole enne täiendavaid inventuure otstarbekas valgeselg-kirjurähnille ja mustsaba-viglele kaitse-eesmärki seada.

Nehatu looduskaitseala kaitse-eesmärkidena peaksid lindudest olema kindlasti nimetatud merikotkas, hüüp, roo-loorkull, soo-loorkull, sookurg, punaselg-õgija, hallhani, luha-sinirind ja laululuik. Olenevalt täiendavate inventuuride tulemustest võib olla vajalik lisada kaitse-eesmärkide hulka ka valgeselg-kirjurähn ning mustsaba-vigle.

2.1.2.1. MERIKOTKAS

Merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), I, LiD I, KE – ei, LiA – jah

Merikotkas on Eesti rannikualadel ja suurte siseveekogude ja jõgede lähedal levinud haudelind, kelle arvukus on viimastel kümnenditel taastunud, kuid ajaloolist arvukuse taset ei ole seni saavutatud. Hinnanguliselt elab Eestis praegu 220–250 paari merikotkaid, kuid liigi arvukus oli sajandeid tagasi kindlasti suurem. Merikotkaste populatsiooni ohustavad mitmed tegurid, kuid käesoleva kava raames võib neist olulisemana tuua sobivate pesapuude nappuse, pesapaikade hävimise ning pesitsusaegse häirimise. (Merikotka kaitse tegevuskava)

Kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal asub teadaolevate andmete kohaselt üks merikotka pesa, mis paikneb Nehatu looduskaitseala lõunaosas Nehatu sihtkaitsevööndis. Keskkonnaregistri andmetel see pesa 2000. a varises, kuid kahel järgneval aastal oli see üles ehitatud ja asustatud. Keskkonnaameti Matsalu rõngastuskeskuse andmetel märgistati siinses merikotkapesas 2001. a 1 poeg, 2004. a 1 poeg, 2005. a 1 poeg, 2006. a 2 poega, 2009. a 2 poega, 2010. a 2 poega ja 2012. a 2 poega. Pesitsemine on ebaõnnestunud, paar on lihtsalt pesitsemise vahele jätnud või on pesa tühi olnud selle omanike vahetumise tõttu 12 aasta jooksul vaid viiel aastal: 2002, 2003, 2007, 2008 ja 2011. Seitsmel aastal on aga ilmselt siit lennuvõimestunud 11 noort lindu, mis on väga hea pesitsustulemus. Merikotkaste pesitsusedukus sõltub enamasti saakobjektide rohkusest konkreetsetel aastal, pesa asustanud lindude vanusest, asustustihedusest ning häirimisest tulenevast mõjust munemis- või haudeperioodil. Samuti võib vanalindude paar pesitsemise ühel-kahel aastal ka vahele jätta.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal pesitseb vähemalt üks merikotka paar.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Nehatu looduskaitsealal pesitseb vähemalt üks merikotka paar.

Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

+ Nehatu merikotkapaarile lähimad naabrid asuvad enam kui 5 km kaugusel ning seega on siinsel paaril madala liigisisese konkurentsi tõttu kasutada toitumisalana väga mitmekesine maastik mererannas, soostikus ja kultuurmaastikus, mis peaks tagama püsivalt piisava toidubaasi olemasolu.

+ Kogu kaitsekorralduskavaga hõlmatud ala on inimtegevuse poolt sisuliselt mõjutamata – puuduvad külastustaristud ning metsamajandus on kaitsealal peaaegu olematu. Seega on inimtekkeline häiring merikotka pesitsusperioodi alguses juhuslik.

2.1.2.2. LAULULUIK

Laululuik (*Cygnus cygnus*), II, LiD I, Ke – ei, LiA – jah

Laululuik on Eestis üsna arvukas läbirändaja – rändavate laululuikede arvukuseks hinnati 2013. a üle 10 tuhande isendi. Viimastel aastatel on järjest suurenenud ka siin pesitsevate laululuikede arv, mistõttu võib seda liiki Eestis pidada ka arvestatavaks pesitsejaks. 2013. a riikliku seire aruande kohaselt pesitses meil hinnanguliselt 100–250 laululuigepaari. Üksikud laululuiged ka talvituvad siin. Suurte muutustega maakasutuses ja häirimise olulise suurenemisega rannavetes on ohtu seatud paljud luikede traditsioonilised peatuspaigad Eestis, mille tagajärjeks võib olla lindude füsioloogilise seisundi üldine halvenemine ja asurkondade taastootmisvõime vähenemine. (Luikede riikliku seire 2013. a aruanne)

Laululuik peatub regulaarselt Nehatu looduskaitseala lahtedel. Hiljutisimad andmed nende esinemise kohta pärinevad 2007. a, kui Kiissa- ja Käomardi lahel loendati peatumas 52 laululuige isendit.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Laululuik on Nehatu looduskaitsealal regulaarne rändepeatuja (peatub vähemalt 50 isendit).

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Laululuik on Nehatu looduskaitsealal regulaarne rändepeatuja (peatub vähemalt 50 isendit).

- Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

+ Laululuikede peatumiskohad Kiissa- ja Käomardi laht on küllaltki halvasti ligipääsetavad ja seetõttu ka väikese külastatavusega, see tagab luikedele olulise rändeage se rahu.

Negatiivsed mõjutegurid

- Laululuikedele oluline rändepeatuspaik Käomardi laht kannatab reostuskoormuse all, mis halvendab rändepeatuspaiga kvaliteeti (kiirendab lahe kinnikasvamist jne).

Meede: Käomardi lahte suubuva Hõbesalu kraavi ääres oleva reostusallika fikseerimine ja vajadusel reostuse likvideerimine.

2.1.2.3. LUHA-SINIRIND

Luha-sinirind (*Luscinia svecica cyanecula*), II, LiD I, Ke – ei, LiA – ei

Luha-sinirind on Eestis väga haruldane haudelind, kelle pesitseva asurkonna suuruseks on hinnatud 10–50 haudepaari (Eltis *et al*, 2013). Ta pesitseb peamiselt pajustikes jõeluhtadel ja soodes, madalais, mõnikord pillirooga läbikasvanud põõsastikes, kraavikallastel, lompide ja vanade turbaaukude ääres (Rootsmäe ja Veroman, 1974).

Kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal on kindel luha-sinirinna pesitsemine märgitud juba 1993. a Eesti linnuatlases. Keskkonnaregistrisse on kantud mäрге 17. juunist 2006. a, kui Nehatu Käomardi lahe ääres tehti kindlaks kolm luha-sinirinna territooriumit ning kuna selleks perioodiks oli läbiränne juba läbi, oli tegemist tõenäoliste pesitsejatega. Seega on Käomardi lahe näol selle liigi jaoks tegemist Eesti mastaabis väga olulise pesitsusalaga (Paakspuu, T. suulised andmed).

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Nehatu looduskaitsealal pesitseb vähemalt 3 luha-sinirinna paari.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Nehatu looduskaitsealal pesitseb vähemalt 3 luha-sinirinna paari.

- Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

+ Luha-sinirindade teadaolev pesitsusala Käomardi lahe ääres on raskesti ligipääsetav ning see eeldatavasti tagab neile häirimatu pesitsemise.

Negatiivsed mõjutegurid

- Andmed luha-sinirinna kohta on kogutud juhuslike vaatluste käigus ning teoreetiliselt võib liiki esineda ka mujal kaitsealal (nt ka Kiissalahe ääres), puudulik info raskendab liigi kaitse korraldamist.

Meede: Luha-sinirinna kohta on võimalik koguda infot roostiku- ja soolinnustiku lausaliste inventuuride käigus.

- Olulisim luha-sinirinda mõjutav ohutegur on tema elupaiga veerežiimi muutused, mis võivad negatiivselt mõjutada liigi toidubaasi ning soodustada ala võsastumist (kuigi luha-sinirind eelistab elupaigana põõsastikke, väldib ta suletud võsasid). Luha-sinirinna hetkel teadaolevalt ainuke pesitsusala paikneb Nehatu piiranguvööndis Käomardi lahe ääres. Kuigi piiranguvööndi kaitsekord välistab piirkonnas uute maaparandussüsteemide rajamise, ei võimalda see kontrollida olemasolevate kraavide puhastamist ja/või rekonstrueerimist.

Meede: Käomardi laht ja selle lähiümbrus tuleb arvata sihtkaitsevööndisse, mille kaitsekord võimaldab vajadusel kaitseala valitsejal seada kraavide taastamisele ja puhastamisele lisatingimusi.

2.1.2.4. ROOSTIKULINNUSTIK

Hüüp (*Botaurus stellaris*), II; **roo-loorkull** (*Circus aeruginosus*), III, LiD I, KE – ei, LiA – jah; **rooruik** (*Rallus aquaticus*), III; LiD II, Ke – ei, LiA – ei; **hallhani** (*Anser anser*), kaitsekategooria puudub, KE – ei, LiA – jah

Hüüp on Eestis väikesearvuline haudelind, kelle levik on seotud suuremate rooaladega (Roostikulindude kaitse tegevuskava eelnõu). Hinnanguliselt on Eestis hüübi isaslindude arvukus 300–500 isendit (Elts *et al*, 2013). Hüübile sobivaks pesitsusbiotoobiks on veekogude kõrge kaldataimestik, eeskätt pilliroog. Optimaalseks koduterritooriumiks peetakse vähemalt 20 ha suuruseid rooalaid. Eestis on esmatähtis tagada hüübile vees kasvavate, vähemalt 10 hektarilise pindalaga roostikualade kaitse. Seejuures tuleb arvestada, et liik vajab pesitsusperioodi alguses pesa ja enese varjamiseks vana kasvavat pilliroogu, mistõttu tuleb liigi tähtsamates pesitsuskohtades vältida laiaulatuslikku rooalade lagedaks niitmist. (Roostikulindude kaitse tegevuskava eelnõu)

Roo-loorkull on kogu Eestis levinud väikesearvuline haudelind, viimastel kümnenditel on liik oma levikut Eestis oluliselt laiendanud. Hinnanguliselt pesitseb Eestis 800–1300 roo-loorkullipaari (Elts *et al*, 2013). Tihedamalt on liik läbi aegade asustanud Lääne-Eesti rannikualasid ning suuremaid saari. Roo-loorkulli jaoks on kõige sobivamaks pesitsusbiotoobiks veekogude kõrge kaldataimestik, eeskätt pilliroog, kõrkjastik ning hundinuiastik. Roo-loorkull on pelglik linnuliik, kes vajab oma pesakoha ümbruses kõrget taimestikku, seetõttu on talle väga oluline pesitsusele eelneva aasta pilliroo säilimine. Kokkuvõtvalt on roo-loorkulli jaoks esmatähtsaks elupaigaks laia (vähemalt 30 m) ribana kasvav pilliroog või muu vähemalt 1,5 m kõrgune kaldataimestik. Elupaigaeelistused on liigil sarnased hüübiga. (Roostikulindude kaitse tegevuskava eelnõu)

Rooruika võib väikesearvuliselt kohata Lääne-Eestis, mujal on rooruik väga haruldane haudelind (Jonsson, 2000). Hinnanguliselt pesitseb Eestis 1000–2000 rooruigapaari (Elts *et al*, 2013). Liik pesitseb roostikes ja hundinuiastikes, sageli ka pilliroo ja muu kõrge taimestikuga (eelkõige kõrgekasvulised tarnaliigid) soiste järvede ääres. Tema arvukus on suurem mitmekesisema taimestikuga roostikuosades, kus pillirootukad vahelduvad hundinuiade laikudega ja kus kasvab ohtralt ka muid taimi. (Roostikulinnustiku kaitse tegevuskava eelnõu)

Hallhani on Eestis levinud põhiliselt Lääne-Eesti lahesoppide ja rannajärvede roostikes, samuti kogu Lääne-Eesti saarestikus. Hallhani asustab igasuguseid mageveekogusid ja nende kaldaid, põhjapiirkondades pesitseb ka rannikul ja väikesaartel. Roostikus eelistab hallhani selle sisemuses asuvaid kõrge rookasvuga ning väikeste vabaveelaikudega alasid. (Roostikulinnustiku kaitse tegevuskava eelnõu). Hinnanguliselt pesitseb Eestis 500–600 paari hallhanesid (Elts *et al*, 2013).

2001. a inventeeriti projekti „Lääne-Eesti madalsoode haudelinnustiku inventeerimine“ raames ka Nehatu madalsoos asuvate jäänukjärvede äärses roostikus pesitsevaid linnuliike ning toona esines hüüpi kahes kohas – Lammastejärve äärses roostikus ning Illuste soo laugaste vahelises roostikus. Roo-loorkulli kohati toona vaid ühe paarina Nehatu soo lääneosas ning rooruiga esinemise kohta andmed puuduvad. (Leivits, 2001). Uuemad andmed pärinevad nende liikide kohta juhuslikest vaatlustest peamiselt 2003. ja 2006. aastast. Keskkonnaregistri kohaselt registreeriti 2003. a üks hüübi pesitsusala ka Kangruaadu järve ääres ning roo-loorkulli kolme paari pesitsemine Nehatu soos ja ühe paari pesitsemine Illuste soos. Samal aastal registreeriti Illuste soos ka ühe rooruiga paari pesitsemine. 2006. a registreeriti hüübi pesitsemine Illuste soos, Käomardi lahe ääres registreeriti kahe roo-loorkulli ning nelja rooruiga paari

pesitsemine. Hallhani on Nehatu looduskaitseala piirides olevate rannikulõugaste roostikes samuti põline pesitseja, keda viimati loendati 2007. a toimunud lennuloenduse käigus. Liigi arvukus ulatub kaitsealal 30 haudepaarini (4–5% Eesti asurkonnast).

Kui 2001. a inventuur välja jätta, mis siiski kattis ka vaid osa Nehatu looduskaitseala roostikke (nt jäid toona Kiissa ja Käomardi lahe roostikud inventuurist välja), siis on roostikulindude kohta andmed kaitsealalt (kavaga hõlmatud hoiualadel suuri roostikualasid ei esine) väga kesised ja juhuslikud. Arvestades seda, et potentsiaalseid pesitsusalasid leidub Nehatu looduskaitseala roostikes hulgaliselt, võib eespool nimetatud roostikulindude arvukus olla seni arvatust oluliselt suurem. Kvaliteetsed ja kaasaegsemad andmed on olemas vaid hallhane kohta.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Nehatu looduskaitseala roostikes pesitseb vähemalt 5 roo-loorkulli, 5 rooruiga ja 30 hallhane paari. Kaitsealal on vähemalt kaks hüüdvat hüübi isaslindu.⁴

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Nehatu looduskaitseala roostikes pesitseb vähemalt 5 roo-loorkulli, 5 rooruiga ja 30 hallhane paari. Kaitsealal on vähemalt kaks hüüdvat hüübi isaslindu.

- Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

+ Lääne-Eestis toimub pidev neotektooniline maakerge, mis soodustab roostike laienemist ning ühtlasi roostikulinnustikule pesitsemiseks sobiva elupaiga laienemist.

+ Nehatus pesitsevatel roo-loorkullidel on toitumisalana kasutada väga mitmekesine maastik mererannas, soostikus ja kultuurmaastikus, mis peaks tagama püsivalt piisava toidubaasi olemasolu.

Negatiivsed mõjutegurid

- Roostikuliikide levikuandmed (v.a hallhanel) Nehatu looduskaitsealal on vananenud ja juhuslikud ning seetõttu on nende liikide kaitse korraldamine raskendatud.

Meede: Nehatu looduskaitseala roostikus on vajalikud täiendavad lausalsed roostikulinnustiku (kaitsealuste liikide) inventuurid.

- Liiga intensiivne roo varumine – roostikulinnustiku pesitsemine on tugevalt seotud nende elupaiga, roostiku, talvise niitmise, st kui kevadel saabuvatel lindudel puudub võimalus peitumiseks ja pesa rajamiseks, siis nad lahkuvad alalt.

Meede: iga talv peaks soovitatavalt 80% roostikulinnustiku pesitsuskohaks olevast roomassiivist (Lammastejärv, Illuste soo laugastik, Kangruaadu järv, Kiissalaht ja Käomardi laht) jääma lõikamata ning roogu varutakse mosaiikselts. Nehatu looduskaitsealal asuva roostiku lõikuse detailne tsoneerimine liigikaitselistel eesmärkidel on võimalik peale roostikulinnustiku pesitsusalade kindlaks määramist. Seni tuleb seni teadaolevates ja ka potentsiaalsetes pesitsuskohtades lähtuda eelnevalt toodud tingimustest. (Roostikulindude kaitse tegevuskava eelnõu; Roostike strateegia Väinamere piirkonnas 2008–2018).

- Hüüp ja roo-loorkull on pesitsusajal suhteliselt häirimistundlikud ja liiga hiline roolõikus võib oluliselt liikide pesitsusedukust mõjutada.

Meede: mõlemad linnuliigid on varapesitsejad, seetõttu peab nende pesitsuskohtades olema roovarumine lõppenud kindlasti hiljemalt jääminekuks või 15. märtsiks.

2.1.2.5. SOOLINNUSTIK

Soo-loorkull (*Circus pygargus*); **sookurg** (*Grus grus*); **punaselg-õgija** (*Lanius collurio*), **vööt-põõsalind** (*Sylvia nisoria*), III, LiD I, KE – ei, LiA (soo-loorkull) – ei, LiA (sookurg, punaselg-õgija, vööt-põõsalind) – jah

Sookurg esineb meil nii pesitsejana kui ülerändajana. Sookure arvukus oli Eestis madalseisus kuni möödunud sajandi keskpaigani, kasvama hakkas see alles viimastel aastakümnetel. Kuna Eestis pesitseb oluline osa (ligi 8%) Euroopa sookurgedest, siis on selle liigi kaitsmine meil üle-euroopalise tähtsusega. Sookure 2012. a seire aruande kohaselt on sookure pesitsuspopulatsiooni pikaajaline kiire ja pideva kasvu periood lõppenud ning liigi arvukus ja levila suhteliselt stabiliseerunud, lähiaastatel peaks sookure pesitsuspopulatsioon olema Eestis hea. Ka sügürrändel peatuvate sookurgede arvukuse tõus peaks lähiajal lõppema, sest pesitsuspopulatsiooni kasv on lakanud ja asurkonnaseisund stabiliseerunud. Siiski tuleb sookurgi ka edaspidi kaitsta ja seirata, et tema seisundi võimalikku kiiret halvenemist tähelepanuta ei jäetaks (Sepp, 2012; Sookure kaitse tegevuskava 2009–2013).

Soo-loorkull on meil ebaühtlaselt levinud harv haudelind, keda võib peamiselt kohata Lääne-, Kirde- ja Ida-Eesti luhtadel ja siirdesoodes (Johnsson, 2000). Eestis pesitseb umbes 500–800 paari soo-loorkulle ning nende arvukus on viimastel kümnenditel püsinud suhteliselt stabiilsena (Elts *et al*, 2013). Andmebaasi eElurikkus kohaselt on Eesti soo-loorkullide populatsioon ohulähedases seisundis. Liiki ohustab peamiselt tema pesitsuspaigaks olevate niiskete elupaikade veerežiimi muutused, eeskätt kuivendamine, ja seeläbi avamaastike toimuv võsastumine (eElurikkus, 2014).

Punaselg-õgija on meil üldlevinud ja arvukas haudelind, kelle arvukus on viimastel aastatel peale mõningast langusperioodi taas tõusnud (Eesti Ornitoloogiaühing, 2010). Liigi arvukuseks on hinnatud 40–60 tuhat paari (Elts *et al*, 2013). Andmebaasi eElurikkus kohaselt on tegemist ohuvälise liigiga. Punaselg-õgija pesitseb tavaliselt pool-avatud maastikul:

⁴ Hüüp on polügaamne liik ja ühel isaslinnul võib olla 1–5 emaslindu (Roostikulinnustiku kaitse tegevuskava eelnõu). Seetõttu ei seata liigile kaitse-eesmärki mitte pesitsevate paaride, vaid hüüdvate isaslindude arvu järgi.

põõsasniitudel ja –soodes, lookadastikes, raiesmikel, metsaservades, parkides jne (Jonsson, 2000).

Vööt-põõsalind on Lääne-Eestis tavaline, mujal harv ja suhteliselt lokaalselt levinud haudelind. Liik elutseb peamiselt kadastikes, loopealsetel, põõsastunud niitudel ja põõsasluhtadel. (Ots, 2014; Jonsson, 2000). Eestis pesitseb hinnanguliselt 5–10 tuhat paari vööt-põõsalinde (Elts *et al*, 2013).

Nehatu soostik on mitmekesine ja suhteliselt vähese inimõjuga, mistõttu see on väga oluline pesitsuspaik paljudele kaitsealustele linnuliikidele, sh sookurele, soo-loorkullile, punaselg-õgijale ja vööt-põõsalinnule. Nehatu soos pesitsevate sookurgede arvukust hinnati 1990ndate alguses 3–4 paarile (Keskpaik, Kašentseva 1995) ning 2000. ja 2001. a 5–6 paarile (Leivits 2001, Eve Mägi kirj). Soo-loorkull on Nehatu looduskaitseala soomaastikel tüüpiline liik. 2000. a kohati Nehatu madalsoos kaht soo-loorkulli paari, lisaks on vähemalt üht soo-loorkulli paari kohati Nehatu soostikus aastatel 2001., 2005. ja 2013. a (Leivits, 2001; eElurikkus, 2014). Punaselg-õgijad on eelmistest liikidest oluliselt arvukamad – 2001. a toimunud madalsoode haudelinnustiku käigus tuvastati Nehatu soostikus vähemalt 8 punaselg-õgija paari pesitsemise (Leivits, 2001). Hiljem on juhuslike vaatluste käigus kohatud punaselg-õgijaid ka 2003., 2006. ja 2009. a (Keskkonnaregister, 2014). Ka vööt-põõsalinde on Nehatu soostikust leitud– 2001. a kohati neid seal 3 paari (Leivits, 2001) ja 2005. a 5 paari (Keskkonnaregister, 2014).

Lisaks eeltoodule avastati 1991. a Nehatu soos sookurgede sulgimiskogum. Sookured kaotavad täissulgimise perioodil, mille esimene laine algab mai alguses, teine juuni alguses ja kolmas juuni lõpus, täielikult lennuvõime, mis taastub keskmiselt alles 36 päeva pärast. Sookure sulgimiskogumi lennuvõimetusaeg kestab 67 päeva ehk veidi üle kahe kuu. (Keskpaik, Kašentseva 1995). Sel perioodil on sookurg kerge saagiobjekt kiskjatele ja kotkastele ning seetõttu valitakse sulgimiseks piirkonnad, mis pakuvad häid varjevõimalusi ning kus puudub inimhäiring. Nehatu soo on teada ka sookurgede sügisrändeage seostamisega. Tavapärane soo ööbivate sookurgede arv jääb vahemikku 50–200 isendit, maksimaalselt on siin ööbimas olnud aga 1000 sookurget (1994). Viimastel aastatel on soo ööbivate lindude arv kahanenud, mis on seotud viljapõldude vähesusega ümber soo olevas piirkonnas.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Nehatu soostikus pesitseb vähemalt 5 sookure, 10 punaselg-õgija ja 5 vööt-põõsalinnu paari. Lisaks pesitseb alal ka soo-loorkull (vähemalt 1 paar). Nehatu soostikus on säilinud sookure sulgimis- ja rändekogumid.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Nehatu soostikus pesitseb vähemalt 5 sookure, 10 punaselg-õgija ja 5 võõt-põõsalinnu paari. Lisaks pesitseb alal ka soo-loorkull (vähemalt 1 paar). Nehatu soostikus on säilinud sookure sulgimis- ja rändekogumid.

- Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

+ Nehatu soostikus praktiliselt puudub inimõju – piirkonnas elab suhteliselt vähe inimesi ning ala külastatus on minimaalne. Lisaks on säilinud sealse koosluse veerežiim, mis teeb sellest väga kvaliteetse elupaiga alal elavale soolinnustikule.

Negatiivsed mõjutegurid

- Soolinnustiku levikuandmed Nehatu looduskaitsealal on vananenud ning seetõttu on nende liikide kaitse korraldamine raskendatud.

Meede: Nehatu looduskaitseala soos on vajalikud täiendavad lausalsed soolinnustiku inventuurid, mida on võimalik korraldada riikliku seire raames.

2.1.3. IMETAJAD

2.1.3.1. NAHKHIRED

Põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*), **pargi-nahkhiir** (*Pipistrellus nathusii*) ja **tiigilendlane** (*Myotis dasycneme*), II, LoD II (ainult tiigilendlane), KE – ei, LoA – ei

Nahkhiirte elupaikadeks on suvised päevased varjepaigad, talvituspaigad, ülemineku-varjepaigad ja lennupaigad. Suveperioodil veedavad nad päevase aja päevases varjepaigas ja talveperioodil talvituvad talvituspaigas. Nahkhiired on muutunud oluliselt sõltuvaks inimtekkelistest elupaikadest, eriti talvituskohtadest, mis on tingitud vajaduse nahkhiirte aktiivseks kaitseks. Enim ohustab nahkhiiri häirimine ja sobivate elupaikade kadumine. Nahkhiiri kaitsevad mitmed rahvusvahelised lepped, sh Berni konventsioon, Bonni konventsioon ja selle raames sõlmitud Euroopa nahkhiirte kaitse leping (EUROBATS). Põhja-nahkhiir on Eestis laialt levinud ja suhteliselt arvukas (hinnanguliselt 100–300 tuhat isendit), suhteliselt levinud on ka pargi-nahkhiir (hinnanguliselt 20–50 tuhat isendit), tiigilendlane on meil levinud paiguti ja vähearvukalt (hinnanguliselt 5–20 tuhat isendit). (Nahkhiirte kaitse tegevuskava)

Kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal on teadaolevalt olulisim nahkhiirte elupaik (suvine varjepaik ning toitumisala) Käomardi laht ja selle ümbrus. Keskkonnaregistri järgi pärinevad selle ala kohta esimesed andmed 1992. a, kui sellel alal loendati 10 põhja-nahkhiirt, 5 pargi-nahkhiirt ja 45 tiigilendlast. Toona peeti seda elupaika nende nahkhiire liikide jaoks väga oluliseks. Viimane kinnitatud nahkhiire vaatlus sellel alal on 2008. aastast, kui Käomardi lahte peeti taaskord nahkhiirtele oluliseks elupaigaks. Kahjuks Keskkonnaregistris täpsemad andmed 2008. a nahkhiireloenduse kohta puuduvad. Siiski on alust eeldada, et tegemist on nende liikide jaoks vajaliku varjepaiga ning toitumisalaga.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Põhja- ja parginahkhiir ning tiigilendlane kasutavad endiselt Käomardi lahte ja selle ümbrust suvise varjepaiga ning toitumisalana.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Põhja- ja parginahkhiir ning tiigilendlane kasutavad endiselt Käomardi lahte ja selle ümbrust suvise varjepaiga ning toitumisalana.

- Mõjutegurid ja meetmed

Negatiivsed mõjutegurid

- Nahkhiirtele on oluline avatud veepeegli olemasolu. Käomardi lahes soodustab taimeistiku vohamist ja veekogu kinnikasvamist mh ka lahte jõudev reostus.

Meede: tuleb välja selgitada Käomardi lahte suubuva reostusallika iseloom ja päritolu ning võimalusel leida lahendusi selle peatamiseks.

- Nahkhiired ei ole ala kaitse-eesmärgiks ning see võib mõjutada negatiivselt nende kaitse korraldamist.

Meede: arvata nahkhiired Nehatu looduskaitseala kaitse-eesmärkide hulka.

2.2. KOOSLUSED

Nehatu looduskaitseala ja Porsiku, Kangruaadu ja Oademetsa hoiuala kõige enam levinud kooslusteks on rannikulõukad (1150*), puisniidud (6530*), lubjarikkad madalsood läänemõõkrohuga (7210*), mis kattub liigirikaste madalsoode (7230) levikuga, vanad laialehised metsad (9020*) ja soostuvad ning soo-lehtmetsad (9080*). Alal leidub mitmel pool ka vanu loodusmetsi (9010*), kuid kuna tegemist on valdavalt üsna noorte madala looduskaitsealise väärtusega kooslustega, mis lisaks kõigele ei ole Lõuna-Läänemaale kuigi iseloomulikud, ei seata neile käesolevas kaitsekorralduskavas kaitse-eesmärki.

2.2.1. RANNIKUELUPAIGAD

2.2.1.1. RANNIKULÕUKAD

Rannikulõukad (1150*), LoD I, KE – jah, LoA – jah

Rannikulõukad on madalad, merega veel ajuti ühenduses olevad rannikujärved, mis on tekkinud madalate abajate ja lahtede eraldumisel merest. Rannikulõukad on meil levinud põhiliselt Lääne-Eestis ja sealsetel saartel. (Paal, 2004).

Kuigi enamik Nehatu looduskaitsealal asuvad veesilmad on jäänukid endise merelahe ja hilisema Nehatu järve kinnikasvamisest, saab rannikulõugasteks pidada vaid Nehatu looduskaitseala lõunaosas asuvaid Kissa- (u 29,9 ha) ja Käomardi (u 15,4 ha) lahtesid, kuna

vaid nendel kooslustel on säilinud ühendus merega. Tegemist on väga oluliste kooslustega, kuna need on elupaigaks paljudele kaitsealustele liikidele – järvi ümbritsevas roostikus pesitsevad luha-sinirinnad, roo-loorkullid, rooruigad, täpikhuigad jne; veekogudel käivad toitumas erinevad nahkhiireliigid (nt põhja- ja pargi-nahkhiir ning tiigilendlane). Lisaks on lähed elupaigaks paljudele erinevatele kalaliikidele ning ka haruldastele veetaimedele (vahelmine näkirohi).

Lahtede seisundit analüüsiti põhjalikult projekti „NATURESHIP“ raames toimunud inventuuri käigus. Selle tulemusena leiti, et Kiissalahe ökoloogiline seisund on kesine. Järv on kunagi kannatanud tugevalt valgalalt saabuva reostuse tõttu, kuid nüüdseks on selle mõju lõppenud. Lahe seisundi paranemisele aitab kaasa seguneva merevee mõju. Ka Käomardi lahe ökoloogiline seisund on kesine ning laht kannatab endiselt valgalalt tuleva tundmatu iseloomuga reostuse tõttu. Lahe seisundi paranemiseks on oluline lahe reostusallikas tuvastada ning võimalusel likvideerida.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Nehatu looduskaitseala rannikulõugaste ökoloogiline seisund on vähemalt hea.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Nehatu looduskaitsealal asuvad rannikulõukad on säilinud vähemalt senisel tasemel (kesine ökoloogiline seisund).

- Mõjutegurid ja meetmed

Negatiivsed mõjutegurid

- Rannikulõugaste uuringu käigus tuvastati reostuse jõudmine Käomardi lahte. Kiissalahe seisund on paranemas, kuid potentsiaalne reostuse oht lahte suubuva kraavi tõttu olemas.

Meede: Käomardi lahte suubuva Hõbesalu kraavi ääres oleva reostusallika fikseerimine ja lahenduste otsimine reostuse lõpetamiseks.

2.2.2. NÕMMED, LIIVIKUD JA KADASTIKUD

2.2.2.1. KADASTIKUD

Kadastikud (5130), LoD I, KE – jah, LoA – jah

Kadastikud on Eestis poollooduslikud kooslused, mis enamasti on kujunenud karjatamise ning niitmise lõppemisel loopealsetel (alvaritel), liivanõmmedel jm kuivades kasvukohtades asuvatele endistele niitudele. (Paal, 2007). Lookadastikke leidub kõige rohkem Saaremaal ning Loode- ja Põhja-Eesti paepealsetel, nõmmekadastikke sisemaa liiva-aladel (Paal, 2004).

Keskkonnaregistri andmetel leidub kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal kadastikke ainult ühel 0,39 ha suurusel alal Porsiku hoiualal. Sealse kadastiku esinduslikkus 2012. a on hinnatud

keskmiseks (C) ning tegemist on alaga, mis on olnud suhteliselt pikka aega majandamata ning hakanud seetõttu hoogsalt kinni kasvama.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Kadastik on Porsiku hoiualal säilinud ligikaudu 0,4 ha vähemalt kõrge (B) esinduslikkusega.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Kadastik on Porsiku hoiualal säilinud ligikaudu 0,4 ha vähemalt kõrge (B) esinduslikkusega.

- Mõjutegurid ja meetmed

Negatiivsed mõjutegurid

- Porsiku hoiualal paiknev kadastik on suhteliselt kinni kasvanud ning selle mittemajandamisel halveneb kadastiku seisund veelgi.

Meede: Porsiku hoiualal oleva kadastiku taastamisel tuleb kadakate katvus viia vähemalt alla 80%, soovitatavalt ligikaudu 50%-le. Eemaldada tuleks kõik kasvavad okaspuud. Kadastiku taastamisel piisab ka esialgu selle lahti raiumisest, kuid edaspidi on soovitatav ala võtta kasutusele (lammaste) karjamaana. Juhul, kui ala ei õnnestu võtta kasutusele karjamaana, tuleb korrata kadakate väljaraiumist vastavalt vajadusele, kuid kindlasti kord kümne aasta jooksul.

2.2.3. NIIDUD

2.2.3.1. KUIVAD NIIDUD LUBJARIKKAL MULLAL

Kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*), LoD I, KE – jah, LoA – jah

Sellesse elupaigatüüpi kuuluvad poollooduslikud liigirohked aruniidud kuivadel ja poolkuivadel lubjarikastel muldadel, samuti sürjaniidud – mõlemad on olulised käpaliste kasvukohana. Aruniidud on levinud peamiselt Lääne-Eesti madalikul ja läänesaartel, aga ka Põhja-Eesti lavamaal. Sürjaniidud seevastu kasvavad eelkõige küngastel ja seljandikel põuakartlikel korese- ja lubjarikastel muldadel, neid leidub rohkem Põhja- ja Lääne-Eestis. (Paal, 2004).

Keskkonnaregistri põhjal on kuivad niidud lubjarikkal mullal piiritletud 16 piirkonnana kokku 13,9 hektaril Porsiku ja Kangruaadu hoiualal ning Nehatu looduskaitsealal. Nelja ala (4,5 ha) esinduslikkus on kõrge (B), teistel aladel on selle hinnanguks keskmine (C). Kaitsekorralduskavas seatakse kaitse-eesmärk u 13 ha lubjarikkal mullal kuivadele niitudele. Ülejäänud niitusid (kokku u 1 ha) kaitse-eesmärgiks ei seata – neid eraldab teistest avamaastiku kooslustest mets, mistõttu nende niitude taastamine ja hooldamine on nende asukoha ja väiksuse tõttu väga keeruline. Juhul, kui siiski leidub nendele kooslustele huvitatud hooldaja, tuleb ka nende niitude taastamisse ja hooldamisse suhtuda soosivalt.

Kõikidel kaitse-eesmärgiks seatavatel niitudel on vajalik nende taastamine, st võsa ja puurinde eemaldamine. Pärast taastamist on oluline tagada neid järjepidev hooldus, eeskätt niitmise teel.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Kuivad niidud lubjarikkal mullal on saavutanud väga kõrge (A) esinduslikkuse vähemalt 13 ha ulatuses.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Kuivad niidud lubjarikkal mullal on saavutanud väga kõrge (A) esinduslikkuse vähemalt 4,5 ha ning kõrge (B) esinduslikkuse vähemalt 8,5 ha ulatuses.

- Mõjutegurid ja meetmed

Negatiivsed mõjutegurid

- Ükski sellesse elupaigatüüpi kuuluv niit ei ole praegu hoolduses. Seetõttu on paljud kuivad niidud hakanud kulustuma ja võsastuma ning järjepideva hoolduseta alad degradeeruvad.

Meede: vajalik on kõigi kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal asuvate lubjarikkal mullal kuivade niitude taastamine ning edaspidi nende järjepidev hooldamine.

- Ehitustegevus. Nehatu looduskaitsealal asuvad niidud paiknevad piiranguvööndis, kus uute ehitiste ehitamine on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud. Niidukooslusele ehitamine hävitab ehitis(t)e alla jääva koosluse, lõhub ala terviklikkust ning kõige selle läbi halvendab igakülgsest niidukoosluse looduskaitsest väärtust.

Meede: niidukooslustele ehitamine on keelatud. Kaitseala valitseja ei kooskõlasta kooslustele planeeritud ehitustegevust.

2.2.3.2. LOOD

Lood ehk loopealsed ehk alvarid (6280*), LoD I, KE – jah, LoA – jah

Lood katavad väga õhukese mullakihi (mõnest kuni paarikümne sentimeetri) ja tasase pinnamoega paepealseid alasid. Need on enamasti kuivad või väga kuivad kasvukohad. Looniite leidub lubjakivi avamusaladel Lääne- ja Pärnumaal, saartel ja Põhja-Eesti lavamaal. (Paal, 2004).

Keskkonnaregistri andmetel on kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal alvareid kaardistatud kaheksal alal Porsiku ja Kangruaadu hoiualal ning Nehatu looduskaitsealal (kogupindalaga 10,9 ha). Enamasti on tegemist väikeste, alla 1 ha suuruste aladega, vaid kaks alvarit on suuremad, vastavalt 3,7 ja 3,1 hektarit. Porsiku hoiualal oleva 3,1 ha suuruse fragmenteerunud alvari esinduslikkus on hinnatud kõrgeks (B). Kõikide teiste alvarite esinduslikkus on keskmine (C). Siinseid looniite pole majandatud üle kümne aasta ja selle tulemusena need võsastuvad ja metsastuvad. Kokku on otstarbekas taastada ja hooldada u 9 ha loopealseid,

ülejäanud koosluste puhul tuleb huvitatud hooldajate olemasolul kindlasti nende kasutusse võtmist soosida, kuid kuna tegemist on madala esinduslikkusega väikeste koosluselaikudega, mille taastamist on hetkel raske teostada, siis nende hooldamist käesolevas kavas ei reguleerita, samuti ei seata nendele kooslustele kaitse-eesmärki.

Loopealsete taastamine on keskmise raskusega, kuid vajalik, sest alvaritel kasvab palju orhideelisi. Samas on otstarbekas taastada ja võimalusel ka järjepidevalt hooldada neid loopealseid, mis on piisavalt suured või mida on võimalik hooldada komplekselt koos teiste poollooduslike kooslustega.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Loopealsed on vähemalt 9 ha ulatuses väga kõrge (A) esinduslikkusega.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Loopealsed on vähemalt 9 ha ulatuses kõrge (B) esinduslikkusega.

- Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

+ Alvarite kinnikasvamist aeglustab toitainetevaene paekivine pinnas. Aastakümnete jooksul suudavad siiski kasvukoha suhtes vähenõudlikud kadakas ja mänd levida ka alvaritel, mille tulemusena alvarid kaovad. Seega aitab toitainetevaene pinnas alvaritel säilida veel mõnda aega peale hooldamise lõppemist.

Negatiivsed mõjutegurid

- Alvarid on hakanud peale hoolduse lõppemist võsastuma, kuid nende taastamine ei ole siiski lootusetu. Samas on raske leida looniitide hooldamisest huvitatud isikut.

Meede: looniitide taastamiseks ja edaspidiseks hooldamiseks on tarvis leida huvitatud talunik. Kui looniitudele hooldajat ei leita, aitab liigirikkust säilitada ja tõsta põõsaste ja puurinde raiumine. Peale raiet võib puu- ja põõsarinde liitus jääda kuni 30%. Vajadusel tuleb raiet korrata iga viie aasta järel.

- Ehitustegevus. Nehatu looduskaitsealal asuvad niidud paiknevad piiranguvööndis, kus uute ehitiste ehitamine on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud. Niidukooslusele ehitamine hävitab ehitis(t)e alla jääva koosluse, lõhub ala terviklikkust ning kõige selle läbi halvendab igakülgsest niidukoosluse looduskaitsest väärtust.

Meede: niidukooslustele ehitamine on keelatud. Kaitseala valitseja ei kooskõlasta kooslustele planeeritud ehitustegevust.

2.2.3.3. NIISKUSLEMBESED KÕRGROHUSTUD

Niiskuslembede kõrgrohustud (6430), LoD I, KE – jah, LoA – jah

Elupaigatüübi niiskuslembede kõrgrohustud määramise eesmärgiks on moodustada puhvertsoon ümber väärtuslikuma elupaigatüübi. Niiskuslembede kõrgrohustuid kasvab Eestis kitsaste ribadena jõgede ja järvede kaldail, kohati ka metsaservades (ref Paal 2004).

Keskkonnaregistri kohaselt on niiskuslembede kõrgrohustud levinud kolme polügoonina kokku 20 hektaril ümber Kiissa ja Käomardi lahe ning Kahvatu lahe lõunaosas. Tegemist on elupaiga suhtes spetsialiseerunud linnuliikide (näiteks hallhani, rooruik) pesitsusalaga, seetõttu on oluline selle koosluse väärtustamine. Kuna eelnimetatud linnuliigid eelistavad hooldamata elupaika ning kaardistatud niiskuslembede kõrgrohustud on levinud kitsaste ribadena ja väga väikeste aladena, ei kavandata ka nende hooldamist. Ümber Kiissa lahe oleva 10,7 ha kõrgrohustu taastamise võimalusi on hinnatud küll kergeks (alal on registreeritud ka rannaniit), kuid kuna see moodustab valdavalt kitsa, 20–50 m ning ainult lõunaosas kohati 130 m laiuse riba roostiku ja metsa vahel, ei peeta selle taastamist mõistlikuks. Sellise ala taastamine võib sinna pesitsema asuvatele lindudele (näiteks kiivitajad, punajalg-tildrid) kujuneda ökoloogiliseks lõksuks väga kõrge kiskluse tõttu, sest väikeselt alalt on rebastel, kährikutel, ronkadel, hallvarestel või suurkajakatel väga lihtne üles leida kõik pesad.

Elupaigatüübi niiskuslembede kõrgrohustud üks esinduselemente on ala hooldatus. Kuna käesolevas kavas väärtustatakse seda kooslust mitte kui loodusdirektiivi elupaigatüüpi, vaid kui kaitsealuste linnuliikide elupaika ning seetõttu selle taastamist ja hooldamist ette ei nähta, siis ei ole otstarbekas kooslusele kvantitatiivseid eesmärke seada ning piisab vaid pindalalisest eesmärgist.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Niiskuslembede kõrgrohustud on säilinud vähemalt 20 ha ulatuses.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Niiskuslembede kõrgrohustud on säilinud vähemalt 20 ha ulatuses.

- Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

+ Looduslik areng. Lääne-Eestis toimub pidev neotektooniline maakerge, mis soodustab niiskuslembede kõrgrohustute laienemist ning ühtlasi veekogude ääres kasvavas kõrgrohustus pesitsevate lindude elupaiga laienemist.

Negatiivsed mõjutegurid

- Ehitustegevus. Nehatu looduskaitsealal asuvad niiskuslembede kõrgrohustud paiknevad piiranguvööndis, kus uute ehitiste ehitamine on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud.

Kooslusele ehitamine hävitab ehitis(t)e alla jääva elupaigatüübi, lõhub ala terviklikkust ning kõige selle läbi halvendab igakülgselt niiskuslembeste kõrgrohestute looduskaitseelist väärtust.

Meede: niiskuslembestele kõrgrohestutele ehitamine on keelatud. Kaitseala valitseja ei koostööst kooslustele planeeritud ehitustegevust.

- Kuivendamine. Piiranguvööndis, kus kooslus paikneb on mitmel pool vanu kraave, mille taastamine ja hooldamine mõjutab ala, sh ka niiskuslembeste kõrgrohestute, veerežiimi. Selle tagajärjeks on mh kiirem koosluse võsastumine.

Meede: kooslus tuleb liita sihtkaitsevööndisse, see tagab eeldatavasti nende veerežiimi säilimise. Seni kuni elupaigatüübid on veel piiranguvööndis, peab kaitseala valitseja jälgima, et neid kooslusi mõjutavaid kraave hooldataks vaid minimaalses vajalikus mahus.

2.2.3.4. AAS-REBASESABA JA ÜRT-PUNANUPUGA NIIDUD

Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), LoD I – jah, KE – jah, LoA – jah

Sellesse elupaigatüüpi kuuluvad kooslused Eestis eraldi looduskaitseelist väärtust ei oma, sest tegemist on kuni mõõdukalt väetatud niiskete arurohumaade või isegi kultuurrohumaadega, kuid need võivad olla väärtuslikud puhveralad muude väärtuslikumate elupaikade vahel ja ümber (ref Paal 2004). Põhimõtteliselt on tegemist lähemate aastakümnete jooksul looduslikuks aruniiduks kujuneva elupaigatüübiga. Kui väetamisest või nt heinaseemne sissekylvist on möödunud juba piisavalt aega ning liigirikkus ja ohtruse proportsioonid kultuurliikide ja looduslike koosluste liikide vahel on taastunud normaalsele tasemele, tuleks need niidud määratleda teistesse elupaigatüüpidesse (6210, 6270; Mesipuu 2010).

Kasutusest väljajäänud endistel väetatud arurohumaadel või kultuurrohumaadel hakkab ajapikku taastuma looduslik taimekooslus, mis võtab küll mõned aastakümned aega. Loodusliku taimekooslusega niidu kujunemise kiirus sõltub ala suurusest, eelneva maaharimise kestusest ja viisist ning ümbritsevatest kooslustest. Seetõttu võib ala taastuda paari aastakümnega, kuid see võib kesta ka üle 30 aasta (Paal 2004).

Keskkonnaregistri andmete kohaselt esineb seda elupaigatüüpi kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal viiel polügoonil kogupindalaga 10 ha. Kõrge (B) esinduslikkusega on 2,1 ha niitusid (seda kooslust ka karjatatakse) ning keskmise (C) esinduslikkusega 7,9 ha niite (need kooslused praegu hooldatud ei ole). Kaitsekorraldusperioodi jooksul tuleb kasutusse võtta kõik alal asuvad aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Varasema aas-rebasesabaks ja ürt-punanupuga niidud on määratud kõrgema looduskaitseelise väärtusega niitudeks (6210 või 6270).

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Vähemalt 10 ha aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niite on kõrge (B) esinduslikkusega.

- Mõjutegurid ja meetmed

Negatiivsed mõjutegurid

- Kasutusest väljajäänud niidud hakkavad võsastuma.

Meede: hetkel on kõik kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal asuvad aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud veel väga kergesti taastatavad. Selleks, et aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitudest kujuneksid kõrgema loodusväärtusega elupaigatüübid (6210 või 6270), tuleb neid niite regulaarselt hooldada (eelkõige kasutada heinamaana).

- Ehitustegevus. Nehatu looduskaitsealal asuvad niidud paiknevad piiranguvööndis, kus uute ehitiste ehitamine on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud. Niidukooslusele ehitamine hävitab ehitis(t)e alla jääva koosluse, lõhub ala terviklikkust ning kõige selle läbi halvendab igakülgselt niidukoosluse looduskaitse väärtust.

Meede: niidukooslustele ehitamine on keelatud. Kaitseala valitseja ei kooskõlasta kooslustele planeeritud ehitustegevust.

2.2.3.5. PUISNIIDUD

Puisniidud (6530*), LoD I – jah, KE – jah, LoA – jah

Puisniidud on liigirikka taimestikuga poollooduslikud kooslused, kus avatud niidulapid vahelduvad väikeste puudetukkade ja põõsastega. Sel moel loodud mitmekesised valgus- ja niiskustingimused võimaldavad kõrvuti kasvada nii niidu- kui ka metsataimedel. Kõige rohkem puisniite on säilinud ja viimasel kümnendil ka taastatud läänesaartel, Lääne- ja Pärnumaal. (Paal, 2004).

Keskkonnaregistri kohaselt leidub kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal puisniite 13 lahustükil kogupindalaga 35 ha. Kolmel puisniidualal (6,7 ha) esinduslikkus on hinnatud kõrgeks (B). Neist kahte ala (kokku 5,3 ha) Porsiku hoiualal ka hooldatakse. Perspektiivseks võib hinnata umbes 20 ha puisniidu taastamist-hooldamist. Ülejäänud puisniidud on juba üsna raskesti taastatavad ning asuvad ligipääsmatutes kohtades, mistõttu need kooslused võib jätta loodusliku arengu hooleks, mille tagajärjel nad eeldatavasti kujunevad väärtuslikeks laialehisteks metsadeks. Siiski võib huvitatud hooldaja olemasolul ka need kooslused kasutusse võtta.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Puisniidud on u 20 ha ulatuses väga kõrge (A) esinduslikkusega.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Puisniidud on u 6 ha väga kõrge (A) ning u 14 ha kõrge (B) esinduslikkusega.

- Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

+ Juba hooldatava puisniidu laiendamiseks Porsiku hoiualal 5,5 ha võrra on hooldaja põhimõtteliselt olemas. Taastatavad alad paiknevad juba hooldatava ala kõrval, mis suurendab puisniidu tervikliku ala ulatust ja ökoloogilist väärtust.

Negatiivsed mõjutegurid

- Kasutusest väljajäänud puisniidud hakkavad peatselt võsastuma ning endine puisniit muutub ajapikku metsaks.

Meede: selleks, et puisniidud säiliks ning taastuks nendele omane liigirikas taimestik, tuleb puisniite taastada ning regulaarselt niita. Hooldatavate puisniitude pindala peab olema vähemalt 20 ha.

Meede: need puisniidud, mille taastamist käesoleva kaitsekorralduskava raames ei planeerita, jäävad looduslikule arengule ning muutuvad väärtuslikuks metsaks (üldjuhul kas vanaks laialehiseks metsaks või niiskematel aladel ka soostuvaks ja soo-lehtmetsaks).

- Ehitustegevus. Nehatu looduskaitsealal asuvad niidud paiknevad piiranguvööndis, kus uute ehitiste ehitamine on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud. Niidukooslusele ehitamine hävitab ehitis(t)e alla jääva koosluse, lõhub ala terviklikkust ning kõige selle läbi halvendab igakülgsest niidukoosluse looduskaitsest väärtust.

Meede: niidukooslustele ehitamine on keelatud. Kaitseala valitseja ei kooskõlasta kooslustele planeeritud ehitustegevust.

2.2.4. SOOD

2.2.4.1. LUBJARIKKAD MADALSOOD LÄÄNE-MÕÕKROHUGA JA LIIGIRIKKAD MADALSOOD

Lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*) ning **liigirikkad madalsood (7230)**, LoD I, KE – jah, LoA – jah

Kuna kaks elupaigatüüpi, lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*) ning liigirikkad madalsood (7230) kattuvad suuresti oma levikult Nehatu soos, siis käsitletakse neid antud juhul üheskoos (kogupindala u 316 ha). Tegemist on kompleksse elupaigatüüpide süsteemiga, mis suhteliselt läbisegi esinevad ning sujuvalt üksteisele üle lähevad, seetõttu pole ka käesolevas kaitsekorralduskavas nende eristamine põhjendatud.

Lääne-mõõkrohi (*Cladium mariscus*) on levinud peamiselt Lääne-Eestis ning kuulub III kaitsekategooriasse. Nehatu soos paiknevad kahtlemata lääne-mõõkrohu ühed esinduslikumad kasvukohad Eestis ning kuna elupaigatüüp 7210 on Loodusdirektiivi kohaselt kõrgendatud tähelepanu all, on õigem käsitleda siinseid liigirikkaid madalsoid eeskätt just elupaigatüübina 7210.

See sookooslus on kaitse korralduskavaga hõlmatud alal levinud viie lahustükina. Porsiku hoiualal asub üks 8,9 ha suurune ala, mille looduskaitseline seisund on 1997. a hinnatud kõrgeks (B). Hiljem seda ala inventeeritud ei ole, samuti ei ole sellele antud esinduslikkuse hinnangut. Nehatu looduskaitsealal on sookooslus levinud 316 ha-l, sellest 243,6 ha esinduslikkus on 2010. a hinnatud väga kõrgeks (A) ja 72,4 ha esinduslikkus kõrgeks (B).

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Elupaigatüüpidest 7210 ja 7230 on väga kõrge (A) esinduslikkusega vähemalt 315 ha.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Elupaigatüüpidest 7210 ja 7230 on väga kõrge esinduslikkusega vähemalt 245 ha ja kõrge esinduslikkusega vähemalt 70 ha.

- Mõjutegurid ja meetmed

Negatiivsed mõjutegurid

- Illuste soo põhjaosas paiknevast rannikulõukast on väljavool lõuna suunas, Kiissa järvest on väljavool Kiissa lahte ning Illuste soo lõunaotsast on väljavool lõuna suunas. Need väljavoolud on seotud ilmselt 20. sajandi alguses toimunud Nehatu järve veetaseme allalaskmisega.

Meede: esmalt on vaja korraldada hüdrooloogiline uuring väljavoolude toimimise kohta, arvestades sealjuures toimiva vee väljavoolu mõju vahetus läheduses paiknevale lääne-mõõkrohu kooslusele. Lähtuvalt uuringu tulemustest ning mõju ulatusest tellitakse vastavalt vajadusele väljavoolude sulgemise projekt.

Meede: Madalsoode veerežiim sõltub kordades suuremast alast, kui see on soo enda pindala ning on mõjutatud sageli maapõue veekihtide asetusest ja voolusuundadest. Seepärast soovitatakse soo-ökosüsteemide efektiivseks kaitseks ja soo veerežiimi säilitamiseks, põhja- ja pinnavee kaitseks luua ümber arvestada nõ puhveraladega, kus tuleb erilist tähelepanu pöörata soode veerežiimi mõjutavatele tegevustele. Põhjaveetoiteliste pealevoolulise veerežiimiga soodel peaks puhvertsooni laius olema vähemalt 1 km (Paal ja Leibak, 2011). Puhvertsooni sees tuleks planeeritavate kaevanduste vms tegevuste planeerimisel keskkonnamõjude hindamise protsessi raames kaaluda hüdrooloogiliste tingimuste uuringu nõuet. Kuna Nehatu soos on levinud Loodusdirektiivi I lisa esmatähtis elupaigatüüp 7210 lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga, siis tuleb olla eriti ettevaatlik kõikvõimalike tegevuste osas, mis võivad muuta soo veerežiimi. Hüdrooloogiline uuring peab arvesse võtma valgla potentsiaalset mõju soole ning soo osa valgla põhja- ja pinnavee hüdrooloogilise režiimi ja kvaliteedi kujunemises.

- Nehatu soostik, mis on väga oluline erinevate kaitsealuste liikide elupaik ja kus asuvad loodusdirektiivi elupaigatüübid lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga ja liigirikkad madalsood, asub kehtiva kaitsekorra kohaselt piiranguvõõndis. Kuigi seni on Nehatu soostik olnud inimtegevusest suhteliselt puutumatu ja säilinud on ka koosluse veerežiim, esineb seal

üksikuid vanu kraave, seega on oht, et piiranguvööndi kaitsekord ei suuda igakülgset tagada koosluse ja seeläbi sellest sõltuvate liikide elupaikade soodsat seisundit (ei saa keelata kraavi hooldustöid).

Meede: Nehatu soostik (Nehatu ja Illuste sood) tuleb arvata sihtkaitsevööndisse, kus on võimalik tõhusamalt soostiku igakülgset kaitset tagada (nt piirata soo veerežiimi muutvaid tegevusi). Seni, kuni soostik on veel piiranguvööndis, peab kaitseala valitseja jälgima, et olemasolevaid kraave lubataks hooldada vaid minimaalses mahus.

2.2.5. METSAD

2.2.5.1. VANAD LAIALEHISED METSAD

Vanad laialehised metsad (9020*), LoD I – jah, KE – jah, LoA – jah

Vanad salumetsad, mille puurindes valitsevad pärn, tamm, vaher, jalakas ja/või saar. Lopsaka alustaimestikuga laialehised metsad on meil jäänukid aastatuhandete tagusest soojemast ja niiskemast kliimaperioodist, ning need sarnanevad Kesk- ja Lõuna-Euroopas levinud laialehiste metsadega. Rohkem leidub neid Pandivere ja ka Otepää kõrgustikel, Harju-, Rapla- ja Läänemaal, Pärnumaa loodeosas ning Saaremaal. (Paal, 2004).

Vanad laialehised metsad on kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal levinud kokku 30,3 ha ja moodustavad 6% kogu alal kasvava metsa pindalast. Oademetsa hoiualal olevate vanade laialehiste metsade esinduslikkus on 0,9 ha ulatuses väga kõrge (A) ja 3,3 ha ulatuses kõrge (B). Nehatu kaitsealale jäävas osas on vanad laialehised metsad 18,8 ha ulatuses väga kõrge (A) esinduslikkuse ja ülejäänud osal on kõrge (B) (5,5 ha) või keskmise (C) (1,8 ha) esinduslikkusega.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Vanade laialehiste metsadest on väga kõrge esinduslikkusega vähemalt 29 ha ja kõrge esinduslikkusega 2 ha. Loodusliku arengu tagamine vähemalt 31 ha.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Vanade laialehiste metsadest on väga kõrge esinduslikkusega vähemalt 19,7 ha, kõrge esinduslikkusega 8,8 ha ja keskmise esinduslikkusega 1,8 ha.

- Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

+ Piirkonnas on metsade majandamise huvi suhteliselt väike ning see aitab kaasa nende säilimisele.

Negatiivne mõjutegur

- Väga suur osa Nehatu looduskaitsealal asuvatest metsadest paikneb piiranguvööndis, kus metsaelupaikade kaitse ei ole tagatud (keelatud on vaid uuendusraie, kusjuures turberaie on lubatud).

Meede: metsaelupaigatüübid, mis asuvad piiranguvööndis, tuleb tsoneerida kaitseala sihtkaitsevööndisse, et tagada nende säilimine ja looduslik areng.

- Metsa mosaiiksuse vähenemine ja liigne tihenemine, vanade laiavõraliste laialehiste puude (eelkõige tamme) jäämine järgmise metsapõlvkonna (must lepp, kased, saar) varju, häilude arvu vähenemine.

Meede: kaitseala valitseja korraldab vajadusel (kui on ilmne, et laialehised puud on järgmise metsapõlvkonna varjus hääbumas) kujundusraie madalama esinduslikkusega kooslustes (eelkõige C-esinduslikkusega) eesmärgiga parandada metsades tamme ja laialehiste puuliikide valgustingimusi.

2.2.5.2. PUISKARJAMAAD

Puiskarjamaad (9070), LoD I – jah, KE – jah, LoA – jah

Puiskarjamaal vahelduvad avatud niidulapid hõreda metsa, puudetukkade või põõsastikega. Rohukamar, mille moodustavad eeskätt niidutaimed, on kujunenud pikaajalise karjatamise mõjul ning püsib vaid juhul, kui jätkub tavapärase kasutus. Puiskarjamaid leidub rohkem Lääne-Eestis ja sealsetel saartel. (Paal, 2004).

Puiskarjamaid leidub kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal kahes piirkonnas – Porsiku hoiualal (0,7 ha) ja Kangruaadu hoiualal (2,2 ha). Porsiku hoiualal asuva puiskarjamaa esinduslikkus on hinnatud kõrgeks (B) ja Kangruaadul asuval keskmiseks (C), kumbgi ala hetkel hoolduses ei ole

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Puiskarjamaad on u 3 ha ulatuses vähemalt väga kõrge (A) esinduslikkusega.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Puiskarjamaad on u 3 ha ulatuses vähemalt kõrge (B) esinduslikkusega.

- Mõjutegurid ja meetmed

Negatiivne mõjutegur

- Puiskarjamaad ei ole hetkel hooldatud ning sarnase tendentsi jätkudes kasvavad nad ajapikku kinni.

Meede: alal asuvad puiskarjamaad tuleb järjepidevalt hooldada.

2.2.5.3. SOOSTUVAD JA SOO-LEHTMETSAD

Soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*), LoD I – jah, KE – jah, LoA – jah

Soostuvate ja soo-lehtmetsade elupaigatüüp on laiamahuline kooslus, millesse kuuluvad nii meie soostuvad metsad, (päris)madalsoometsad kui ka lodumetsad. Kõik need kasvavad tasasel maal, laugetes nõgudes või nõlvade jalamil, kus põhjavesi on maapinna lähedal. Soostuvaid ja madalsoometsi leidub kõikjal, kuid rohkem on neid Kesk- ja Loode-Eestis, lodumetsi kasvab enam Kirde-, Kesk- ja Edela-Eestis. (Paal, 2004).

Soostuvaid ja soo-lehtmetsi leidub kaitsekorralduskavaga hõlmatud alalt Nehatu looduskaitsealal. Seal moodustavad soostuvad ja soo-lehtmetsad kahe lahustükina kokku 157,3 ha ehk 30% metsa kogupindalast. Sellest 115,6 ha soostuvate ja soo-lehtmetsade esinduslikkus on kõrge (B) ja 41,7 ha esinduslikkus keskmine (C).

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Soostuvad ja soo-lehtmetsad on säilinud väga kõrge (A) esinduslikkusega vähemalt 115 ha ning kõrge (B) esinduslikkusega 40 ha ulatuses.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Soostuvad ja soo-lehtmetsad on säilinud kõrge (B) esinduslikkusega vähemalt 115 ha ning keskmise (C) esinduslikkusega 40 ha ulatuses.

- Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed mõjutegurid

+ Soostuvate ja soo-lehtmetsade leviku piirkonnas puuduvad kuivenduskraavid, mis mõjutaksid metsas puude liigilist koosseisu ja arengut.

+ Kuna metsad asuvad vähemalt ajuti liigniiskel maal ja puuduvad metsateed, on ka nende metsade majandamise huvi väike või puudub sootuks. See on omakorda aidanud soostuvate ja soo-lehtmetsade loodusliku struktuuri kujunemisele ja pikaajalisele säilimisele.

Negatiivne mõjutegur

- Suur osa metsi asub Nehatu piiranguvööndis, kus nende igakülgne kaitse ei ole tagatud – neid ohustab metsaraie (keelatud on vaid uuendusraie, kusjuures turberaie on lubatud) ning kuivendamine (kooslustes ja nende ligiduses leidub vanu kraave, mille hooldustööd on piiranguvööndis lubatud).

Meede: piiranguvööndis asuvad metsad tuleb tzoneerida sihtkaitsevööndisse, et tagada nende säilimine ja looduslik areng. Seni, kuni metsakooslus on veel piiranguvööndis, peab kaitseala valitseja jälgima, et olemasolevaid kraave lubataks hooldada vaid minimaalses mahus.

2.3. ÜKSIKOBJEKTID

2.3.1. TAMMARI TAMM

Tammari tamm (Keskkonnaregistri kood KLO4000295) asub Nehatu looduskaitsealal riigimaal, kuid selle kaitsetsoon ($r=50$ m) ulatub umbes 30 m eramaale. Puu jääb kruusakattega teest 110 m kaugusele. Tammari kandilise tüvega tamme ümbermõõt 1,3 m kõrguselt on (1998) 285 cm ja puu kõrgus on 16 m. Puu on heas seisus, kuid ümbrus on võsastunud.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Tammari tamme säilimine heas seisus.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Tammari tamme säilimine heas seisus.

- Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed tegurid

+ Puu asub kruusakattega teest 110 m kaugusel ja seetõttu puudub ka oht, et teda võiksid mõjutada teehooldustööd ja sellest tulenevad vigastused.

+ Harilik tamm on valgusnõudlik, eriti tundlik on liik ülavarju suhtes. Kül- ja altvari soodustab tamme kasvu ja tüve moodustumist. Tamme ümbruses raie tegemine parandab märgatavalt küll valgustingimusi, kuid aeglustab tamme kasvu. Seetõttu pole vajalik korraldada võsa eemaldamist. Tammari tamme eksponeerimist antud kaitsekorraldusperioodi jooksul vajalikuks ei peeta.

2.3.2. MURISTE TAMM

Muriste tamm (Alt-Villemi tamm; Keskkonnaregistri kood KLO4000719) asub Nehatu looduskaitsealal eramaal Aldi talu hoovi servas ning selle kaitsetsoon ($r=50$ m) ulatub kuni 27 m väljapoole kaitseala piiri. Tamme ümbrus on korrastatud. Muriste tamme mõõtmed (2007) on järgmised: ümbermõõt 1,3 m kõrguselt 428 cm, kõrgus 18,5 m, võra läbimõõt 24 m. Tüve kagupoolsest osast kuni 4 m ulatuses koos maas, koorekahjustusi esineb ka mujal. Võras suhteliselt palju kuivanud oksid. Puu üldseisundit hinnati rahuldavaks.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Muriste tamme säilimine rahuldavas seisus.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Muriste tamme säilimine rahuldavas seisus.

- Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed tegurid

+ Puu asukoht – puu asub eramaal ning tema ümbrus on korrastatud. „o“

Negatiivsed tegurid

- Puul on suured koorekahjustused, mille mõju likvideerimine ei ole reaalne.

2.3.3. PORSIKU KADAKAD

Läänemaal Hanila vallas Rame külas Porsiku talu karjamaal kasvab dekoratiivne puukujuliste kadakate grupp, nn Porsiku kadakad, mis võeti kaitse alla Haapsalu rajooni RSN TK otsusega 21. novembrist 1984. a nr 267 ning mille pindala on 2 ha. Kadakate keskmine kõrgus on 8 m ja übermõõt 0,7 m. Võrad on enamasti püramiidsed. Täna on tegemist uuendamata kaitsekorraga alaga, mis piirneb Porsiku hoiualaga. Kuna see ala on sisuliselt seotud Nehatu looduskaitsealaga, on otstarbekas Porsiku kadakad (KLO1000069), kui uuendamata kaitsekorraga ala, koos hoiualadega ühendada Nehatu looduskaitsealaga.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Porsiku kadakad on säilinud u 2 ha ulatuses.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Porsiku kadakad on säilinud u 2 ha ulatuses.

- Mõjutegurid ja meetmed

Negatiivsed tegurid

- Kümnekond vana kadakat on ümbritsetud juba paarikümne aastaste lehtpuudega (domineerivad harilik saar, harilik vaher ja hall lepp). Lisaks kasvavad seal ka mõned noored kuused. Kuna kadakas on valgusnõudlik liik, siis on hakanud vanad kadakad kuivama.

Meede: Endise karjamaa avamine (lehtpuude raie) ning karjatamisega alustamine.

2.3.4. PAATSALU PÕLISPUUDE GRUPP

Paatsalu põlispuude grupp ehk endine Paatsalu park asub Pärnu maakonnas Varbla vallas Paatsalu külas. Paatsalu park võeti kaitse alla Lihula Rajooni TSN TK otsusega 25.04.1958 nr 34 „Looduskaitse olukorrast Lihula rajoonis“. Tänapäevase kaitsekorra aluseks on Vabariigi Valitsuse 3. märtsi 2006. a määrus nr 64 „Kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskiri“. Osa põlispuude grupist jääb Nehatu looduskaitseala Nehatu piiranguvööndisse.

Kuna endist parki ei hooldata juba pikka aega, on otstarbekas põlispuude grupp jätta looduslikule arengule. Tegemist on valdavalt vanade puudega, mis moodustavad rikkalikult mikroelupaiku (s.h kaitse all olevatele nahkhiirtele) ning seeläbi suurendavad oluliselt elurikkust, seetõttu on otstarbekas kogu Paatsalu põlispuude grupp tsoneerida Nehatu looduskaitseala Nehatu piiranguvööndisse.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Paatsalu põlispuude grupi looduslik areng.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Paatsalu põlispuude grupi looduslik areng.

- Mõjutegurid ja meetmed

Positiivsed tegurid

+ Hoolduse puudumine on võimaldanud endisel pargil kujuneda juba pikka aega loodusliku metsakoosluse suunas, mis pakub elupaike suurele hulga erineva nõudlusega liikidele.

3. ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE NING KÜLASTUSKORRALDUS

Nehatu looduskaitsealal, selle lahustükkidel, Porsiku, Kangruaadu ja Oademetsa hoiualal puuduvad matkarajad ning telkimiskohad. Ainuke kaitseala tutvustav stend on Nehatu-Lõo küla teeristis. Kuna Nehatu ja Illuste soo on raskesti läbitav soo, siis inimesi seal praktiliselt ei käi – seega on inimese sattumine soosse pigem juhuslik. Inimese vähene ja pigem juhuslik häiring mõjuvad elustikule pigem soodsalt ning aitab vältida ka nt prügi sattumist kaitsealale. Arvestades vähesest külastatavusest tulenevat positiivset mõju kaitsekorralduskavaga hõlmatud alale ning ka seda, et suhteliselt lähedal asuvatel kaitsealadel (nt Matsalu rahvuspark ja Tuhu maastikukaitseala) on olemas juba erinevaid kooslusi tutvustavad rajatised, ei ole otstarbekas Nehatu looduskaitseala ega sellega piirnevaid hoiualasid aktiivselt tutvustada ning külastustaristut rajada. Piirkonna tutvustamiseks piisab eelpool mainitud stendist.

Visioon ja eesmärk

- Visioon

Nehatu looduskaitseala, Porsiku, Kangruaadu ja Oademetsa hoiualade külastus on säilinud senisel tasemel ja on pigem juhuslikku laadi.

- Eesmärk

Nehatu looduskaitseala ei tutvustata aktiivselt.

4. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE

Kavandatavad kaitsekorralduslikud tegevused on jagatud kolme prioriteeti:

Esimesse prioriteeti kuuluvad tegevused, mis on hädavajalikud kaitse-eesmärkide täitmiseks. Tegevuste tegemata jätmisel eesmärgiks võetud väärtused hävinevad või halveneb nende seisund oluliselt. Samuti kuuluvad siia tegevused, mis on hädavajalikud kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks.

Teise prioriteeti kuuluvad tegevused, mis on olulised, kuid nende elluviimise edasilükkumine ei too kaasa drastilisi tagajärgi. Selliste tegevuste alla kuuluvad külastuskorralduslikult olulised tegevused, samuti ala eesmärgiks võetud väärtuste leviku ja seisundi kaardistamiseks olulised inventuurid.

Kolmandasse prioriteeti kuuluvad soovituslikud tegevused, mis aitavad kaudselt kaasa ala väärtuste soodsa seisundi tagamisele ning olulised inventuurid, mis pole siiski vajalikud ala kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks.

4.1. TEGEVUSTE KIRJELDUS

4.1.1. INVENTUURID, SEIRED, UURINGUD

4.1.1.1. VALGE TOLMPEA RIIKLIK SEIRE

Tegevus on vajalik valge tolmphea (2.1.1.1) kaitseks seatud eesmärkide täitmise jälgimiseks.

Kaitsealal asuva valge tolmphea kasvukoha seisundit jälgitakse riikliku kaitstavate soontaimede seireprogrammi alusel. Valge tolmphea seire peab toimuma vähemalt korra kaitsekorraldusperioodi jooksul, soovitatavalt perioodi lõpus (2023. a).

Tegemist on I prioriteedi tegevusega, mida korraldab Keskkonnaagentuur (edaspidi *KAUR*).

4.1.1.2. KAUNI KULDKINGA RIIKLIK SEIRE

Tegevus on vajalik kauni kuldkinga (2.1.1.2) kaitseks seatud eesmärkide täitmise jälgimiseks.

Nehatu looduskaitsealal asuvas kauni kuldkinga kasvukohas tuleb jätkata riikliku seirega. Seire toimub riikliku kaitstavate soontaimede seireprogrammi alusel. Ka kauni kuldkinga kasvukoha seire peab toimuma vähemalt korra kaitsekorraldusperioodi jooksul – 2023. a, seirega tuleks hõlmata kõik kolm seni teadaolevat kauni kuldkinga kasvukohta.

Kuldkinga riiklik seire on I prioriteet ning seda korraldab *KAUR*.

4.1.1.3. MERIKOTKA RIIKLIK SEIRE

Tegevus on vajalik Nehatu looduskaitsealal asuvat merikotka (2.1.2.1) pesa kaitseks seatud kaitse-eesmärkide täitmise jälgimiseks.

Merikotka pesa tuleb jätkuvalt seirata iga-aastase riikliku seireprogrammi „Kotkad ja musttoonekurg“ raames.

Merikotka riiklik seire on I prioriteet, seda korraldab KAUR.

4.1.1.4. MADALSOO HAUDELINNUSTIKU RIIKLIK SEIRE

Tegevus on vajalik luha-sinirinna (2.1.2.3) ja soolinnustiku (2.1.2.4) kaitseks seatud kaitseeesmärkide täitmise jälgimiseks.

Väga oluline on jätkata Nehatu soostiku haudelinnustiku riikliku seirega, mis toimub vastavalt määratud seiremetoodikale. Kuna viimane kogu soostikku hõlmav haudelinnustiku inventuur toimus 2001. a, peaks Nehatu madal soo haudelinnustiku seire toimuma hiljemalt 2016. a ning kaitse tulemuslikkuse hindamiseks uuesti perioodi lõpus 2024. a.

Tegevus kuulub I prioriteeti ning seda korraldab KAUR.

4.1.1.5. METSATAIMESTIKU INVENTUUR

Tegevus on vajalik kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal taimestiku (2.1.1), eelkõige kauni kuldkinga (2.1.1.2), aga ka valge tolmpäa (2.1.1.1) kasvukohtade, tõhusamaks kaitseks.

Kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal on teada kolm kauni kuldkinga kasvukohta, kuid nende kõigi info on puudulik. Lisaks leidub alal hulgaliselt endisi puisniite ja –karjamaid, kus käpaliste inventuure tehtud ei ole, kuid on väga tõenäoline, et seal neid esineb. Seetõttu on kõigis kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal esinevates laialehistes metsades ning puisniitudel ja –karjamaadel vaja korraldada lausaline kaitsealuste taimeliikide inventuur, et mh tuvastada ka kõik kauni kuldkinga potentsiaalsed kasvukohad. Lisaks tuleb täpsustada ka juba praegu teadaolevate kuldkinga kasvukohtade andmeid (kasvukoha seisund, kauni kuldkinga isendite arv, võimalikud kaitsemeetmed, sh kasvukoha hooldustööde vajadus jne). Kauni kuldkinga kasvukohtade inventeerimine toimub 2017. a.

Kaitsealuste metsataimede kasvukohtade inventuur on II prioriteet ja seda korraldab Keskkonnaamet (edaspidi *KeA*).

4.1.1.6. SOO- JA NIIDUTAIMESTIKU INVENTUUR

Tegevus on vajalik kaitsekorralduskavaga hõlmatud ala taimestiku (2.1.1), sh võimalike valge tolmpäa (2.1.1.1) ja kärbesõie (2.1.1.4) kasvukohtade, tõhusamaks kaitseks.

Ka kaitsekorralduskavaga hõlmatud ala soo- ja niidutaimestiku kohta on üsna vähe infot, seni on seda kogutud vaid juhu käikudel ning lausalist avamaastiku taimestiku inventuuri alal korraldatud ei ole. Eeldatavasti on nende taimeliikide kasvukohtade säilimine läbi soo- ja niiduelupaigatüüpide kaitse tagatud. Samas on oluline täpsustada nt valge tolmpäa levikut, et kavandada vajalikke kaitsekorralduslikke töid (võsaraie jms). Samuti saab inventuuri raames koguda infot võõrliigi kurekell kohta, seetõttu on soo- ja niidutaimestiku inventuur II prioriteet.

Soo- ja niidutaimestiku lausaline inventuur toimub 2018. a ja seda korraldab KeA.

4.1.1.7. METSALINNUSTIKU INVENTUUR

Tegevus on vajalik kaitsekorralduskavaga hõlmatud ala kaitsealuse linnustiku (2.1.2) tõhusamaks kaitsmiseks.

Kaitsekorralduskavaga hõlmatud ala metsalinnustiku andmed on juhuslikud ning kohati ka vananenud, seetõttu on väga oluline korraldada ala metsades lausaline kaitsealuste haudelindude inventuur. Inventuur peaks toimuma 2018. a.

Metsalinnustiku inventuur kuulub II prioriteeti, seda korraldab KeA.

4.1.1.8. ROOSTIKULINNUSTIKU INVENTUUR

Tegevus on vajalik luha-sinirinna (2.1.2.3) ja roostiku linnustiku (2.1.2.4), eeskätt hüübi ja rooruiga kaitseks. Roostikulinnustiku inventuuride teostamisel lähtutakse Roostikulinnustiku kaitse tegevuskavast (või selle eelnõust). Inventuuri tehakse kahe meetoodika alusel – hüübi ja rooruiga esinemise kindlaks tegemiseks on vajalikud öised loendused, luha-sinirinda loendatakse päevasel ajal. Inventuur toimub 2019. a.

Roostikulinnustiku inventuur kuulub II prioriteeti, seda korraldab KeA.

4.1.1.9. KIILIDE INVENTUUR

Nehatu soostik on potentsiaalne elupaik Loodusdirektiivi IV lisa liigile valgelaup-rabakiilile (*Leucorrhina albifrons*). Kuna kiililiste leviku ja suhtelise arvukuse kohta on andmeid väga vähe, on vajalik andmete kogumine kõikide liikide kohta. Inventuur tuleks teostada 2020. aastal

Kiilide inventuur on III prioriteet ja seda korraldab KeA.

4.1.1.10. LAULULUIGE TULEMUSSEIRE

Tegevus on vajalik laululuige (2.1.2.2) kaitseks seatud eesmärkide kaitsetõhususe hindamiseks. Kaitsekorraldusperioodi lõpul 2024. a tuleb liigi rändepeatuspaiades Kiissa- ja Käomardi lähel loendada sügisesel rändel peatuvad laululuigid. Võimalusel tuleks peatuvate luikede vaatlemine korraldada riikliku luigeseire raames.

Tegemist on I prioriteeti kuuluva tegevusega, mida korraldab kas KeA või KAUR.

4.1.1.11. ROOSTIKULINNUSTIKU TULEMUSSEIRE

Tegevus on vajalik luha-sinirinna (2.1.2.3) ja roostikulinnustikule (2.1.2.4) seatud kaitse-eesmärkide täitmise tõhususe hindamiseks. Eesti roostike linnustiku populatsiooni seisundi ja isendite arvukuse kindlaks tegemiseks on Roostikulinnustiku kaitse tegevuskava eelnõu kohaselt kavandatud korraldada erinevaid inventuure võimalusel tuleb käesolevas kavas ettenähtud roostikulinnustiku tulemusseired nendega ühendada. Tegevus peaks toimuma 2023. a.

Roostiku linnustiku tulemusseire on I prioriteeti tegevus, mida korraldab kas KeA või KAUR.

4.1.1.12. NAHKHIIRTE TULEMUSSEIRE

Tegevus on vajalik nahkhiirtele (2.1.3.1) seatud kaitse-eesmärkide täitmise tõhususe hindamiseks. Nahkhiirte arvukust on vaja kontrollida Käomardi lahe ääres korra kaitsekorraldusperioodi teisel poolel 2022. a. Erinevate nahkhiireliikide ning isendite arvu kindlaks määramiseks tuleb kasutada detektoruuringuid. Võimalusel tuleks nahkhiirte loendus ühendada riikliku nahkhiirte seirega.

Tegemist on I prioriteedi tegevusega, mida korraldab kas KeA või KAUR.

4.1.1.13. RANNIKULÕUGASTE TULEMUSSEIRE

Tegevus on vajalik rannikulõugaste (2.2.1.1) ja vahelmise näkirohu (2.1.1.3) kaitseks seatud eesmärkide täitmise jälgimiseks.

Nehatu looduskaitsealal asuvate rannikulõugaste ja neis kasvavate vahelmise-näkirohu populatsioonide seisundi hindamiseks on otstarbekas kasutada projekti „NATURESHIP“ raames välja töötatud meetodikat, et tagada andmete võrreldavus. Tulemusseire tuleb korraldada kaitsekorraldusperioodi lõpus 2024. a.

Tegemist on I prioriteedi tegevusega, mida korraldab KeA.

4.1.1.14. KÄOMARDI LAHE REOSTUSALLIKA TUVASTAMINE

Tegevus on vajalik väärtustele 2.1.1.3 ja 2.2.1.1 seatud eesmärgini jõudmiseks. Käomardi lahte suubuva Hõbesalu kraavist, mis on ainuke lahte sissevoolav veekogu, tuleb mitmest punktist võtta veeanalüüsid reostuse iseloomu ja asukoha määramiseks. Uuring peab vajadusel pakkuma võimalusi reostusallika likvideerimiseks. Teostamise aeg 2016. a.

Tegevus kuulub I prioriteeti, seda korraldab KeA.

4.1.2. HOOLDUS, TAASTAMINE, OHJAMINE

4.1.2.1. VALGE TOLMPEA KASVUKOHA TAASTAMINE

Valge tolmpeda kasvukohas (asub riigiomandis oleval maal) 2009. a läbiviidud seire kohaselt ohustab seda võsastumine, mille tõttu on oluline alal valgustingimuste parandamiseks võsa ja vajadusel ka suuremaid puid eemaldada. Kuna valge tolmpeda kasvukoht on märgitud Keskkonnaregistris punktobjektina, on enne kasvukoha hooldust vaja täpsustada liigi täpne levikuala ning seal vajalike tööde maht. Võsa tuleb alalt eemaldada vähemalt kolm aastat järjest, kuna esimesel paaril aastal paranenud valgustingimused soodustavad võsa kasvu. Valge tolmpeda kasvukoha taastamine toimub 2015., 2016. ja 2018. a.

Tegevus kuulub I prioriteeti ning seda korraldab Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK).

4.1.2.2. POOLLOODUSLIKE KOOSLUSTE TAASTAMINE

Poollooduslike koosluste taastamiseks on vajalik teostada võsaraiet ning üldjuhul edaspidi jätkata iga-aastaselt niitmist või karjatamist. Taastamistöid võib korraldada hilissuvest kevade alguseni. Kevadine ja varasuvine lindude pesitsemiseaeg taastamistöödeks ei sobi. Kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal vajavad suuremal või vähemal määral taastamist enamik poollooduslike koosluste tüüpe – kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*), lood (6280*), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510) ja puisniidud (6530*). Juhul, kui leidub koosluste hooldamisest huvitatud maaomanikke ja/või hooldajaid, tuleb soosivalt suhtuda ka kõikide teiste, käesolevast kaitsekorralduskavast välja jäävate, kuid kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal asuvate kadastike, lubjarikkal mullal kuivade niitude, loodude, aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude, puisniitude ja puiskarjamaade taastamise ja hooldamise.

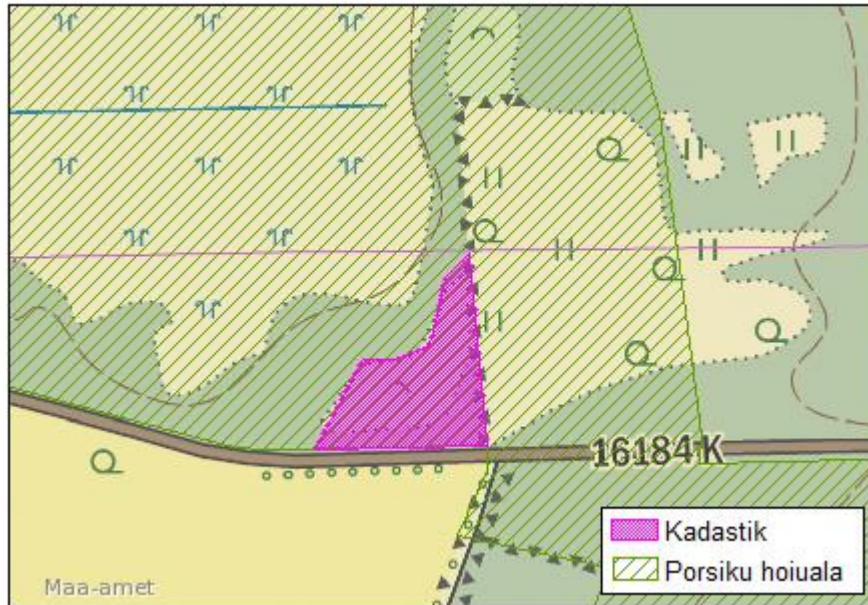
Poollooduslike koosluste taastamine kuulub olenevalt alast I-III prioriteeti, seda korraldavad RMK ja KeA.

4.1.2.2.1. KADASTIKE TAASTAMINE

Ainuke kadastike elupaigatüüp kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal asub Porsiku hoiualal (joonis 3). Kadastik on u 0,4 ha suurune ning asub riigiomandis oleval maal. Kooslus tuleb taastada terves ulatuses 2015. a., taastamine on II prioriteet ja seda korraldab RMK.

Porsiku hoiualal asuva kadastiku taastamisel lähtutakse loopealsete ja kadastike hoolduskavast. Kuigi taastamisele järgnev järjepidav hooldamine on kadastiku kõrge looduskaitse väärtuse säilitamiseks väga oluline, on tegemist elupaigatüübiga, mis säilib õigete taastamis- ja hooldamisvõtete korral (küll mitte nii kõrge väärtusega) ka ilma järjepideva hooldamiseta. Koosluse taastamisviis oleneb mõningal määral sellest, kas alale leitakse potentsiaalne hooldaja või mitte.

Juhul, kui hooldajat ei leita ja seda säilitatakse mittehooldatava kadastikuna, tuleb taastamise käigus viia kadakate katvus vähemalt alla 80%, soovitatavalt kuni 50%. Et seda katvust säilitada, tuleb vähemalt korra kaitsekorraldusperioodi II pooles (2023. a) alal uuesti kadakaid harvendada ning lehtpuuvõsa ja mände eemaldada. Kui kadastikule õnnestub hooldaja leida peab kadastikuga katvus jääma vahemikku 30%–75%, kuid soovitatavalt peaks katvus olema kuni 50%. Koosluse looduskaitse väärtuse tõstmiseks on oluline kadastikku järjepidevalt hooldada ning sobiva katvuse säilimiseks aeg-ajalt kadakaid eemaldada (vt täpsemalt ptk 4.1.2.3.1). Mõlema taastamisvõtte korral tuleb alalt eemaldada kõik kasvavad okaspuud.

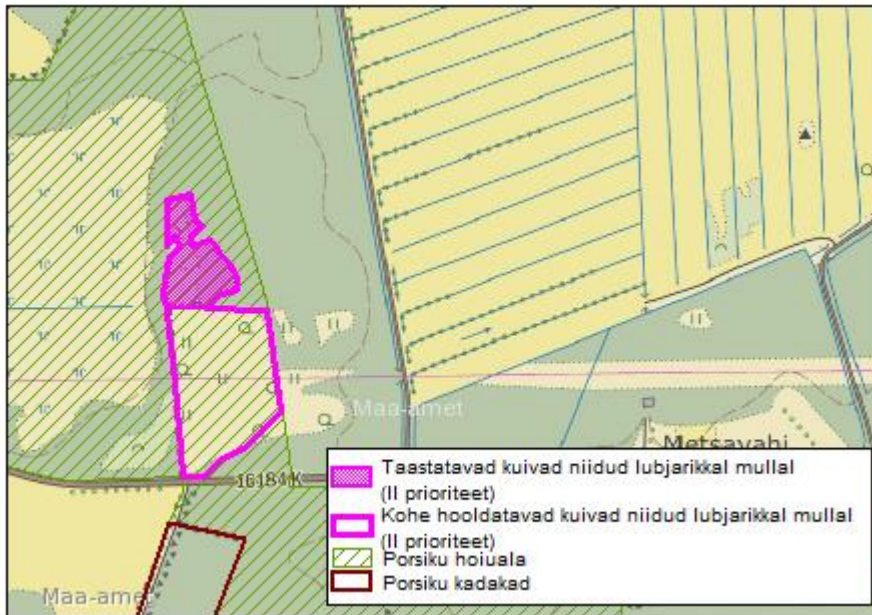
Joonis 3. Kadastik Porsiku hoiualal (M 1:1500) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

4.1.2.2.2. LUBJARIKKAL MULLAL KUIVADE NIITUDE TAASTAMINE

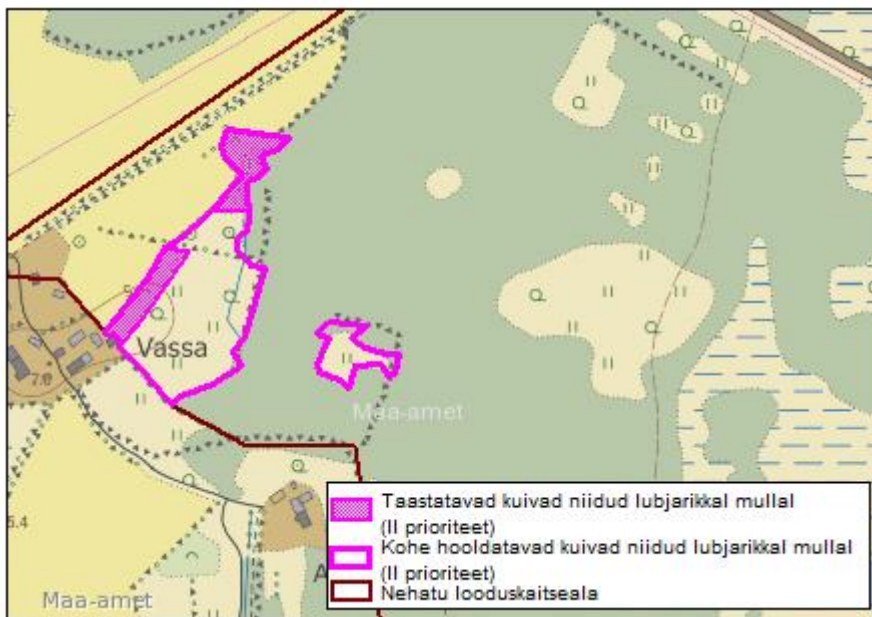
Kokku on vaja taastada u 2,1 ha lubjarikkal mullal kuivi niite, taastamisele järgneb hooldus niitmise või karjatamise näol (vt täpsemalt ptk 4.1.2.3.2). Koosluste taastamine on II prioriteet ning kuna need asuvad valdavas ulatuses riigimaal korraldab nende niitude taastamist RMK, taastamist tuleks alustada 2016. a. Taastamist vajavad alad on toodud joonistel 4–6.

Lubjarikkal mullal kuivade niitude taastamisel tuleb lähtuda aru- ja soostunud niitude hoolduskavast. Niitude taastamiseks tuleb neilt võsa eemaldada. Seal juures tuleks üksikud puud ja põõsad siiski alale kasvama jätta, kuna need muudavad niidu niiskustingimusi heterogeensemaks ning on vajalikud ka nt päevaliblikatele. Lehtpuuvõsa eemaldamisele peab järgmisel aastal kindlasti järgnema hooldus või peab võsa eemaldamine olema regulaarne (vähemalt üle-aastane). Võsa raiumiseks on parim aeg augustist oktoobrini, kui varuained paiknevad veel maapealsetes osades, siis tekib tuleval aastal juurevõsusid vähem. Võsa tuleks võimalusel niidult eemaldada, kui see ei ole võimalik, tuleb okste põletamiseks valida rohttaimestikuta alad, nt tihedama võsatüügastiku.

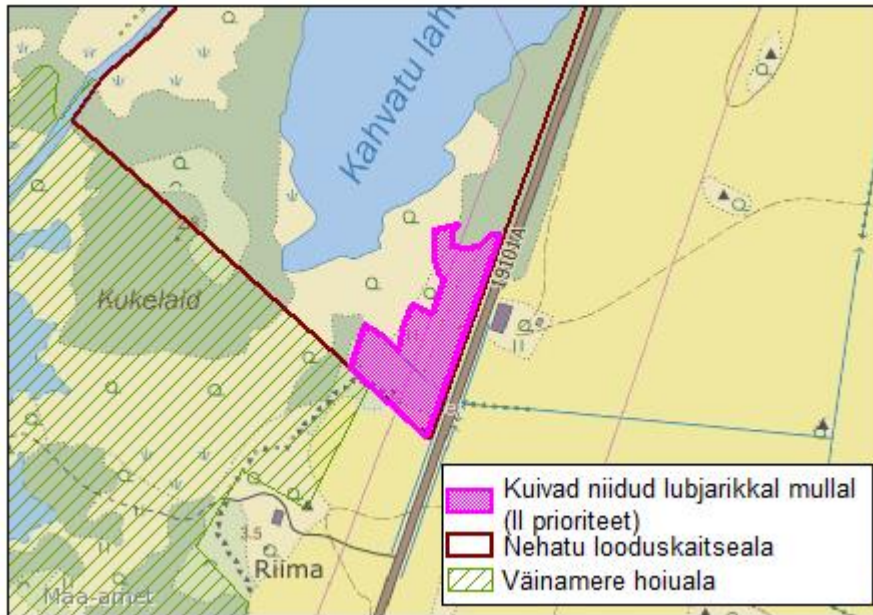
Taastamisvõttena võib kasutada hekseldamist (lubatud ainult taastamisel), soovitav on seda teha ainult ühel aastal, millele peab koheselt järgnema hooldus. Hea oleks kombineerida karjatamist ja sügisest hekseldamist, sel juhul jääks niidule maha vähem biomassi. Niita tuleks võimalikult madalalt. Hekseldamise puhul tuleb samuti jälgida, et see ei toimuks varem, kui juuli teises pooles.

Joonis 4. Lubjarikkal mullal kuivad niidud Porsiku hoiualal (M 1:3000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

Joonis 5. Lubjarikkal mullal kuivade niitude taastamine Nehatu looduskaitseala idaosas (M 1:3000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

Joonis 6. Lubjarikkal mullal kuivade niitude taastamine Nehatu looduskaitsealal Kahvatu lahe ääres (M 1:3000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

4.1.2.2.3. LOODUDE TAASTAMINE

Loodusid leidub mitmel pool Nehatu looduskaitseala äärealadel ning Porsiku ja Kangruaadu hoiualadel. Kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal hetkel loodusid ei hooldata. Valdav osa loopealseid asub eraomandis oleval maal, väike osa ka riigimaal.

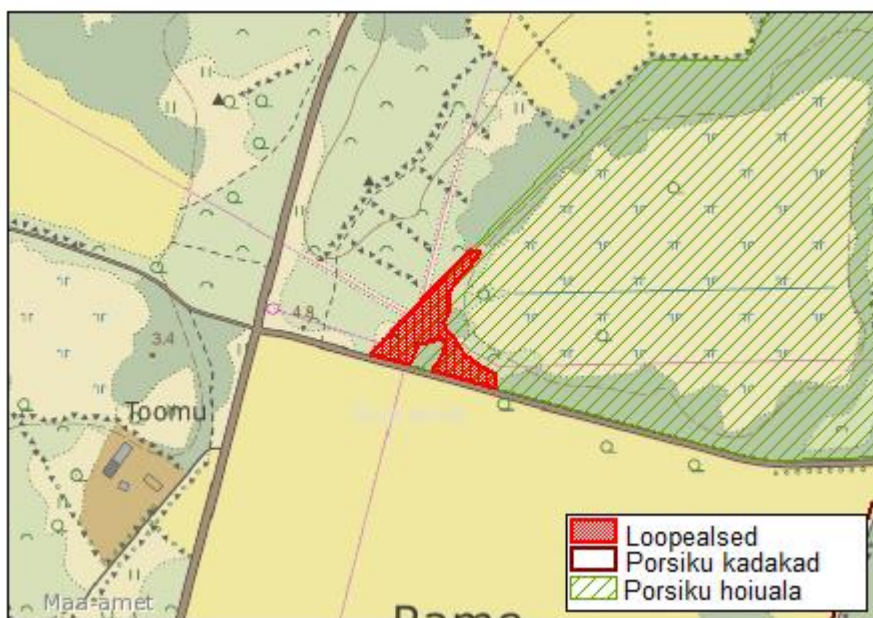
Vajalik on u 9,5 ha loodude taastamine. Umbes 8,5 ha loodude taastamine on II prioriteet, need kooslused asuvad enamasti eramaal ning üks loopealsete kompleks jääb ka riigimaale. II prioriteedi loodude taastamise eest vastutavad vastavalt maaomandile nii RMK kui ka KeA, taastamisi tuleks alustada 2016. a. Umbes 1,0 ha suuruse loopealse taastamise eest, mis asub eraomandis oleval maal ja mille taastamine on III prioriteet, vastutab KeA. Selle koosluse taastamisega peaks alustama hiljemalt 2017. a. Taastamist vajavad alad on toodud joonistel 7-10.

Loopealsete taastamisel tuleb lähtuda loopealsete ja kadastike hoolduskavast. Sarnaselt kadastike elupaigatüübile säilivad ka loopealsed õigete taastamis- ja hooldusvõtete korral ka ilma järjepideva hooldamiseta. Sellegipoolest on järjepidev hooldus (eelkõige karjatamise näol) kindlasti kõige soositum variant ning karjatamisest huvitatud maaomanike sihipärast tegevust tuleks alati toetada. Karjatamisvõimaluse puudumisel hoiab loopealse avatuna ka puude-põõsaste eemaldamine vastavalt vajadusele (kuid mitte harvem kui iga viie aasta tagant) ning vajadusel/võimalusel niitmine.

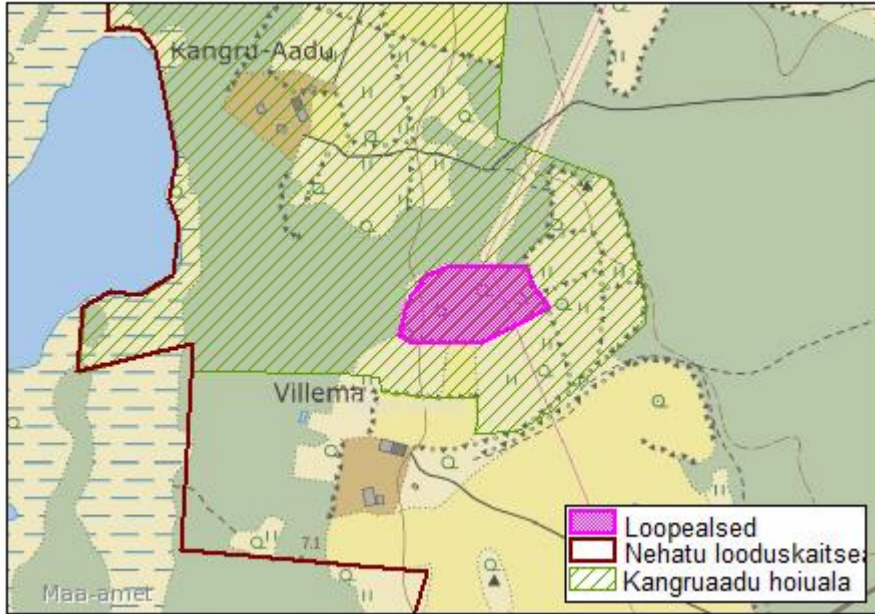
Tavaliselt ohustab loopealseid üsna madal ning noor kadakavõsa. Taastamisel tuleb see (kui on, ka lehtpuuvõsa) eemaldada võimalikult maapinna lähedalt. Kadakate mahavõtmisel tuleb säilitada koosluse mosaiiksus. Alles tasub jätta vanad, juba puukujulised kadakad ning üksikuid kadakatukkasid. Sobilik kadakate katvus taastatud aladel on 10–30%. Tuleb silmas pidada, et ühe alana käsitletava loopealse sees ei oleks 1000 m² suuremaid niidukamarata

põõsastikke. Lehtpuuvõsa tuleb taastamisel eemaldada sarnaselt kadakavõsale ning alles tasub jätta vaid vanemaid vajalikud isendid. Suuremakasvulistest puudest võiks taastamistöodel alles jätta valikuliselt poopuud, pihlakad ja tammed. Eemaldada tuleks männid, kased, vahtrad, kuused ja saared, välja arvatud juhul, kui tegu on eakate, visuaalselt ning esteetiliselt oluliste individidega. Mahavõetud puud tuleks kadastikust eemaldada, vajadusel võib ohutus kohas need põletada (kadastikus endas võib lõket teha vaid niiskemal aastaajal ja/või talvel). Lubamatu on taastamisel kasutada pinnase freesimist/randaalimist, kuna see hävitaks niidukamara ning muudaks loopealse taastamise ajaliselt oluliselt pikemaks või võimatuks.

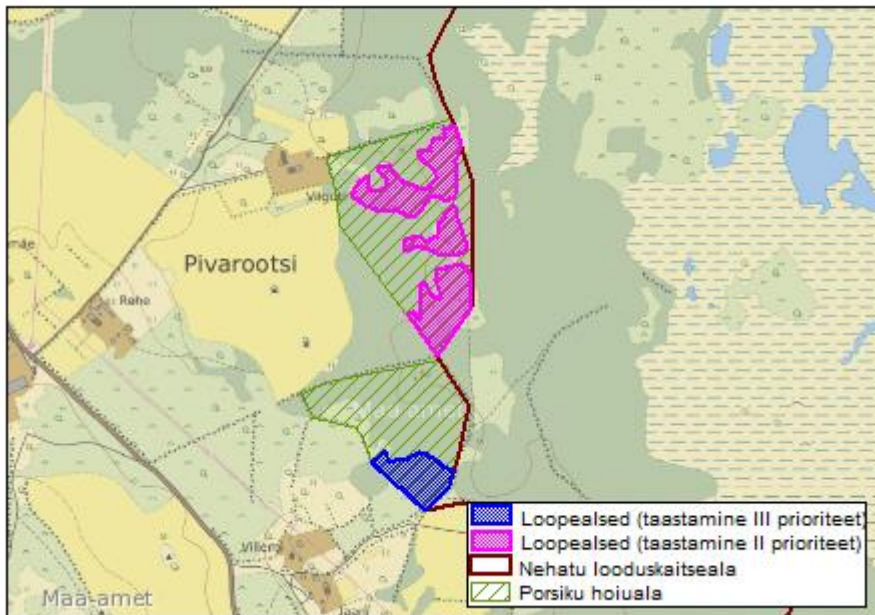
Kui taastataval alal on niidukamar säilinud vähemalt 20-30% ulatuses ning kadakate katvus ei ületa 75%, tuleks võimalusel ala taastada ühe aasta jooksul. Kui mingil põhjusel ei ole ala võimalik nii kiiresti taastada või on tegu rohkem kinnikasvanud aladega ja/või aladega, kus niidukamarat on säilinud vaid üksikute laikudena, võib taastamist korraldada ka 2–6 aasta jooksul.

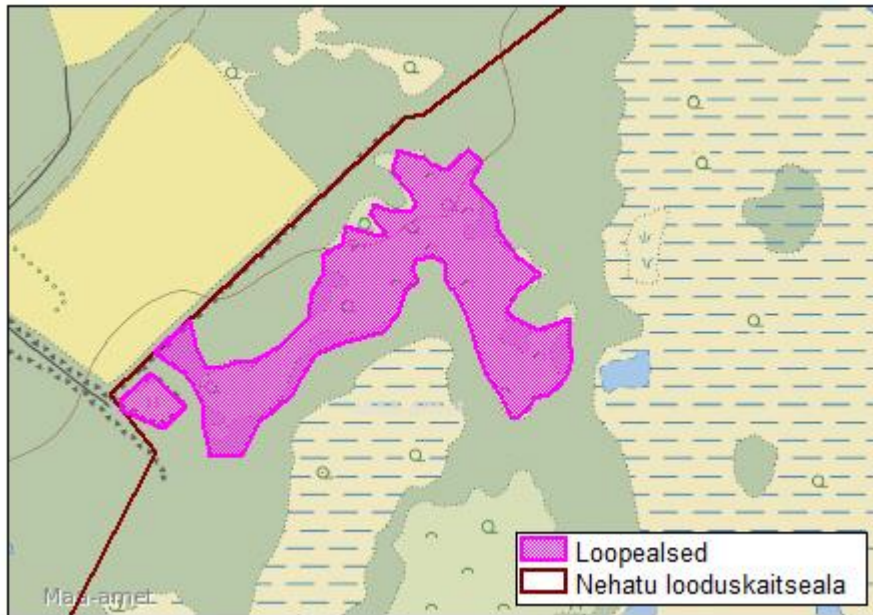
Joonis 7. Loopealsed Porsiku hoiuala põhjaosas (taastamine I prioriteet) (M 1:3000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

Joonis 8. Loopealsed Kangruaadu hoiualal (taastamine II prioriteet) (M 1:3000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

Joonis 9. Loopealsed Porsiku hoiuala lõunaosas (M 1:6000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

Joonis 10. Loopealsed Nehatu looduskaitseala loodeosas (taastamine II prioriteet) (M 1:3000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

4.1.2.2.4. PUISNIITUDE TAASTAMINE

Puisniidud on kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal levinud mitmel pool Nehatu looduskaitseala keskosas ning Porsiku hoiualal. Enamasti on tegemist riigimaal asuvate kooslustega, kuid üks kooslusekompleks jääb ka eramaale.

Kokku on vaja taastada 16,8 ha puisniite, neist 2,5 ha taastamine on I prioriteet, kuna tegemist on hetkel suhteliselt lihtsasti taastatavate aladega, mida saab hõlpsasti liita kõrval oleva juba hoolduses oleva alaga. Lisaks on eelmainitud puisniidu kompleks kasvukohaks paljudele kaitsealustele taimeliikidele, mille säilimise eelduseks ongi nende kasvukohaks oleva puisniidu taastamine ja hooldamine. Tegevusega tuleb algust teha 2015. a. 14,2 ha puisniitude taastamine on III prioriteet, nende taastamisega tuleks algust teha hiljemalt 2017. a. I prioriteedi puisniitude taastamist korraldab KeA, III prioriteedi niitude taastamist RMK.

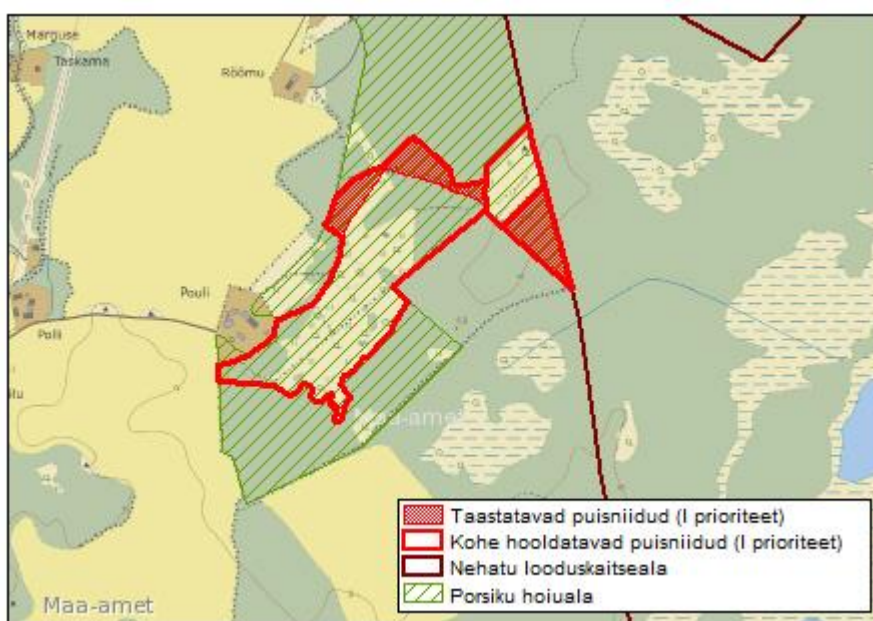
Puisniitude taastamisel tuleb lähtuda puisniitude ja –karjamaade hoolduskavast. Taastamistööd on otstarbekas alustada veel säilinud lagendikke laiendades. Esimeses järjekorras tuleb eemaldada võsa ja põõsarinne, seejärel valikuliselt puud. Niidu puudest-põõsastest ja võsast puhastamisel tuleb jälgida, et võsa oleks raiutud või saetud nii madalalt, et järgi jäänud kändud ja tüükad niitmist ei segaks. Taastamistööde käigus on otstarbekas eemaldada ka niitmist segavad kivid. Palju kändu- ja juurevõsusid andvaid puid (haavad, saared, lepad, remmelgad) on soovitatav enne mahasaagimist kõigepealt rõngastada ja paariks aastaks jalale kuivama jätta. Raietööde käigus tekkinud puit tuleb niidu alalt eemaldada või põletada (sealjuures tuleb tuletegemisel kindlasti vältida niidukamaraga kohti).

Puisniidul on raietööde tegemiseks parim aeg hilissügisel enne lume tulekut, varakevadel vahetult pärast lume sulamist või lumevaesel ajal ka talvel. Lumeta ja raagus ajal raiumine häirib kõige vähem loodust, samuti on puisniidu taastajale sellel ajal puisniidu endine

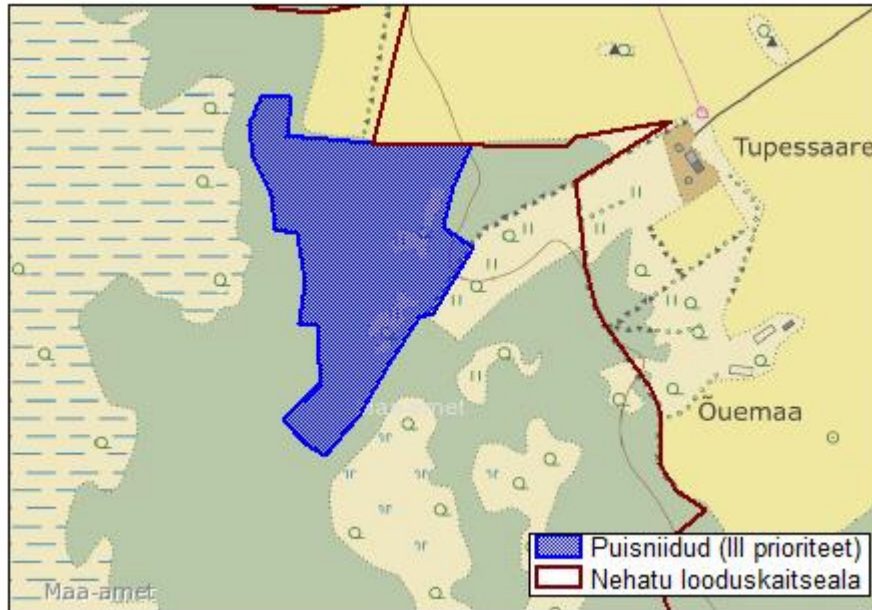
struktuur ja maastiku mosaiiksus kõige paremini nähtav. Kevadisel ja suvisel ajal raiumine häirib väga puisniidu elustikku ja kahjustab pehmet pinnast. Lumekattega ajal raiumise tulemusel jäävad aga maapinnale niitmist segavad kõrged kännutüükad.

Väga praktiline ja loodusesõbralik taastamismeede on koosluse taastamise ajal puisniitu karjatada. Kuna mitmed koduloomad (eriti kitsed, aga ka hobused, lihavedelised) armastavad eriti noori puittaimede võrseid süüa, hoiab selline loomulik ja vähekulukas hooldusvõte ära suurema juure- ja kännuvõsude vohamise. Kindlasti on see aga vaid üks lühiperioodiline taastamisvõte, millele peab järgnema niidu ülepinnaline regulaarne niitmine.

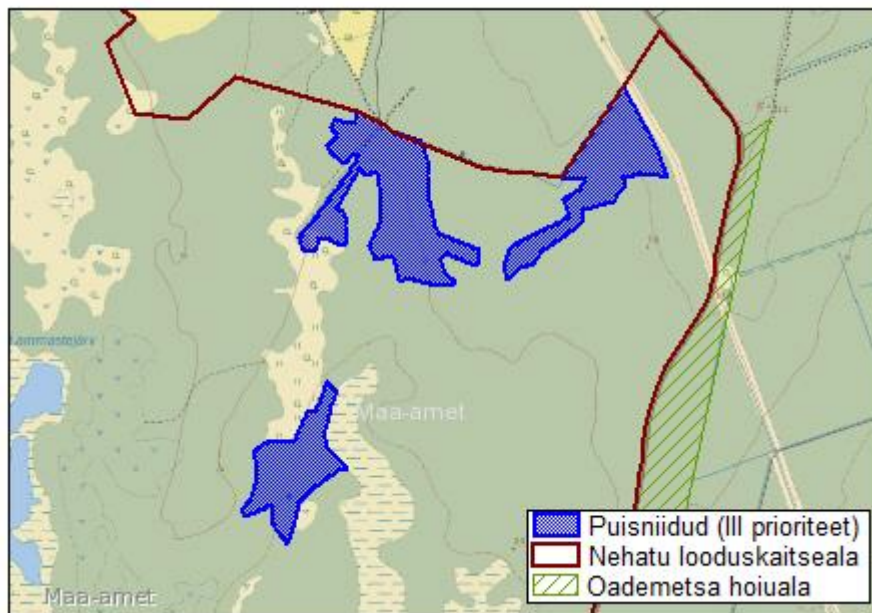
Puisniidu taastamistööde hajutamine mitme järjestikuse aasta peale koos sellega kaasneva juba puhastatud alade niitmisega annab paremaid tulemusi kui ühekordne ulatuslik raietöö.

Joonis 11. Puisniidud Porsiku hoiualal (M 1:3000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

Joonis 12. Taastatavad puisniidud Nehatu looduskaitseala keskosas (M 1:3000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

Joonis 13. Taastatavad puisniidud Nehatu looduskaitseala keskosas (M 1:6000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

4.1.2.3. POOLLOODUSLIKE KOOSLUSTE HOOLDAMINE

Poollooduslike koosluste säilimiseks on vajalik järjepidev poollooduslike koosluste hooldamine. Sellega välditakse koosluste võsastumist ja tagatakse koosluse soodne seisund. Poollooduslike kooslusi hooldatakse kas niitmise või karjatamise abil. Niitmisel tuleb silmas pidada, et niidetud hein tuleb hooldatavalt alalt alati eemaldada ning heina ei tohi purustada, vastasel korral tekib niidule tihe kulukiht, millega muudetakse taimestikulist struktuuri ja

liigilist koosseisu – niit hakkab degradeeruma. Alternatiivne poollooduslike koosluste hooldamise viis on karjatamine. Karjatamise puhul tuleb arvestada sellega, et juhul, kui ka piisava loomkoormusega karjatamisel tekib/jääb kooslusele ebapiisavalt karjatatud alasid, võib vajadusel need alad kooskõlastatult kaitseala valitsejaga üle hekseldada.

Poollooduslike koosluste hooldamisel tuleb jälgida, et hooldatavatele aladele ei kasvaks võsa, vajadusel tuleb see eemaldada. Võsatöid tuleks teha väljaspool lindude pesitsusaega, üldjuhul soovitatavalt ajavahemikul 15. juuli kuni 15. aprill. Hooldatavad poollooduslikud kooslused tuleb kultuurrohumaadest eraldada (soovitatavalt nt karjaaiaga), eraldamist ei ole vaja siis, kui poollooduslike koosluste kõrval asuvatel rohumaadel ei toimu väetamist ega heinakultuuri uuendamist. Koosluste karjatamisel tuleb karjaaiad lisada igal juhul. Koosluste hooldamise (aga ka taastamise) käigus ei tohi kahjustada juurdepääsuteid, kui need siiski kahjustatakse, tuleb juurdepääsuteed kindlasti taastada. Koosluste hooldamiseks ja taastamiseks võib olla vajalik rajada juurdepääsuteid ja/või truupe, nende rajamine tuleb kindlasti kaitstava ala valitsejaga kooskõlastada.

Koheselt on võimalik hooldada kooslusi, kus juba praegu on hooldus toimunud või mille seisund lubab kohest hoolduse alustamist.

4.1.2.3.1. KADASTIKE HOOLDAMINE

Võimalusel ja potentsiaalse hooldaja olemasolul tuleks hooldada Porsiku hoiualal asuvat kadastikku (joonis 3). Tegemist on III prioriteedi tegevusega, mida korraldab RMK.

Koosluse hooldamisel tuleb lähtuda loopealsete ja kadastike hoolduskavast. Selle kohaselt tagab ala pikaajalise avatuse karjatamine või aeg-ajalt kadakate ja teiste puittaimede väljaraiumine (vt ka ptk 4.1.2.2.1). Kadastikul on olenevalt kadastiku katvusest ja pinnase viljakusest optimaalseim karjatamiskoormus 0,2–1,0 loomühikut hektari kohta (edaspidi *lü/ha*).

4.1.2.3.2. LUBJARIKKAL MULLAL KUIVADE NIITUDE HOOLDAMINE

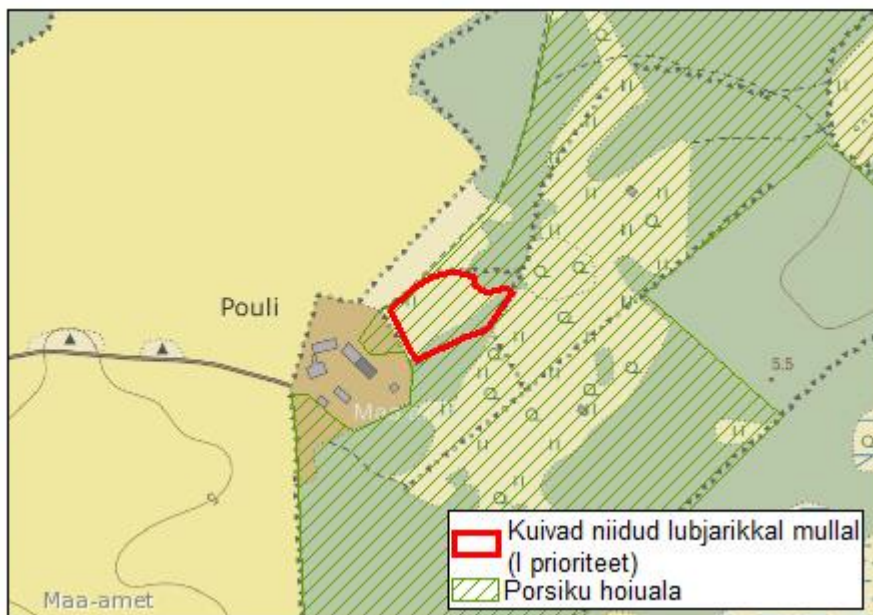
Kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal on vajalik u 12,8 ha lubjarikkal mullal kuivade niitude hooldamine. Umbes 10,7 ha niitusid on kas juba hoolduses või säilinud nii heas seisus, et need on võimalik ilma taastamata kohe hooldusesse võtta. Ülejäänud u 2,1 ha niite on võimalik täies mahus hooldama hakata alles pärast koosluste taastamist (vt ptk 4.1.2.2.2 joonised 4–7).

Umbes 0,6 ha suuruse niidu hooldamine on I prioriteet, see on juba hoolduses oleva ala, mis on kõrge looduskaitse väärtusega ning väga liigirikas. Lisaks on kooslus kasvukohaks mitmetele kaitsealustele käpalistele ning nende soodsa seisundi säilimine sõltub otseselt niidu hooldamisest. Tegemist on eramaal asuva kooslusega, mille hooldamist korraldab KeA. II prioriteedina tuleb hooldada u 5,5 ha lubjarikkal mullal kuivasid niitusid, kuna tegemist on valdavas ulatuses riigimaale jäävate niitudega, korraldab nende hooldamist RMK. III prioriteedina tuleb hooldada u 7,0 ha lubjarikkal mullal niitusid. Kuna tegemist on nii era- kui ka riigimaale jäävate kooslustega, korraldavad niitude hooldamist vastavalt omandile nii RMK kui ka KeA. Hooldatavad alad on toodud joonistel 4–6 ning 14–18.

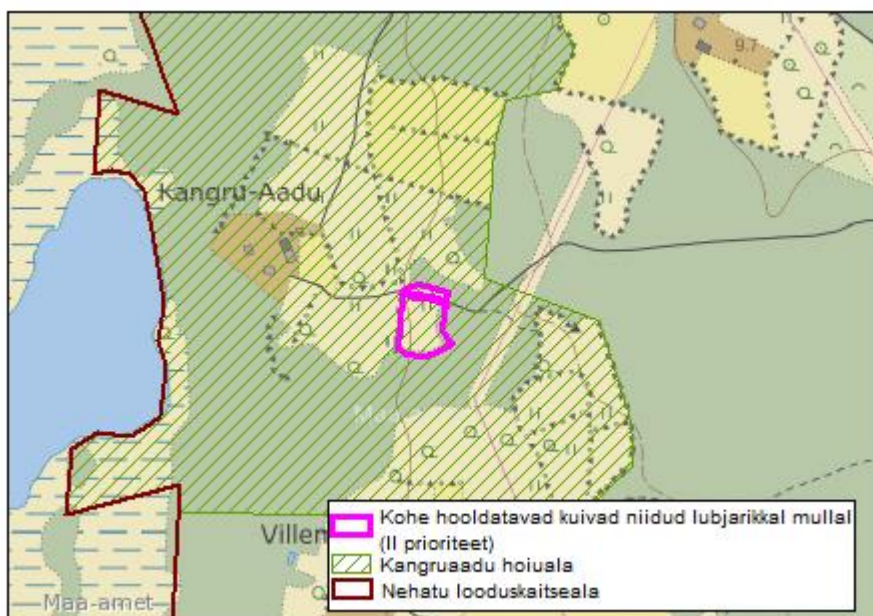
Koosluse hooldamisel nagu taastamiselgi tuleb lähtuda aru ja soostunud niitude hoolduskavast. Hooldamisvõttena tuleks eelistada niitmist karjatamisele. Siiski on karjatamine liigirikkusele parem kui pikaajaline hooldamise puudumine. Niitmine on eelisatud hooldusvõtteks eelkõige liigirikkamate pärisaruniitude korral.

Niitmisega võib alustada 1. juulist ning niita tuleks suhteliselt madalalt (u 5–7 cm kõrguselt) ja korra suve jooksul. Väga lopsakatel kultuuristamise mõjuga niitudel võib kaaluda ka ädalas niitmist (koos heina koristamisega). Samuti on lubatav mõõdukas ädalas karjatamine. Väga vajalik on ka heina kuivatamine ja kaarutamine niidul (selle käigus saavad juba valminud ja järelvalminud seemned pudeneda maapinnale ning rehitsemine tekitab kamarasse idanemiseks sobivaid mikrohäiringuid). Hekseldamine hooldusvõttena on keelatud.

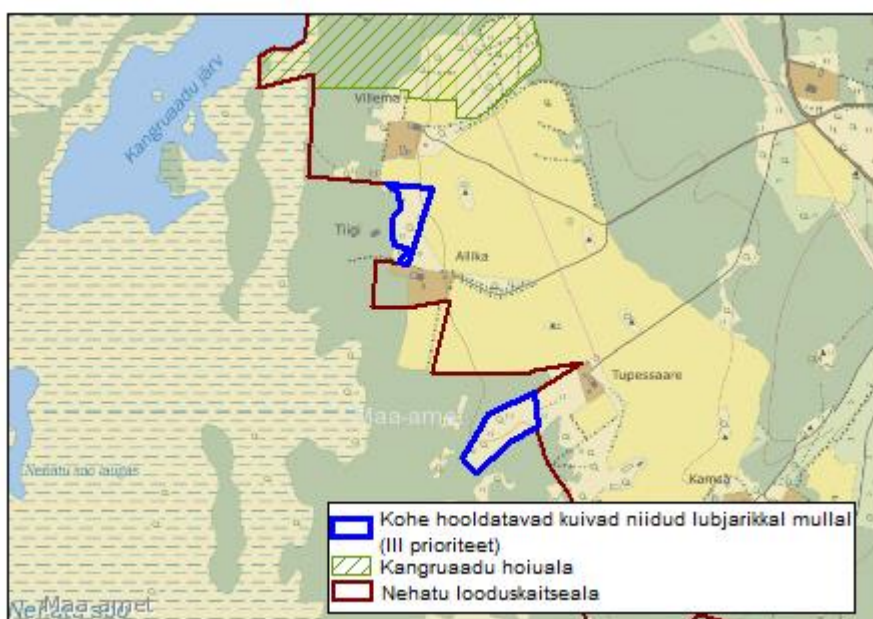
Alternatiiv niitmisele on niitude karjatamine. Karjatamiseks sobivad kõik kariloomad. Liigilisele koosseisule on kasulik erinevate kariloomade koos või vahelduvkarjatamine, kuna erinevatel loomaliikidel on erinevad toidueelistused. Oluline on niite mitte üle karjatada, kuna see vähendab nii niidu üldist liigirikkust. 50–60% madalmurusust vegetatsiooniperioodi lõpus on sobiv tulemus. Aruniidu karjatamiskoormus on 0,2–1,2 lü/ha. Karjatamiskoormust võib suve esimesel poolel madalamal hoida, et kõiki taimede õisikuid ära ei söödaks ja saaks toimuda viljumine, samuti on see putukavastsete toitumisperiod. Kariloomade liikumine ühelt poollooduslikult karjamaalt teisele on liikide leviku seisukohalt väga oluline, kuid vältida tuleks kultuurniidult loomade liikumist poollooduslikule alale. Kariloomade jootmiskohad võiks võimalusel paigutada liigivaesematesse koosluse osadesse, kuna tavaliselt tekib joogikoha ümbruses ülekarjatamine ja –tallamine ning suureneb ka väetuskoormus. Poollooduslikul alal ei tohi reeglina anda kariloomadele lisaõõta, sest see jõuaks sõnnikuna täiendava väetisena niidule ning kaasneb ka kultuurliikide levimise oht.

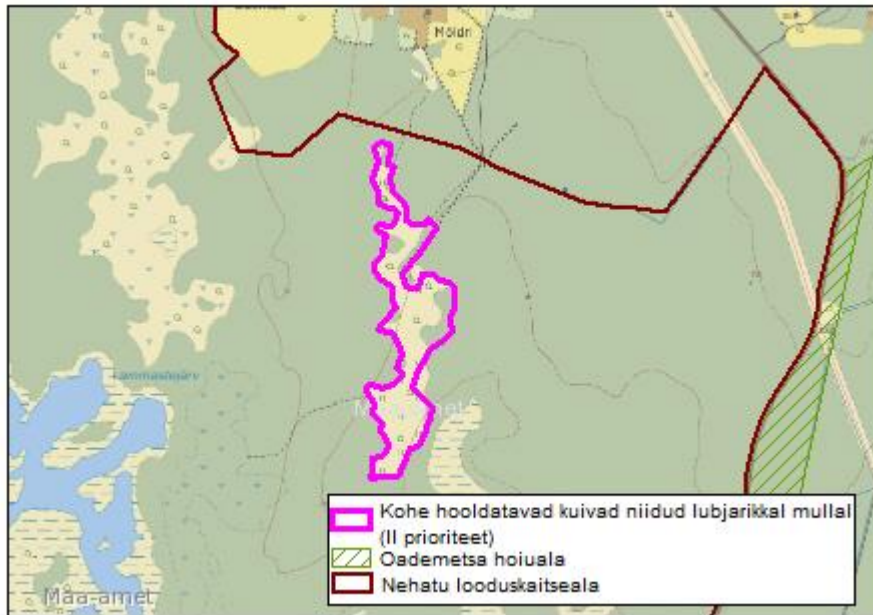
Joonis 14. Kohe hooldatavad lubjarikkal mullal kuivad niidud Porsiku hoiualal (M 1:3000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

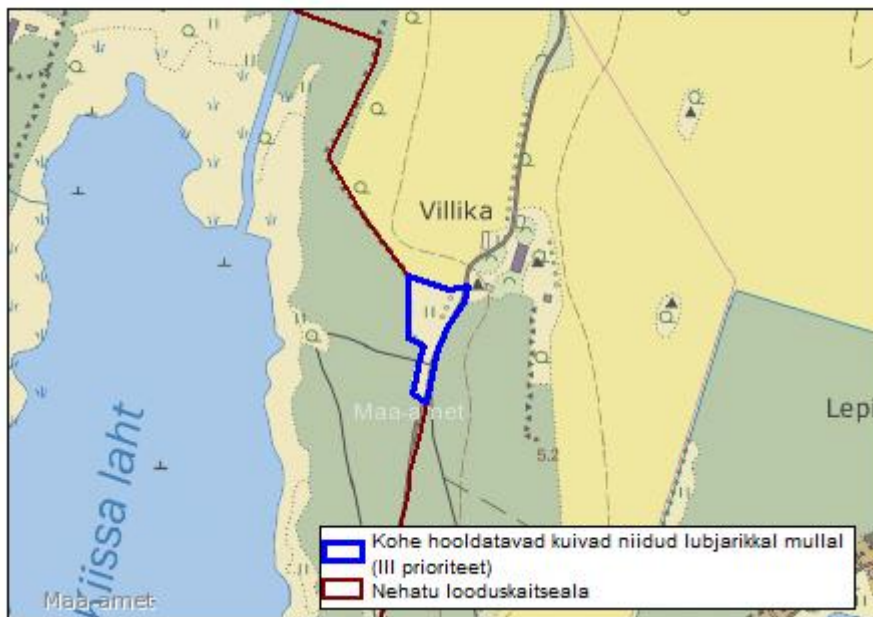
Joonis 15. Lubjarikkal mullal kuivad niidud Kangruaadu hoiualal (M 1:3000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

Joonis 16. Lubjarikkal mullal kuivad niidud Nehatu looduskaitseala keskosas (M 1:6000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

Joonis 17. Lubjarikkal mullal kuivad niidud Nehatu looduskaitseala keskosas (M 1:6000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

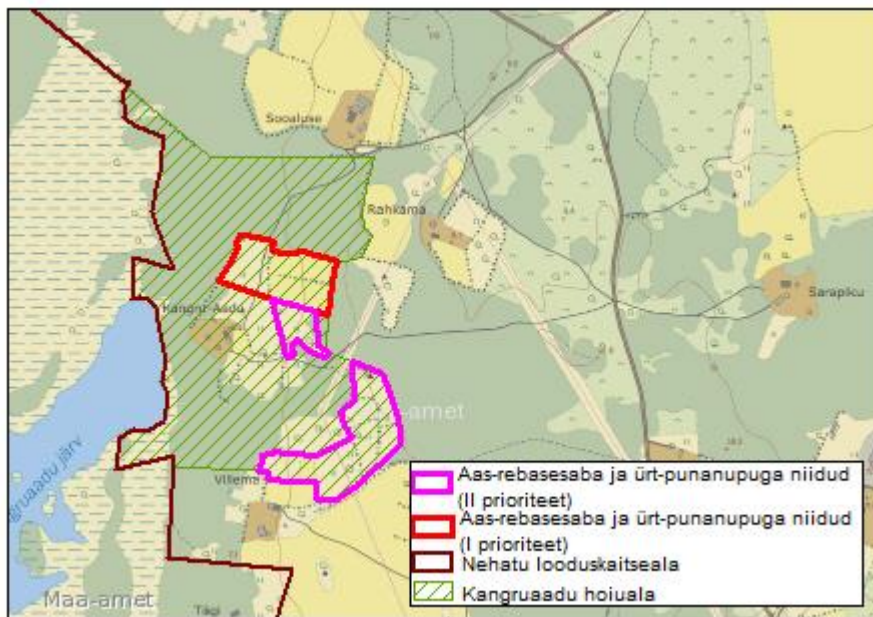
Joonis 18. Lubjarikkal mullal kuivad niidud Nehatu looduskaitseala kaguosas (M 1:3000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

4.1.2.3.3. AAS-REBASESABA JA ÜRT-PUNANUPUGA NIITUDE HOOLDAMINE

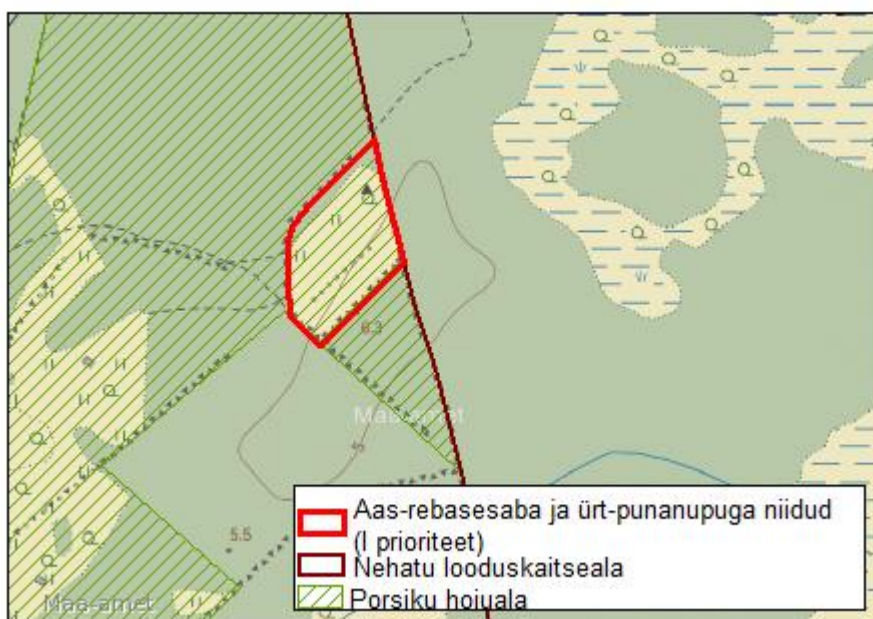
Kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal asuvaid aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niite hooldatakse osaliselt juba praegu, kuid ka hooldusest väljas olevad niidud on kõik säilinud nii heas seisus, et neid on võimalik koheselt ilma taastamiseta hooldama hakata. 6,5 ha aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude hooldamine on I prioriteet ning kuna niidud jäävad nii era- kui ka riigimaale korraldavad nende hooldamist nii RMK kui ka KeA. Need on niidud, mis on juba praegu hoolduses ning on juba selle tulemusena muutumas looduskaitsealiselt

oluliselt väärtuslikumateks ja liigirikkamateks kuivadeks niitudeks lubjarikkal mullal (6210*) (hetkel on see kooslus toodud kaasnevana), selle tendentsi jätkamiseks on ülioluline ka nende niitude hoolduse jätkamine. II prioriteedina tuleb hooldada u 3,6 ha aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niite ning ka nende koosluste hooldamist korraldavad nii RMK kui ka KeA.

Kokku on vajalik on u 10,1 ha niitude hooldamine. Hooldamisel tuleb lähtuda aru- ja soostunud niitude hoolduskavast. Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude hooldamisvõtted on sarnased lubjarikkal mullal kuivade niitude hooldamisega, seetõttu tuleb aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude hooldamisel lähtuda eelmises peatükis (ptk 4.1.2.3.2) toodud hooldamisvõtetest.

Joonis 19. Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud Kangruaadu hoiualal (M 1:6000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

Joonis 20. Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud Porsiku hoiualal (M 1:3000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

Joonis 21. Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud Nehatu looduskaitseala edelaosas (M 1:3000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

4.1.2.3.4. LOODUDE HOOLDAMINE

Kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal loopealseid hetkel ei hooldata ning enne hooldamise alustamist on vajalik loopealsete taastamine (vt ka ptk 4.1.2.2.3). Kokku on vaja hooldada 9,4 ha loopealseid. Neist u 8,0 ha hooldamine on II prioriteet, hooldatavad kooslused on toodud joonistel 8–10 (loopealsed, mille taastamine on samuti II prioriteet). II prioriteedi loopealsete hooldamist korraldavad RMK ja KeA. Umbes 1,4 ha loopealsete hooldamine on III prioriteet, need kooslused on toodud joonistel 8 ja 10 (loopealsed, mille taastamine on samuti III prioriteet).

Loopealsete hooldamisel tuleb lähtuda loopealsete ja kadastike hoolduskavast. Koosluste hooldamine sarnaneb kadastike hooldamisele ning tegevusel tuleb järgida peatükis 4.1.2.3.1 toodud hooldusvõtteid.

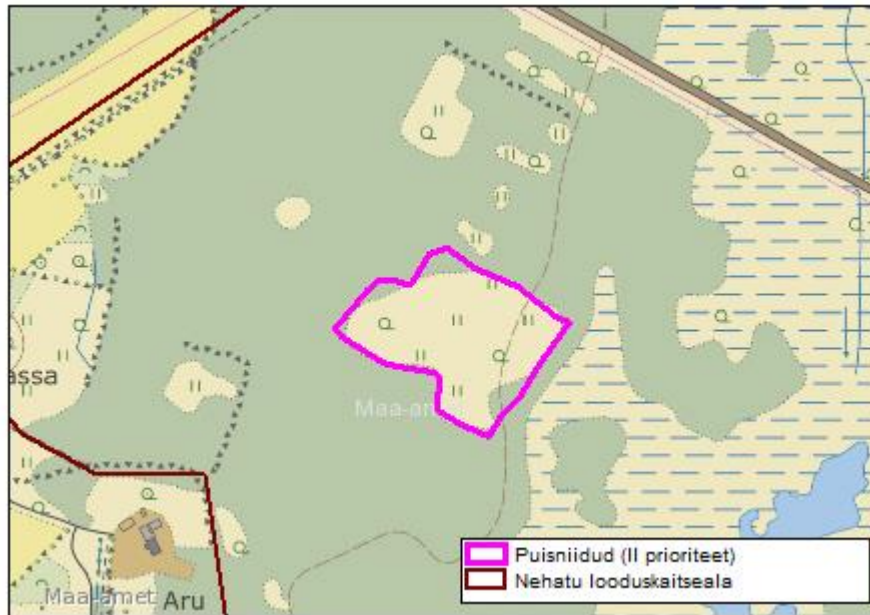
4.1.2.3.5. PUISNIITUDE HOOLDAMINE

Kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal on vajalik u 27,6 ha puisniitude hooldamine. Enne hooldamist on vajalik 16,8 ha puisniitude taastamine (vt ptk 4.1.2.2.4), ülejäänud niite on võimalik kas kohe hooldama hakata või jätkata nende senist hooldust. I prioriteedina on vaja hooldada u 11,2 ha puisniite, kuna need asuvad eraomandis oleval maal, korraldab nende koosluste hooldamist KeA. I prioriteedina tuleb hooldada juba hoolduses olevaid kooslusi ning nendega piirnevaid koosluselaid, mida on hõlpsasti võimalik taastada ja samuti hooldusesse võtta. Need puisniidud on olulised kasvukohad paljudele kaitsealustele taimeliikidele, mille püsijäämine sõltubki puisniitude hooldamise jätkumisest.

II prioriteedina on vaja hooldada u 2,2 ha puisniite, tegemist on ühe riigimaal asuva kooslusega, mille hooldamist korraldab RMK. III prioriteedina tuleb hooldada u 14,2 ha puisniite, need on riigimaal asuvad kooslused, mille hooldamist korraldab RMK. Hooldatavad puisniidud on toodud joonistel 11–13 ning 22.

Puisniitude hooldamisel tuleb lähtuda puisniitude ja puiskarjamaade hoolduskavast. Puisniitude peamine hooldusmeetod on regulaarne niitmine. Parim aeg puisniitude niitmiseks on juuli. Niitmist on soovitatav alustada puude ja põõsaste poolt varjatud aladelt, liikudes lagedamate alade suunas. Nii tagatakse enam-vähem ühtlane heina kuivamine. Looduskaitseolulistest või dekoratiivsetest liikidest (nt laialehine neiuvaip, kuldking, luuderohi) kasvukohad võib aeg-ajalt laiguti niitmata jätta, samas peab neid kohti aastati varieerima, et vältida oluliste kasvukohtade kulustumist ja võsastumist. Puisniitu ei või ega saagi niita väga madalalt. Puisniidul niidetud hein tuleb samas kuivatada ja seejärel koristada, kuna heina kuivamise ajal järelküpsevad mitmete rohttaimede viljad ja arenevad edasi selgrootute loomade noorjärgud. Puisniitudel võib vajadusel ka ädalas loomi karjatada, kuid seda võib teha vaid juhul, kui niidul on piisav rohukasv. Ädalas võib karjatada lühiajaliselt (mitte üle kuu aja ja mitte varem kui alates septembrist) ning madala koormusega (mitte üle 0,5 lü/ha). Oluline on silmas pidada, et säiliks puisniidu majandamine niiduna ning ta ei muutuks ajapikku puiskarjamaaks.

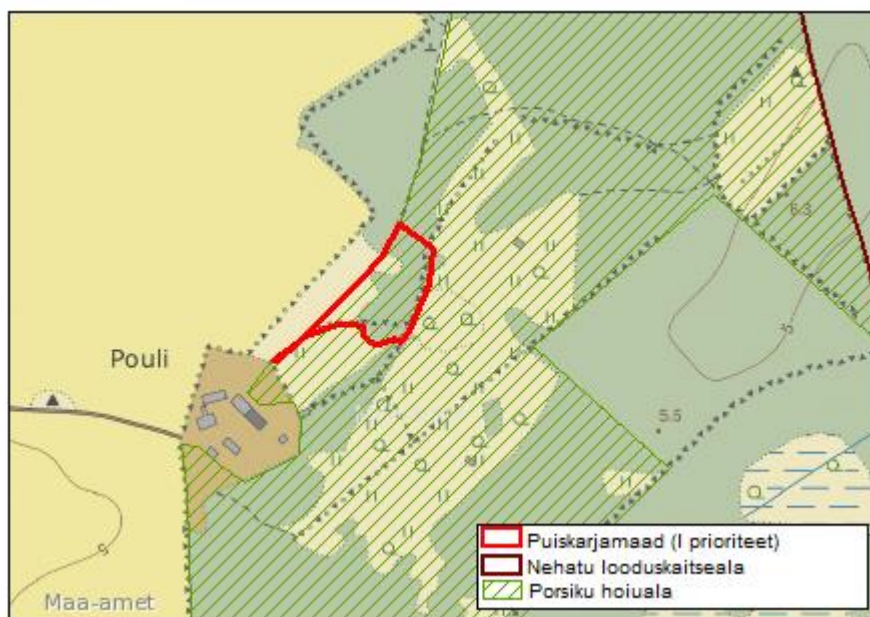
Puisniidu taastamise järgselt peab ka hooldamise ajal vajadusel harvendama puu- ja põõsarinnet ning koristama tuule- ja lumemurdu. Sarnaselt taastamistöödele on ka neid töid sobilik teha hilissügisest varakevadeni. Varakevadise oksarisu koristamisel kogutud ja talvistest raietöödest jäänud oksarisu tuleb kokku koguda varakevadel enne taimede kasvu algust ning põletada vanadel lõkkeasemetel. Vajadusel võib tasandada ka maapinna suuremaid ebatasasusi ja suunata kevadel kaua püsivate sulavete voolamisteid. Soostunud puisniitude puhul võib hooldusvõttena arvesse tulla ka endiste kuivenduskraavide hooldamine (kraavi sängi puhastamine, kallaste võsast lahtiraiumine). Lääne-Eesti ja saarte puisniitudel on viimastel aastakümnetel saanud igakevadiseks puisniidu hooldustööks metssigade tuhniisjälgede tasandamine. Soovitatav on kevadel ka lehtede ja kulu kokku riisumine. Riisudes parandatakse maapinnal valgusolusid, kobestatakse mullapinda ja vähendatakse samblakihi paksust.

Joonis 22. Pusniidud Nehatu looduskaitseala edelaosas (M 1:3000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

4.1.2.3.6. PUISKARJAMAAD HOOLDAMINE

Oluline on ainukese kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal asuva puiskarjamaa (u 0,7 ha) senise hoolduse jätkamine (vt joonis 23), seetõttu on see tegevus I prioriteet. Lisaks piirneb see kooslus eelmises peatükis kirjeldatud hooldatavate puisniitudega ja on samuti kasvukohaks paljudele kaitsealustele taimeliikidele. Nimetatud puiskarjamaa asub eraomandis oleval maal, seetõttu korraldab selle hooldus KeA.

Joonis 23. Pusku hoiualal asuv puiskarjamaa (M 1:3000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

Puiskarjamaade hooldamisel tuleb lähtuda puisniitude ja puiskarjamaade hoolduskavast. Puiskarjamaa peamiseks hooldusmeetodiks on karjatamine. Karjatamiseks sobivad kõik kariloomad. Kuna erinevad loomaliigid eelistavad eri taimeliike on soovitatav karjata eri koduloomi puiskarjamaal koos või vaheldumisi. Erinevate liikide kooskarjatamine annab niidukamarale ühtlasema koormuse, võimaldab kasutada sööta ratsionaalsemalt ja ka looduse mitmekesisus säilib paremini. Karjatamiskoormuse valik sõltub puiskarjamaal niidutaimestiku ulatusest ja saagikusest, pinnase iseloomust, tallamiskindlusest, kariloomade liigist, tõust, vanusest, energiavajadusest, karjatamise ajast ja kestusest, ilmastikust jne, kuid karjatamiskoormus peab jääma vahemikku 0,3–1 lü/ha. Karjatamiskoormus tuleks hoida mõõdukas ja vältida nii ala- kui ülekarjatamist. Soovitatav on, kui vähemalt pool karjamaast on söödud madalmuruseks. Kõige enam on karjamaal sööta (heina) suve alguses, sügise poole sööda hulk väheneb. Koormuse vastavust peaks karjatamisperioodi jooksul aeg-ajalt puiskarjamaa erinevates osades kontrollima ja seda peaks olema võimalik loomade lisamise või eemaldamisega ka reguleerida. Parim viis karjatuskoormuse reguleerimiseks on koplite süsteemi kasutamine.

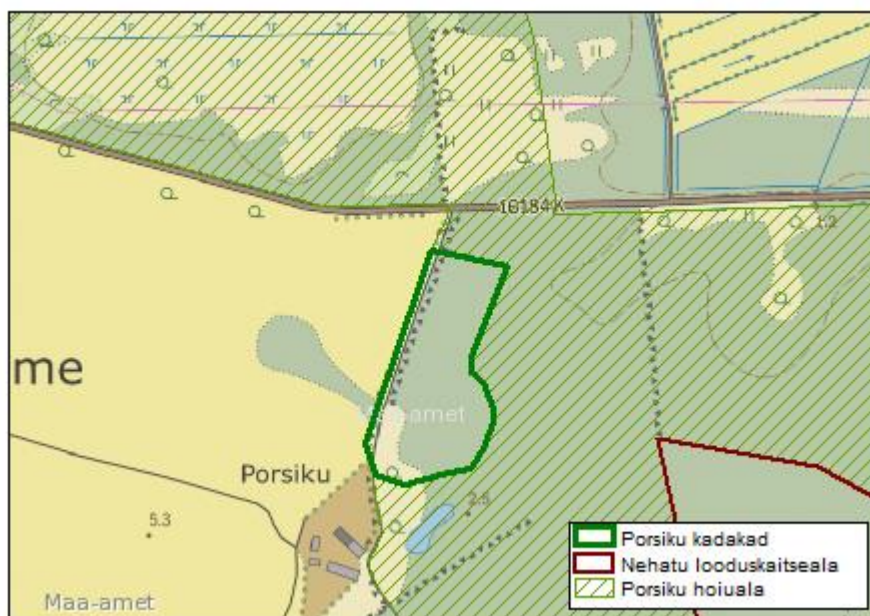
Kui karjatamiskoormus on siiski liialt madal, loomad on söönud väga valikuliselt või karjamaa on veel taastumisjärgus ning seal kasvab hulgaliselt loomade poolt ärapõlatud taimi (nt. angervaks, luht-kastevars), on otstarbekas puiskarjamaa hilissuvel üle niita. Nii vähendatakse söömata jäänud taimede konkurentsieelist ja karjamaa püsib loomadele sobilikuma liigilise koosseisuga. Kui söömata taimi on vähesel määral ja nende ei moodusta maad tihedalt katvat massi, võib need jätta samasse kõdunema.

Poollooduslikel kooslustel ei tohi karjatatavatele loomadele anda lisaööta ning puiskarjamaa ei tohi olla ühine kultuurrohumaaga. Kõik lisarajatised (joogikohad, varjealused) peaks paiknema karjamaa vähemväärtuslikes kohtades, kuna nende ümbruses hävib niidukamar trampimise läbi.

4.1.2.4. PORSIKU KADAKATE TAASTAMINE

Porsiku kadakad asuvad Hanila vallas Rame külas eraomandis oleval maal. Siin on vajalik endise karjamaa avamine koos võsa eemaldamisega 1,7 ha (joonis 24) ning seejärel karjatamisega alustamine. Ala taaskasutusse võtmisest on huvitatud ka praegune maaomanik. Tegevus kuulub II prioriteeti ning seda korraldatakse KeA ja maaomaniku koostöös.

Vanade kadakate ümbert puude eemaldamisega peab olema väga ettevaatlik ja tegevusega mõõdukas, sest liiga järsk avamine päikesele aga ühtlasi ka tuultele, võib põhjustada hoopis kadakate kiiremat kuivamist ja/või tuulemurdu. Seega tuleb vanad kadakad avada pikkamööda mitme aasta jooksul ning töö teostamisel läheneda puudele individuaalselt, eemaldades alguses ehk ainult ühe, kõige rohkem segavama puu, et kadakatel oleks aega kohaneda uute tingimustega. Ka mujalt karjamaalt võsa eemaldamisega tuleks olla antud kohas mõõdukas ning hajutada töö mitme aasta peale, et kooslusel oleks võimalik sujuvalt kujuneda. Lausalist lehtpuude (v.a hall lepp) väljaraiumist tuleb vältida.

Joonis 24. Taastatavad Porsiku kadakad. (M 1:3000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

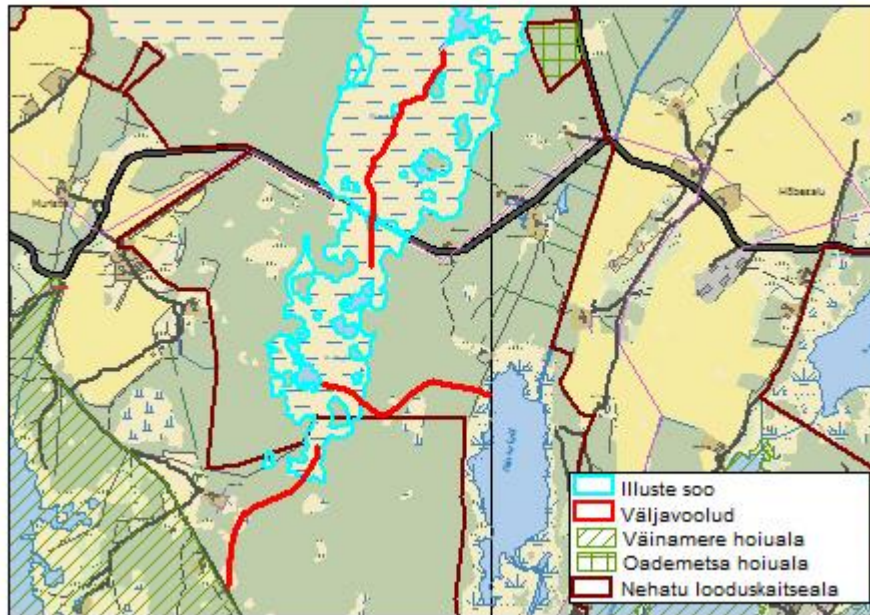
4.1.2.5. PORSIKU KADAKATE HOOLDAMINE

Porsiku kadakate säilimiseks on oluline, et kadakate taastamisele järgneks hooldus (samal alal, mis on näidatud joonisel 24), eeskätt karjatamise näol. Kadastiku hooldamisel tuleks lähtuda loopealsete ja kadastike hoolduskavast ning vastavad hooldusvõtted on toodud peatükis 4.1.2.3.1. Kadakate hooldamine on II prioriteet ning seda korraldab KeA koostöös maaomanikuga.

4.1.2.6. ILLUSTE SOO VEEREŽIIMI TAASTAMINE

Illuste sood mõjutavad sinna rajatud kraavid – soo põhjaosas paiknevast veekogust on väljavool lõuna suunas, Kiissa järvest on väljavool Kiissa lahte ning Illuste soo lõunaotsast on väljavool lõuna suunas. Ala paikneb umbes poole ulatuses era- ja poole ulatuses riigimaadel.

Esmalt tuleb tellida hüdroloogiline uuring väljavoolude toimimise hindamiseks arvestades sealjuures vee väljavoolu mõju vahetus läheduses paiknevale lääne-mõõkrohu kooslusele. Lähtuvalt uuringu tulemustest ning kuivendumismõju ulatusest suletakse vajadusel Illuste sood mõjutavad kraavid (joonisel 25). Tegevust tuleb alustada 2018. a ning see kestab orienteeruvalt kaks aastat, seda korraldab KeA. Tegevus kuulub II prioriteeti.

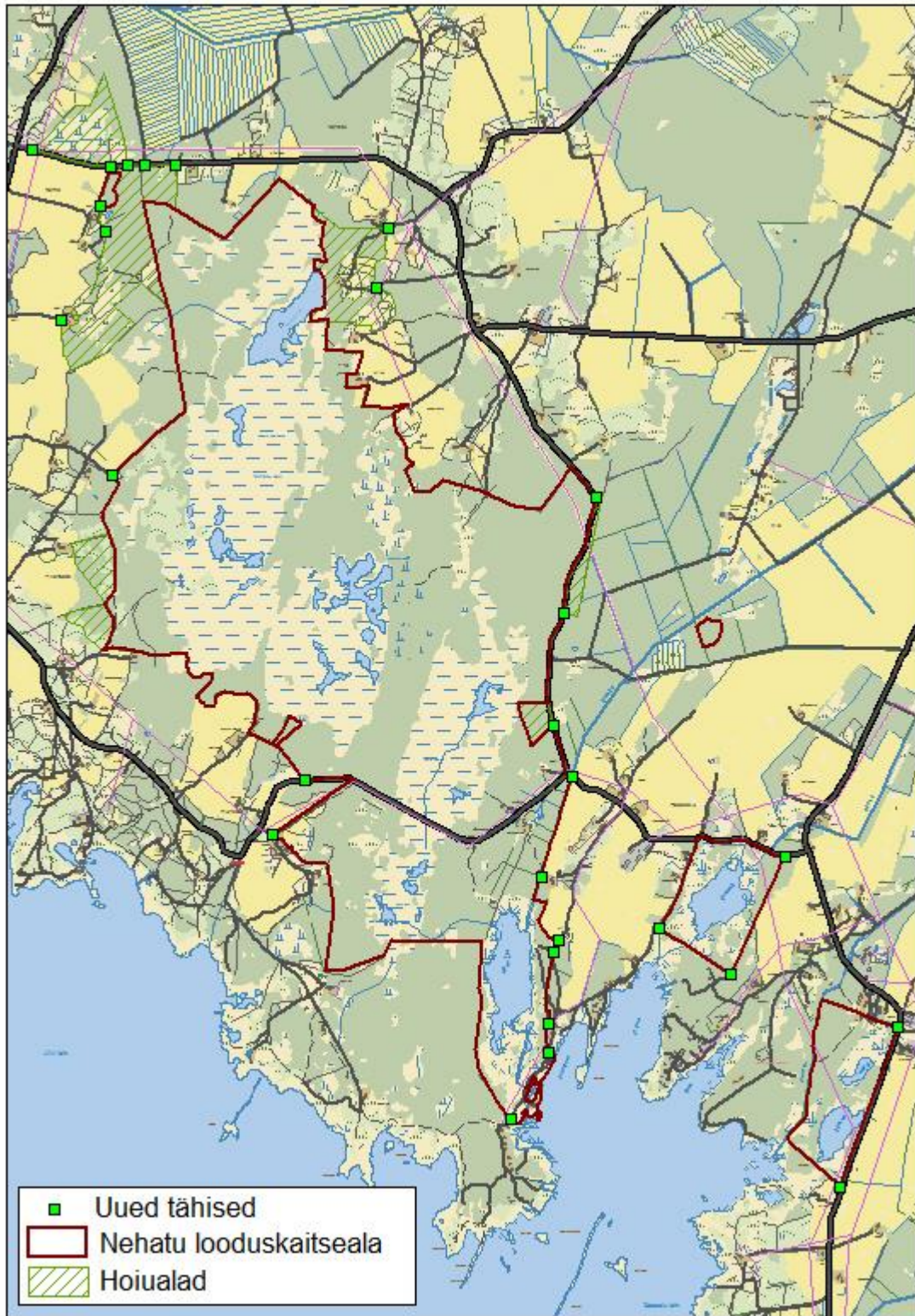

Joonis 25. Väljavoolud Illuste soos (M 1:12 000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

4.1.2.7. VÄLISPIIRI TÄHISTE PAIGALDAMINE

Kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal on olemas 10 Nehatu looduskaitseala välispiiri tähist, hoiualad tähistatud ei ole. Lisaks puuduvatele hoiuala tähistele ei ole paljudes olulistes kohtades ka Nehatu looduskaitseala välispiiri tähised (eeskätt kaitsealale viivate teede äärest). Kokku on vaja lisada 28 uut tähist (vt joonis 26). Nehatu looduskaitseala ja selle ümber asuvate hoiualade tähistamiseks tuleb kasutada keskmisi tähiseid.

Piiritähiste paigaldamine on II prioriteeti kuuluv töö, mis peaks toimuma 2016. a. Töö teostamist korraldab RMK.

Joonis 26. Kaitsekorralduskavaga hõlmatud alale paigaldatavad uued tähised (M 1:30 000)
(Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

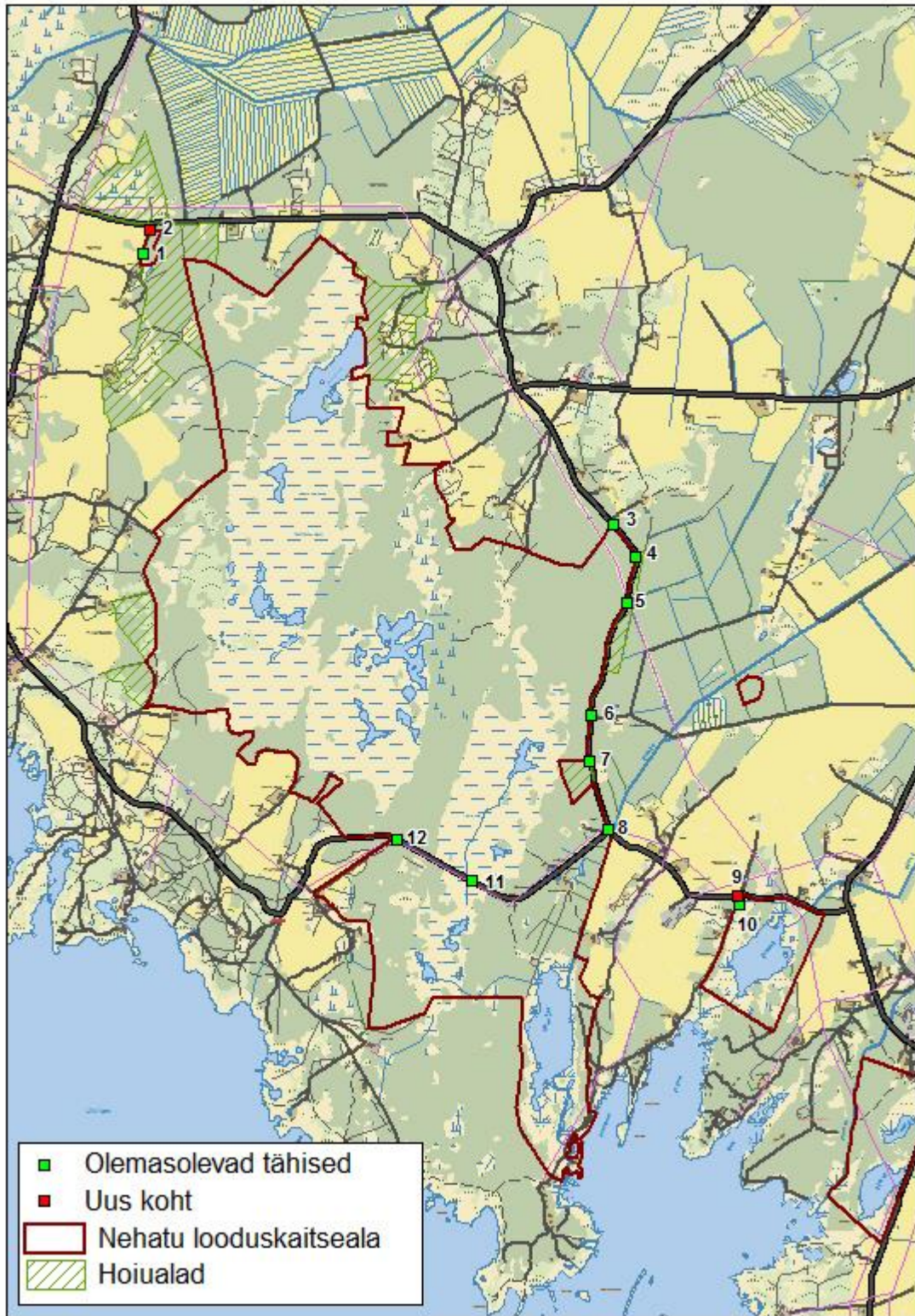
4.1.2.8. VÄLISPIIRI TÄHISTE HOOLDAMINE

Hetkel olemasolevad Nehatu looduskaitseala ääres olevad tähised on kaitsekorralduskava koostamise ajal valdavalt heas seisukorras. Kuid olemasolevatest tähistest tuleb kaks tõsta uude kohta – joonisel 27 tähis nr 1 asukohta nr 2 ning tähis nr 10 asukohta nr 9. Tegemist on tähistega, mis hetkel asuvad halvasti nähtavates kohtades (võsas), seetõttu tuleb need tõsta seniste asukohtade lähedal asuvate teede äärde, et need oleksid paremini märgatavad. Lisaks tuleb likvideerida kahekordne tähistus Muraste tee ääres (foto nr 1), mõistlik on jätta alles uuem metallpostil olev tähis.

Kõik kaitsekorralduskavaga hõlmatud alal asuvad tähised tuleb iga paari aasta tagant üle vaadata ning vajadusel korrastada. Piiritähistehooldamine on II prioriteedi töö, mida korraldab RMK.

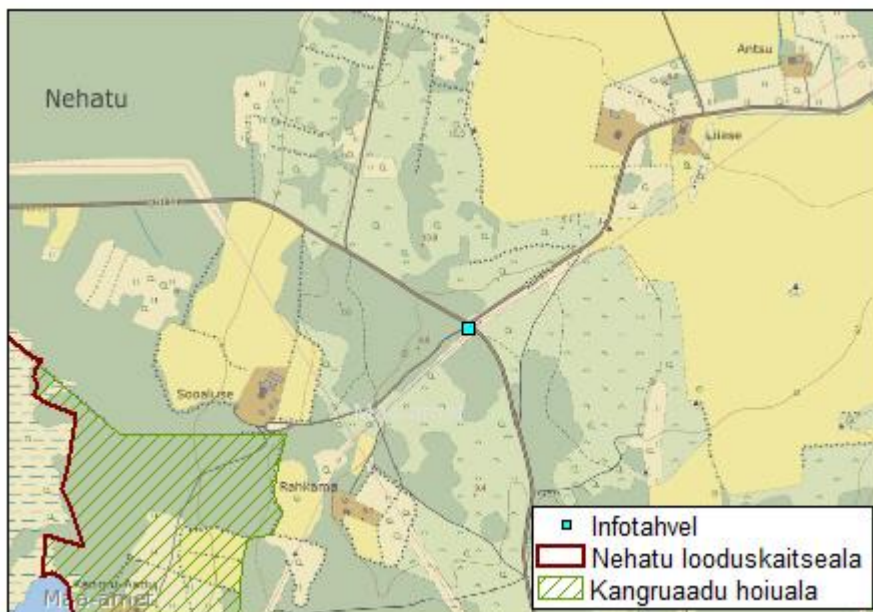
Foto 1. Kahekordne välispiiri tähistus Muraste tee ääres (Autor: I. Ojaste).

Joonis 27. Olemasolevate tähiste asukohad (M 1:30 000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

4.1.2.9. INFOTAHVLI UUENDAMINE JA HOOLDUS

Ainuke kaitsekorralduskavaga hõlmatud ala tutvustav infotahvel asub Nehatu ja Lõo teede ristis u 400 m kaitsekorralduskavaga hõlmatud alast (Kangruaadu hoiuala välispiirist) kagupool (vt joonis 28). Tahvli asukohta muuta ei ole vaja, kuna tegemist on mitme olulise tee ristumiskohaga, mis on ka kaitsekorralduskavaga hõlmatud alale piisavalt lähedal ning seetõttu võib eeldada, et nimetatud asukoht parima ala puudutava info kättesaamise kohana toimib.

Joonis 28. Nehatu looduskaitseala tutvustav infotahvel (M 1:6000) (Aluskaart: Maa-amet, Infokihid: Keskkonnaregister).

Foto 2. Infostend Nehatu ja Lõo küla teeristis (Autor: I. Ojaste).

Samas vajab täiendamist infotahvil olev info, kuna praegu sisaldab see informatsiooni vaid Nehatu looduskaitseala kohta ja täielikult puudub teave kaitseala ääres olevate hoiualade kohta. Kuna hetkel on menetluses uus Nehatu looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõu, mis

puudutab ka kaitseala ümbritsevaid hoiualasid, siis on mõistlik infotahvli sisu uuendada 2017. a, kui uus Nehatu looduskaitseala kaitse-eeskiri on eeldatavasti kehtestatud. Tegevus on II prioriteet, mida korraldab RMK koostöös KeA-ga.

4.1.2.10. NEHATU LOODUSKAITSEALA KAITSE-EESKIRJA UUENDAMINE

Ettepanekud kaitse-eeskirja muutmiseks on toodud alljärgnevalt.

1. Nehatu looduskaitseala kaitse-eesmärkide hulka tuleb kanda järgmised liigid: taimedest valge tolmpoa, kaunis kuldking, vaheline näkirohi, kärbesõis ja lääne-mõõkrohi, lindudest merikotkas, laululuik, luha-sinirind, hüüp, roo-loorkull, rooruik, hallhani, soo-loorkull, sookurg, punaselg-õgija, võõt-põõsalind, valgeselg-kirjurähn ja mustsaba-vigle, nahkhiire liikidest põhja- ja parginahkhiir ning tiigilendlane.
2. Kaitseala kaitse-eesmärkide hulka tuleb kanda järgmised loodusdirektiivi elupaigatüübid: rannikulõukad (1150*), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*), loopealsed (6280*), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (6530*), lubjarikkad madalood lääne-mõõkrohuga (7210*), liigirikkad madalood (7230), vanad laialehised metsad (9020*), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*).
3. Kaitse-eeskirjas tuleb jahitavate ulukite nimekirja lisada metsnugis, kuna tegemist on liigiga, kes on suureks ohuks kaitseala kaitse-eesmärgiks olevatele lindudele.
4. Nehatu soostik, mis on väga oluline erinevate kaitsealuste liikide elupaik ja kus asuvad loodusdirektiivi elupaigatüübid lubjarikkad madalood lääne-mõõkrohuga ja liigirikkad madalood, asub kehtiva kaitsekorra kohaselt piiranguvööndis, mis ei pruugi tagada sealsete väärtuste igakülgselt kaitset. Seetõttu on oluline, et Nehatu soostik arvataks sihtkaitsevööndisse, kus on võimalik tõhusalt soostikku kaitsta.
5. Nehatu looduskaitsealal asuvad metsakooslused vanad laialehised metsad (9020*) ja soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) asuvad kehtiva kaitsekorra kohaselt kohati piiranguvööndis. Piiranguvööndi kaitsekord ei taga loodusdirektiivi metsaelupaigatüüpide säilimist ja neid ohustab raie, seetõttu on oluline, et Nehatu looduskaitsealal asuvad metsakooslused arvataks võimalused sihtkaitsevööndisse.

Teostamise aeg 2016. aasta. Tegevus kuulub I prioriteeti.

4.1.2.11. KAITSEKORRALDUSKAVA VAHEHINDAMINE

Tulemuslikkuse vahehindamine viiakse läbi kaitsekorralduse perioodi keskel ehk aastal 2019. Vahehindamise käigus tehakse seire ja inventuuri tulemuste ning teiste olemasolevate andmete põhjal vahekokkuvõtteid elupaikade ja liikide seisundi kohta ning selle kohta, kuidas on õnnestunud käesolevas peatükis ja tabelis 3 toodud tegevuskava järgimine.

Tegevus kuulub I prioriteeti ning seda korraldab KeA.

4.1.2.12. KAITSEKORRALDUSKAVA TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE

Kaitsekorralduse tulemuslikkust hinnatakse kaitsekorralduse perioodi lõpus aastal 2024 punktis 5 toodud kriteeriumite alusel. Oluline on, et väärtused oleksid säilinud vastavalt seatud eesmärkidele ning kavandatud tegevused võimalikult suures mahus ellu viidud. Tulemuslikkuse hindamine on sisendiks ka uue perioodi kaitsekorralduskava koostamiseks.

Tegevus kuulub I prioriteeti ja seda korraldab KeA.

5. EELARVE

Eelarve tabelisse on koondatud eelnevate analüüsidenä esitatud tööd, mis on täitmiseks käesoleva kaitsekorralduskavaga ettenähtud perioodi jooksul. Summad on toodud 100 euro täpsusega, kusjuures „X”-ga on tähistatud tegevused, mis ei toimu kaitstava ala põhiselt (riiklik seire) ja mille maksumust konkreetse ala kohta on seetõttu raske hinnata, või on korraldaja nõ jooksuaks tööülesandeks ega kuulu eraldi (projektipõhiselt) rahastamisele.

Tabelis on tegevused jaotatud vastavalt tegevuse olulisusele järgmistesse prioriteetsusklassidesse:

- 1) esimene prioriteet – hädavajalik tegevus, milleta kaitse-eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on väärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus; kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus;
- 2) teine prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele, eksponeerimisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele;
- 3) kolmas prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele.

Tabel 3. Eelarve

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Kokku
Sadades eurodes															
Inventuurid, seired, uuringud															
4.1.1.1	Valge tolmpea riiklik seire	Riiklik seire	KAUR	I									X		X
4.1.1.2	Kauni kuldkinga riiklik seire	Riiklik seire	KAUR	I									X		X
4.1.1.3	Merikotka riiklik seire	Riiklik seire	KAUR	I	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
4.1.1.4	Madalasoos haudelinnustiku riiklik seire	Riiklik seire	KAUR	I		X								X	X
4.1.1.5	Metsataimestiku inventuur	Inventuur	KeA	II			40								40
4.1.1.6	Soo- ja niidutaimestiku inventuur	Inventuur	KeA	II				40							40
4.1.1.7	Metsalinnustiku inventuur	Inventuur	KeA	II				30							30
4.1.1.8	Roostikulinnustiku inventuur	Inventuur	KeA/KAUR						60						60
4.1.1.8	Kiilide inventuur	Inventuur	KeA	III						50					50
4.1.1.9	Laululuige tulemusseire	Tulemusseire	KeA/KAUR	I										20	20
4.1.1.10	Roostikulinnustiku tulemusseire	Tulemusseire	KeA/KAUR	I									60		60
4.1.1.11	Nahkhiirte tulemusseire	Tulemusseire	KeA/KAUR	I							30				30
4.1.1.12	Rannikulõugaste tulemusseire	Tulemusseire	KeA/Huvilised	I										60	60
4.1.1.13	Käomardi lahe reostusallika tuvastamine	Uuring	KeA	I			30								30
Hooldus, taastamine ja ohjamine															
4.1.2.1	Valge tolmpea kasvukoha taastamine	Liigi elupaiga taastamistöö	RMK	I	5	5	5								15
4.1.2.2.1	Kadastike taastamine	Koosluse taastamistöö	RMK	II	1,8	1,8							1,8		5,4
4.1.2.2.2	Lubjarikkal mullal kuivade niitude taastamine	Koosluse taastamistöö	RMK	II		7,2	7,2	7,2							21,6
4.1.2.2.3	Loodude taastamine	Koosluse taastamistöö	RMK/KeA	II		37,0	29,4								62
4.1.2.2.3	Loodude taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA	III			4,4	4,4	4,4						13,2
4.1.2.2.4	Puisniitude taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA	I	6,3	4	4								14,3
4.1.2.2.4	Puisniitude taastamine	Koosluse taastamistöö	RMK	III			35,5	22,7	22,7						80,9
4.1.2.3.1	Kadastike hooldamine	Koosluse hooldustöö	RMK	III		0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	7,2
4.1.2.3.2	Lubjarikkal mullal kuivade	Koosluse	KeA	I	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	11

	niitude hooldamine	hooldustöö													
4.1.2.3.2	Lubjarikkal mullal kuivade niitude hooldamine	Koosluse hooldustöö	RMK	II	5,7	5,7	5,7	9,7	9,7	9,7	9,7	9,7	9,7	9,7	85
4.1.2.3.2	Lubjarikkal mullal kuivade niitude hooldamine	Koosluse hooldustöö	RMK/KeA	III	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	130
4.1.2.3.3	Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude hooldamine	Koosluse hooldustöö	RMK/KeA	I	12,1	12,1	12,1	12,1	12,1	12,1	12,1	12,1	12,1	12,1	121
4.1.2.3.3	Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude hooldamine	Koosluse hooldustöö	RMK/KeA	II	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	6,7	67
4.1.2.3.4	Loodude hooldamine	Koosluse hooldustöö	RMK/KeA	II				14,9	14,9	14,9	14,9	14,9	14,9	14,9	104,3
4.1.2.3.4	Loodude hooldamine	Koosluse hooldustöö	RMK/KeA	III						2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	13
4.1.2.3.5	Puisniitude hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA	I	20,7	20,7	20,7	26,7	26,7	26,7	26,7	26,7	26,7	26,7	249
4.1.2.3.5	Puisniitude hooldamine	Koosluse hooldustöö	RMK/KeA	II	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	52
4.1.2.3.5	Puisniitude hooldamine	Koosluse hooldustöö	RMK	III				33,8	33,8	33,8	33,8	33,8	33,8	33,8	236,6
4.1.2.3.6	Puiskarjamaade hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA	I	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	13
4.1.2.4	Porsiku kadakate taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA/Maaomanik	II	7,4	7,4	7,4								22,2
4.1.2.5	Porsiku kadakate hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA	II				3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	22,4
4.1.2.6	Illuste soo veerežiimi taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA	II				60	60						120
Taristu, tehnika ja loomad															
4.1.2.7	Välispiiri tähistamine	Kaitsealuste objektide tähistamine	RMK	II		26									26
4.1.2.8	Välispiiri tähistamine	Kaitsealuste objektide tähistamine	RMK	II	10	10	10	36	36	36	36	36	36	36	262
4.1.2.9	Infotahvli uuendamine ja hooldus	Infotahvli hooldus	RMK/KeA	II			5		5		5		5		20
Kavad, eeskirjad															
4.1.2.10	Nehatu looduskaitseala kaitse-eeskirja uuendamine	Kaitsekorra muutmine	KeA	I		X									X
4.1.2.11	Kaitsekorralduskava vahehindamine	Tegevuskava	KeA	I					X						X
4.1.2.12	Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamine	Tegevuskava	KeA	I										X	X

6. KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE

Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamine põhineb perioodiliselt teostatud inventuuride ja kaitsekorralduslike tööde käigus kogutud andmetel. Kaitsekorralduskava on koostatud 10 aastaks (2015–2024). Käesoleva kaitsekorralduskava tulemuslikkuse vahehindamine teostatakse 2019. a ning kava täitmise analüüs 2024. a. Kaitsekorralduskava täitmise analüüs on ühtlasi ka selle täitmise efektiivsuse aruanne. Kaitsekorraldusperiood on edukas juhul, kui sellel perioodil on teostatud planeeritud kaitsekorralduslikud tegevused. Tulemuslikkuse hindamiseks võetakse aluseks tabelis 4 olevad näitajad.

Tabel 4. Kaitsekorralduskava perioodi tulemuslikkuse hindamine.

Jrk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
2.1.1.1	Valge tolmpoa	Kasvukoha pindala, isendite arv	Vähemalt 1 ha ja 30 taime	Kasvukoht on säilinud ning võsast puhastatud, seal kasvab vähemalt 30 taime	Tulemuslikkust saab hinnata valge tolmpoa riikliku seire ja metsa- ning niidu- ja sootaimestiku inventuuride käigus
2.1.1.2	Kaunis kuldking	Kasvukohtade arv, taime esinemine	Vähemalt kolm kasvukohta, liik on neis esindatud	Säilinud on kõik seni teadaolevad kauni kuldkinga kasvukohad ning liik on neis esindatud. Kõik potentsiaalsed kauni kuldkinga kasvukohad on teada. Kasvukohti ei ohusta võsastumine	Tulemuslikkust saab hinnata kauni kuldkinga riikliku seire ning metsataimestiku inventuuride käigus
2.1.1.3	Vahelmine näkirohi	Taime esinemine ja hinnanguline arvukus	Esineb Kiissa lahes üksikute kogumikena ja Käomardi lahes sageli keskmisel hulgal	Säilinud on seni teadaolevad vahelmise näkirohu kasvukohad, Käomardi lahte saabuva reostusallika päritolu on tuvastatud ning võimalusel on reostus likvideeritud	Tulemuslikkust saab hinnata ranniku- lõugaste tulemusseire käigus
2.1.1.4	Kärbesõis	Kasvukohtade arv, suurus ja isendite arv	Vähemalt üks leiukoht, u 0,5 ha- l, leidub vähemalt 20 isendit	Seni teadaolevad kärbesõie kasvukohad on säilinud. Teave kärbesõie esinemise kohta on täienenud. Võõrliik kurekell ei ohusta kärbesõit	Tulemuslikkust saab hinnata soo- ja niidutaimestiku inventuuride abil
2.1.2.1	Merikotkas	Pesitsevate paaride arv	Vähemalt 1 paar	Merikotkaste arvukus on püsinud vähemalt senisel tasemel	Tulemuslikkust saab hinnata merikotka riikliku seire abil
2.1.2.2	Laululuik	Rändelpeatujate arv	Peatub vähemalt 50 isendit	Rändel peatuvate luikede arv on püsinud vähemalt praegusel	Tulemuslikkust saab hinnata laululuige

				tasemel	tulemusseire abil.
2.1.2.3	Luha-sinirind	Pesitsevate paaride arv	Pesitseb vähemalt 3 paari	Pesitsevate paaride arv on säilinud vähemalt senisel tasemel. Andmed liigi kohta on täienenud	Tulemuslikkust saab hinnata roostiklennustiku ja inventuuri ja tulemusseire ning madalsoode haudelennustiku riikliku seire abil
2.1.2.4	Roostiku-lennustik	Paaride arv	Pesitseb vähemalt 5 roo-loorkulli, 5 rooruiga ja 30 hallhane paari	Roostikulennustiku arvukus on püsinud vähemalt senisel tasemel. Andmed liikide pesitsuskohtade osas on täienenud	Tulemuslikkust saab hinnata roostiklennustiku inventuuri ja tulemusseire abil
2.1.2.5	Soolennustik	Paaride arv, sookure sulgimis- ja rändekogumite olemasolu	Pesitseb vähemalt 5 sookure, 10 punaselg-õgija, 5 võõt-põosalinnu paari ja 1 soo-loorkulli paar. Säilinud on sookure sulgimis- ja rändekogumid	Soolennustiku arvukus on säilinud vähemalt senisel tasemel	Tulemuslikkust saab hinnata riikliku madalsoode ja haudelennustiku riikliku seire abil, samuti roostiku lennustiku (sookure puhul) tulemusseire abil
2.1.3.1	Nahkhiired	Ala kasutamine	Põhja- ja parginahkhiir ning tiigilendlane kasutavad Käomardi lahte ja selle ümbrust suvise varjupaiga ning toitumisalana	Käomardi lahe otstarve nahkhiirtele on säilinud	Nahkhiirte tulemusseire
2.2.1.1	Ranniku-lõukad	Ökoloogiline seisund	Kiissa ja Käomardi laht on säilinud kesise ökoloogilise seisundiga	Rannikulõugaste ökoloogiline seisund on säilinud vähemalt senisel tasemel. Käomardi lahe potentsiaalsed reostusallikad on leitud ning võimalusel likvideeritud	Rannikulõugaste tulemusseire
2.2.2.1	Kadastikud	Esinduslikkus, pindala	0,4 ha, B esinduslikkusega	Taastamise-hooldamise tulemusena on kadastike esinduslikkus paranenud	Koosluse seisundit on võimalik hinnata pisteliste kontrollidega ja ortofotolt
2.2.3.1	Kuivad niidud lubjarikkal mullal	Esinduslikkus, pindala	4,5 ha A; 8,5 ha B esinduslikkusega	Taastamise-hooldamise tulemusena on niitude esinduslikkus paranenud	Koosluse seisundit on võimalik hinnata pisteliste kontrollidega ja ortofotolt
2.2.3.2	Lood	Esinduslikkus,	9 ha, B	Taastamise-hooldamise tulemusena on niitude	Koosluse seisundit on võimalik hinnata

		pindala	esinduslikkusega	esinduslikkus paranenud	pisteliste kontrollidega ja ortofotolt
2.2.3.3	Niiskus- lembesed kõrgrohustud	Pindala	20 ha	Kooslus on säilinud vähemalt senisel pindalal	Koosluse seisundit on võimalik hinnata pisteliste kontrollidega ja ortofotolt
2.2.3.4	Aas- rebasesaba ja ürt- punanupuga niidud	Esinduslikkus, pindala	10 ha, B esinduslikkusega	Taastamise-hooldamise tulemusena on niitude esinduslikkus paranenud	Koosluse seisundit on võimalik hinnata pisteliste kontrollidega ja ortofotolt
2.2.3.5	Puisniidud	Esinduslikkus, pindala	6 ha, A; 14 ha, B esinduslikkusega	Taastamise-hooldamise tulemusena on niitude esinduslikkus paranenud	Koosluse seisundit on võimalik hinnata pisteliste kontrollidega ja ortofotolt
2.2.4.1	Lubjarikkad madalsood lääne- mõõkrohuga ja liigirikkad madalsood	Pindala, esinduslikkus	245 ha, A; 70 ha, B esinduslikkusega	Sookooslused on säilinud vähemalt senisel tasemel	Koosluse seisundit on võimalik kontrollida ortofotolt ja juhuslike vaatlustega
2.2.5.1	Vanad laialehised metsad	Pindala, esinduslikkus	19,7 ha, A; 8,8 ha, B; 1,8 ha, C esinduslikkusega	Metsad on säilinud vähemalt senisel tasemel; piiranguvööndis asuvad metsad on tzoneeritud sihtkaitsevööndisse	Koosluse seisundit on võimalik kontrollida ortofotolt ja juhuslike vaatlustega; koosluse sihtkaitsevööndis asumist saab kontrollida Nehatu looduskaitseala kaitse-eeskirjast
2.2.5.2	Puis- karjamaad	Pindala, esinduslikkus	3 ha, B esinduslikkusega	Taastamise-hooldamise tulemusena on puiskarjamaa esinduslikkus paranenud	Koosluse seisundit on võimalik kontrollida ortofotolt ja juhuslike vaatlustega
2.2.5.3	Soostuvad ja soo- lehtmetsad	Pindala, esinduslikkus	115 ha, B; 40 ha C esinduslikkusega	Metsad on säilinud vähemalt senisel tasemel; piiranguvööndis asuvad metsad on tzoneeritud sihtkaitsevööndisse	Koosluse seisundit on võimalik kontrollida ortofotolt ja juhuslike vaatlustega; koosluse sihtkaitsevööndis asumist saab kontrollida Nehatu looduskaitseala kaitse-eeskirjast
2.3.1	Tammari tamm	Seisund	Tamm on säilinud heas seisundis	Tamme seisund ei ole halvenenud	Puu seisundit on võimalik kontrollida pisteliste kontrollidega
2.3.2	Muriste tamm	Seisund	Tamm on säilinud keskmises	Tamme seisund ei ole	Puu seisundit on võimalik kontrollida

			seisundis	halvenenud	pisteliste kontrollidega
2.3.3	Porsiku kadakad	Pindala	2 ha	Kadakatega kaetud maa-ala ei ole vähenenud	Ala seisundit on võimalik kontrollida ortofotolt ja pisteliste kontrollidega

7. KASUTATUD KIRJANDUS

- Brambilla, M., Jenkins, R. K. B. 2009.** Cost-effective estimates of water rail *Rallus aquaticus* breeding population size. *Ardeola* 56: 95–102.
- Eek, L., Kukk, T.** (koost.). 2013. Maismaa võõrliikide käsiraamat.
- Eesti Ornitoloogiaühing.** (koost.). 2013. Eesti riikliku keskkonnaseire haned, luiged ja sookurg 2013. a aastaaruanne. Tartu
- Elts, J., Leito, A., Leivits, A., Luigujõe, L., Mägi, E., Nellis, R., Nellis, R., Ots, M., Pehlak, H. 2013.** Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2012. *Hirundo* 26: 80-112.
- Heinsoo, H., Kartau, R., Kull, T., Tali, K.** (koost.). 2012. Sugukond käpalised (Orchidaceae) kaitse tegevuskava. Eelnõu. Tartu
- Jonsson, L.** 2001. Euroopa linnud. Tallinn. Eesti Entsüklopeediakirjastus.
- Kastepõld, T., Mägi, E., 1994.** Hallhane, Anser anser ja kümnokk-luige, *Cygnus olor* pesitsemisest Matsalu looduskaitseala, Virtsu-Laelatu-Puhtu ja Nehatu roostikes 1980-1988. Loodusevaatlusi 1993, I. Tallinn, lk. 8-19.
- Kattai, K. 2009.** Eesti riikliku keskkonnaseire kaitstavate soontaimede seire 2009. a. koondaruanne. EMÜ Põllumajandus- ja keskkonnainstituut. Tartu.
- Kauhala, K., Helle, P., Helle, E. 2000.** Predator control and the density and reproductive success of grouse populations in Finland. - *Ecography* 23: 161–168.
- Keskpaik, J., Kašentseva, T. 1995.** Sookure täielik sulgimine: fenoloogia, dünaamika, lennuvõime kaotus ja taastumine. Loodusevaatlusi 1994: 18-33.
- Klein, L. (toim). 2000.** Eesti looduse mitmekesisuse riiklik seire 1994–1998. Tallinn.
- Kose, M. (toim). 2012.** Rannikulõukad Eestis ja Läänemere keskosas. Arengulugu, geoloogia ja hüdroloogia, elustik ning looduskaitse väärtus.
- Kull, T., Kukk, T. (toim). 2005.** Eesti taimede levikuatlas. Tartu.
- Kull, T, Tuulik, T.** 2002. Kodumaa käpalised. Tallinn. Digimap OÜ.
- Kurki, S., Helle, P., Linden, H., Nikula, A. 1997.** Breeding success of black grouse and capercaillie in relation to mammalian predator densities on two spatial scales. *Oikos* 79: 301–310.
- Kärgerberg, H., Tali, K.** 2004. Emaputk. Eesti Loodus. 2004/10
- Leivits, A. 2001.** Lääne-Eesti madalsoode haudelinnustiku inventeerimine. Aruanne.
- Leivits, A., Leito, A., Ojaste, I., Leivits, M., Merivee, M. 2010.** Site-based monitoring and assessment breeding bird communities of the protected mires in Estonia: the effect of recreational disturbance on habitat use of birds. In: Bird Numbers 2010. Monitoring, indicators and targets. Book of abstracts: 18th Conference of the European Bird Census Council 22–26 March, Cáceres (Extremadura, Spain). Bermejo, A. (Editor) Madrid: SEO/BirdLife, 2010, 59–60.
- Leivits, M., Leivits, A., Klein, A., Kuus, A., Leibak, E., Merivee, M., Soppe, A., Tammekänd, I., Tammekänd, J. 2009.** Külustuskoormuse mõju rüüda (*Pluvialis apricaria*) elupaigasobivusele Nigula rabas. *Hirundo*, 22 (2), 53-63.

- Lotman, K., Kose, M., Ott, I.** 2012. Meie rannajärved, kiiresti muutuv loodusrikkus. Eesti Loodus. 2012/11
- Lõhmus, A., Kuresoo, A., Leibak, E., Leito, A., Lilleleht, V., Kose, M., Leivits, A., Luigujõe, L., Sellis, U.,** 1998. Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus. Hirundo 11: 63–83.
- Lõhmus, A., Kalamees, A., Kuus, A., Kuresoo, A., Leito, A., Leivits, A., Luigujõe, L., Ojaste, I., Volke, V.** 2001. Kaitsekorralduslikult olulised linnuliigid Eesti kaitsealadel ja tähtsatel linnualadel. Hirundo Supplementum 4: 37–167.
- Masing, M., Keppart, V., Lutsar, L. (koost.).** 2004. Tegevuskava nahkhiirte kaitse korraldamiseks aastail 2005–2009.
- Marcström, V., Kenward, R.E., Engren, E.** 1988. The impact of predation on boreal tetraonids during vole cycles: an experimental study. Journal of Animal Ecology 57: 859–872.
- Mesipuu, M.** 2010. Juhend Loodusdirektiivi I Lisa poollooduslike elupaigatüüpide seisundi hindamiseks. Pärandkoosluste kaitse Ühing. Aruanne. Tartu.
- Nellis, R.** 2011. Valitud elupaikade haudelinnustik: mosaiikmaastik 2011. aasta punktloenduste aruanne. Eesti ornitoloogiaühing. Läänemaa-Tartu.
- Ojaste, I.** 2008. Hallhane populatsiooni seisundi uuring. Aruanne. Tallinn.
- Paakspuu, V.** 1973. Hallhane asurkonna ajaloost Matsalu lähel ja sellega piirnevatel aladel. Matsalu maastik ja linnud. Ornitoloogiline kogumik VI: 60–71.
- Paal, J.** 2004. “Loodusdirektiivi” elupaigatüüpide käsiraamat. Eesti Keskkonnaministeerium.
- Paal, J., Leibak, E. (koostajad)** 2011. Soode looduskaitseline inventeerimine. Projekti “Eesti soode inventeerimise lõpuleviimine tagamaks nende bioloogilise mitmekesisuse säilimist” (*Estonian mires inventory completion for maintaining biodiversity*) aruanne. Tartu.
- Renno, O.** 1958. Lääne-Eesti madalsoode linnustiku maastikuseosest ja populatsioonidünaamikast. Ornitoloogiline kogumik I: 139–152.
- Rootsmäe, L., Veroman, H.** 1974. Eesti laululinnud. Tallinn.
- Russow, V.** 1871. Ergebnisse einer ornithologischen Reise durch die Ostsee-provinzen während der Sommermonate 1870. Sitzungsberichte der Naturforscher-Gesellschaft zu Dorpat, 3, 2.
- Sepp, K. (toim).** Riikliku keskkonnaseire eluslooduse mitmekesisuse ja maastike seire allprogrammi seiretööd 2012 nr 133497 osa nr 33 sookurg. 2012. a koondaruanne. Tartu
- Siimson, J.** 2013. Valgeselg-kirjurähni (*Dendrocopos leucotos*) kaitse tegevuskava. Eelnõu.
- Vilbaste, K.** 2001. Rahvusvahelise tähtsusega looma- ja taimeliigid Eestis. AS Kirjastus Ilo.

LISAD

Lisa 1

Ala kaitse-eeskiri, hoiualadel väljavõtte hoiuala määrusest koos sellele lisatud LKS'i paragrahvidega 14 ja 32.

Nehatu looduskaitseala kaitse-eeskiri

Vastu võetud 24.01.2001 nr 39

RT I 2001, 13, 61

jõustumine 03.02.2001

Määrus kehtestatakse «Kaitstavate loodusobjektide seaduse» § 5 lõike 4 alusel.

1. peatükk

ÜLDSÄTTED

§ 1. Reguleerimisala

(1) Nehatu looduskaitseala (edaspidi kaitseala) on moodustatud Eesti NSV Ministrite Nõukogu 11. juuli 1957. a määrusega nr 242 «Abinõudest looduskaitse organiseerimiseks Eesti NSV-s» (ENSV Teataja 1957, 14, 125) kaitse alla võetud kaitseala baasil. Kaitseala põhieesmärk on Nehatu soo, praeguste ja endiste merelahtede roostike ning vee- ja rannikulinnustiku kaitse.

(2) Kaitseala maa- ja veeala jaguneb vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele sihtkaitsevööndiks ja piiranguvööndiks.

(3) Kaitseala ja selle vööndite piirid kantakse riiklikusse maakatastrisse.

§ 2. Kaitseala piir

(1) Nehatu looduskaitseala välispiir (edaspidi piir) kulgeb Lääne maakonnas Hanila vallas endiste Pivarootsi ja Nehatu mõisate vahelisel piiril talumaa A36 loodenurgast mööda nimetatud talumaa kirdepiiriks olevat kiviaeda kagu suunas ja talumaade A40, A39, A3, A2 ja A1 loodepiiri kirde suunas kuni talumaa Soosaluse 3 edelanurgani, sealt mööda nimetatud talumaa edelapiiri, Kaasiku maaüksuse (19502:001:0860) ja Kangruaadu maaüksuse (19502:001:0850) lääne- ja lõunapiiri, Villemi (19502:001:0012) ja Allika (19502:001:0710) maaüksuste läänepiiri ning Allika maaüksuse (19502:001:0362) läänepiiri ja lõunapiiri ning Lemeti maaüksuse (19502:001:0760) lõunapiiri kuni lõikumiseni edelasse suunduva kiviaiaga. Edasi läheb piir mööda nimetatud kiviaeda ~200 m edelasse ja mööda sellega ristuvat kiviaeda lõuna-kagusse kuni Kamsa maaüksuse (19502:001:0870) loodepiirini, sealt läheb piir mööda selle maaüksuse piiri edelasse ja kagusse kuni ida-läänesuunalise kraavini, siis mööda seda kraavi ida suunas kuni sama maaüksuse kagupiirini. Piir jätkub mööda sama maaüksuse kagupiiri kirde suunas ja Möldri maaüksuse (19502:001:0780) lõunapiiri ida suunas ning jätkudes selle maaüksuse kagunurgast mööda kiviaeda kagu ja kirde suunas kuni Hanila-Hõbesalu maantee. Edasi kulgeb piir mööda nimetatud maantee teemaa lääneserva ja Jaagomardi maaüksuse (19502:001:0410) põhja-, lääne- ja kagupiiri, jättes selle maaüksuse kaitsealalt välja. Piir jätkub Pärnu maakonnas Varbla vallas mööda Hanila-Hõbesalu maantee lääneserva kuni Kuuendiku kraavini. Sealt kulgeb piir mööda nimetatud kraavi lõuna suunas

kuni talumaa Villika 79 põhjapiirini, mööda seda ida suunas kuni põhja-lõunasuunalise kiviaiani, edasi läheb piir mööda seda metsa servas kulgevat kiviaeda lõunasse ja kagusse kuni põhja-lõunasuunalise teeni. Sealt kulgeb piir mööda nimetatud teed ja Sadama maaüksuse edelanurgast mööda tee pikendust kagusse kuni mereni. Edasi jätkub piir mööda roostiku serva kuni talumaa Villika 79 lõunapiiriks oleva kiviaiani, mööda nimetatud talumaa lõuna- ja edelapiiri, talumaade Kiisasauna 81 lääne- ja lõunapiiri, Kiisa 82 lõunapiiri, talu Müriste-Vassa 85 lahusmaatüki kagu-, lõuna- ja läänepiiri, Aadu 83 edela- ja loodepiiri ning talude Mürista-Jaani 86 ja Matsi 89 lahusmaatükkide loodepiiri kuni Rame–Paatsalu teeni. Edasi mööda nimetatud teed läände kuni Lääne ja Pärnu maakonnavaheliseks piiriks oleva teeni, mööda seda teed loodesse ja Lääne maakonnas Hanila vallas oleva Sepa-Otto maaüksuse (19502:001:0480) kagu-, kirde- ja loodepiiri, jättes selle maaüksuse kaitsealalt välja, edasi mööda nimetatud teed kuni talumaa Alt Villemi 93 õuema edelanurgani, sealt mööda nimetatud õuema loodepiiri ja metsa servas kulgevat kiviaeda põhja ja ida suunas ning mööda nimetatud kiviaia jätkuks olevat metsa servas kulgevat kraavi lõuna ja loode suunas kuni maakonna piirini. Piir jätkub mööda maakonna piiri kirdesse ja uuesti Läänemaal Hanila vallas talumaa Põldsepa A25 kirdenurgas olevat lageda sooala ja metsa piiri kuni nimetatud talumaa ja talumaa A22 vahelise piirini. Edasi kulgeb piir nimetatud talumaade vahelist piiri ida suunas kuni Villemi maaüksuse (19502:001:0026) kagunurgani. Piir jätkub mööda nimetatud maaüksuse ja talumaa Vilguti A6 idapiiril kulgevaid kiviaedu põhja suunas ning Järve maaüksuse (19502:001:0680) kagupiiril kulgevat kiviaeda kirde suunas kuni endiste Pivarootsi ja Nehatu mõisate vaheliseks piiriks oleva kiviaiani ja sealt mööda seda põhja suunas kuni talumaa A36 edelanurgani.

Ühe lahustükina kuulub kaitseala koosseisu Pärnu maakonnas Varbla vallas olev Juurika maaüksuse (19502:001:0770) Paatsalu sadamasse viivast teest ida poole jääv osa.

Teise lahustükina kuulub kaitseala koosseisu Pärnu maakonnas Varbla vallas olev talumaa Lillevälja A76 tervenisti ja talumaa Kahvatu A14 Karuse–Varbla teest lääne poole jääv osa.

(2) Kaitseala ja selle vööndite piiride kirjeldus on koostatud riigiettevõtte Eesti Maauuringud 1992. aasta maakasutuskaardi (mõõtkava 1:10 000) ning talumaade osas Katastri Ameti 1939. aasta skeemkaartide (mõõtkava 1:10 000) ja Maakatastri andmete alusel seisuga september 2000.

§ 3. [Kehtetu - RT I 2005, 71, 556 - jõust. 01.01.2006]

2. peatükk

KAITSEKORRA ÜLDPÕHIMÕTTED

§ 4. Lubatud tegevus

(1) Inimestel on lubatud viibida, korjata marju ja seeni kogu kaitseala maa-alal. Eramaal võib liikuda vastavalt «Asjaõigusseadusele» (RT I 1993, 39, 590; 1999, 44, 509) ja «Kaitstavate loodusobjektide seadusele».

(2) Telkimine ja lõkke tegemine kaitsealal on lubatud ainult kaitseala valitseja poolt selleks ettevalmistatud ja tähistatud paikades, välja arvatud õuemaal. Telkimine ja lõkke tegemine õuemaal on lubatud omaniku loal.

(3) Kaitsealal on lubatud mootorita ujuvvahendiga sõitmine.

(4) Kaitsealal on lubatud kalapüük 15. maist 1. märtsini vastavalt kalapüügieeskirjale.

(5) Kaitsealal on lubatud jahipidamine mingi, rebase, hundi, metssea, põdra ja kähriku arvukuse reguleerimise eesmärgil 1. septembrist 31. jaanuarini.

§ 5. Keelatud tegevus

(1) Kaitsealal on keelatud puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine.

(2) Kaitsealal on keelatud jalgrattaga sõitmine väljaspool teid ja radu ning mootorsõidukitega liiklemine ja nende parkimine väljaspool selleks ettenähtud teid ja parklaid, välja arvatud järelevalve-, teadus- ja päästetöödel ning käesoleva kaitse-eeskirjaga lubatud metsa- ja põllumajandustöödel ning roo varumise töödel üksnes külmunud pinnasel ja jää pealt. Kaitsealal on keelatud veemootorsõidukiga liiklemine, välja arvatud järelevalve-, teadus- ja päästetöödel ning selleks ettenähtud ja tähistatud liiklusteel.

(3) Kaitsealal on keelatud lennukiga lendamine madalamal kui 1 km, välja arvatud järelevalve-, teadus- ja päästetöödel.

(4) Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud:

- 1) maakorralduskava kinnitamine;
- 2) katastriüksuse kõlvikute piiride ja pindala muutmine;
- 3) metsamajandamiskava väljastamine;
- 4) detail- ja üldplaneeringu kehtestamine;
- 5) projekteerimistingimuste andmine.

§ 6. Teadusalased välitööd

Teadusalaseid välitööd tehakse kaitsealal «Kaitstavate loodusobjektide seaduse» § 25 alusel kehtestatud korra järgi.

§ 7. Üksikobjekti kaitse

Kaitseala piiranguvööndis paikneva kaitstava looduse üksikobjekti kaitset korraldatakse «Kaitstavate loodusobjektide seaduse» § 5 lõike 5 kohase kaitse-eeskirja alusel.

§ 8. Tegevuse kooskõlastamine

(1) Kaitseala valitseja nõusoleku saamiseks käesolevas määruses ettenähtud juhtudel peab vastava loa taotleja või projekti või kava kooskõlastuse taotleja esitama kaitseala valitsejale kirjaliku taotluse.

(2) Kaitseala valitseja vastab taotlusele kirjaliku nõusoleku ja vajaduse korral omapoolsete tingimuste esitamise või motiveeritud keeldumisega nii taotlejale kui ka vastava loa andjale hiljemalt ühe kuu jooksul pärast taotluse saamist.

(3) Keskkonnamõju hindamise vajaduse korral on kaitseala valitsejal õigus taotlusele vastamist edasi lükata kuni ekspertiisiakti saamiseni, teavitades sellest nii nõusoleku taotlejat kui ka loa andjat.

(4) Kaitseala valitseja vaatab metsaraie taotluse läbi ja tulenevalt metsakoosluse liikide ning vanuselise mitmekesisuse säilitamise eesmärgist annab oma kirjaliku nõusoleku ja vajaduse korral seab omapoolsed tingimused või esitab motiveeritud keeldumise kümne päeva jooksul pärast taotluse saamist.

§ 9. Kaitseala piires asuva kinnisasja võõrandamine

«Vabariigi Valitsuse seaduse» (RT I 1995, 94, 1628; 1996, 49, 953; 88, 1560; 1997, 29, 447; 40, 622; 52, 833; 73, 1200; 81, 1361 ja 1362; 87, 1468; 1998, 28, 356; 36/37, 552; 40, 614; 107, 1762; 111, 1833; 1999, 10, 155; 16, 271 ja 274; 27, 391; 29, 398 ja 401; 58, 608; 95, 843 ja 845; 2000, 49, 302; 51, 319 ja 320; 54, 352; 58, 378; 95, 613; 102, 677) § 44 lõike 2 alusel on kaitseala piires asuva kinnisasja võõrandamisel riigi esindajaks ostu eesõiguse teostamisel keskkonnaminister, kellele teatatakse kinnisasja võõrandamisest «Asjaõigusseaduses» sätestatud korras.

3. peatükk SIHTKAITSEVÖÖND

§ 10. Sihtkaitsevööndi kirjeldus

(1) Nehatu looduskaitseala sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks.

(2) Nehatu sihtkaitsevööndisse kuuluvad Varbla vallas talumaa Aadu 83 ja Rame–Paatsalu maanteest lõuna poole jäävad talude Mürista Jaani 86, Matsi 89, Müriste Vassa 85 ja Kõrgemäe 96 kaitsealale jäävad lahusmaatükid ning Kiisa 82 talumaale jääv sooala kuni metsapiirini.

§ 11. Keelatud tegevus

(1) Sihtkaitsevööndis on keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine, välja arvatud käesoleva määruse §-des 4, 6 ja 7 sätestatud lubatud tegevus.

(2) Sihtkaitsevööndis on keelatud rahvaürituste korraldamine.

§ 12. Lubatud tegevus

Sihtkaitsevööndis on lisaks käesoleva määruse §-des 4, 6 ja 7 sätestatud lubatud tegevustele kaitseala valitseja nõusolekul lubatud hooldustööd kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks.

§ 13. Metsakaitse sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on metsakaitse eesmärk metsa ökosüsteemi arengu tagamine üksnes loodusliku protsessina.

4. peatükk PIIRANGUVÖÖND

§ 14. Piiranguvööndi kirjeldus

(1) Nehatu looduskaitseala piiranguvöönd on kaitseala majanduslikult kasutatav osa, kus majandustegevuses tuleb arvestada «Kaitstavate loodusobjektide seaduse» ning selle alusel käesoleva määrusega kehtestatud tingimusi.

(2) Nehatu piiranguvöönd on kaitseala piires olev maa-ala, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse.

§ 15. Lubatud tegevus

Piiranguvööndis on lubatud rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata kohtades üksnes kaitseala valitseja nõusolekul.

§ 16. Keelatud tegevus

(1) Piiranguvööndis on lisaks §-s 5 loetletud tegevustele keelatud:

1) uute maaparandussüsteemide rajamine;

2) veekogude veetaseme muutmine ja nende kallaste kahjustamine, välja arvatud sulgunud vooluteede avamine;

3) maavarade ja maa-ainese kaevandamine, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul ja temaga kooskõlastatud kohtades kruusa- ja liivavõtt oma tarbeks;

4) väetiste ja mürrkemikaalide kasutamine metsamaal ja looduslikul rohumaal;

5) uuendusraie, välja arvatud turberaie perioodiga vähemalt 40 aastat, kusjuures kaitseala valitsejal on koosluse liikide ja vanuse mitmekesisuse säilitamiseks õigus esitada nõudeid turberaie liigi, raieaja, puidu kokku- ja väljaveo, raielangi puhastamise viiside ning puistu koosseisu ja täiuse kohta;

6) jäätmete ladustamine, välja arvatud kodumajapidamises tekkinud tavajäätmete ladustamine oma kinnisasja piires kaitseala valitsejaga kooskõlastatud kohtades.

(2) Piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud:

- 1) uute ehitiste püstitamine;
- 2) uute teede, õhuliinide ja muude kommunikatsioonide rajamine;
- 3) kulu põletamine külmunud pinnasel.

§ 17. Kohustuslik tegevus

Piiranguvööndis on poollooduslike koosluste esinemisaladel kohustuslik nende ilme ja liigilise koosseisu tagamiseks niitmine, karjatamine ning puu- ja põõsarinde harvendamine.

§ 18. Metsakaitse piiranguvööndis

Piiranguvööndis on metsakaitse eesmärk elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine.

1Euroopa Ühenduste Nõukogu direktiivid 92/43/EMÜ (EÜT L 206, 21.05.1992) ja 79/409/EMÜ (EÜT L 103, 2.04.1979)

Hoiualade kaitse alla võtmine Lääne maakonnas

Vastu võetud 28.02.2006 nr 59

RT I 2006, 13, 92

jõustumine 24.03.2006

Määrus kehtestatakse «Looduskaitseaduse» § 10 lõike 1 alusel ning lähtudes «Looduskaitseaduse» § 11 lõikes 1 sätestatust.

§ 1. Lääne maakonnas kaitse alla võetavad hoiualad ja kaitse alla võtmise eesmärk

(1) Lääne maakonnas võetakse kaitse alla järgmised hoiualad:

...

13) **Kangruaadu hoiuala**, mille kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide – lubjarikkal mullal kuivade niitude (6210*), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude (6510), lääne-mõõkrohuga lubjarikaste madalsoode (7210*), liigirikaste madalsoode (7230), puiskarjamaade (9070) ning soostuvate ja soo-lehtmetsade (9080*) kaitse; [RT I 2007, 38, 275 - jõust. 02.06.2007]

...

18) **Oademetsa hoiuala**, mille kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüübi – vanade laialehiste metsade (9020*) kaitse; [RT I 2007, 38, 275 - jõust. 02.06.2007]

19) **Porsiku hoiuala**, mille kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide – kadastike (5130), lubjarikkal mullal kuivade niitude (6210*), loodude (6280*), liigirikaste madalsoode (7230), puisniitude (6530*), lääne-mõõkrohuga lubjarikaste madalsoode (7210*), liigirikaste madalsoode (7230) ja puiskarjamaade (9070) kaitse;

[RT I 2007, 38, 275 - jõust. 02.06.2007]

...

(2) Lõikes 1 nimetatud hoiualade piirid on esitatud kaartidel määruse lisas 3.

§ 2. Hoiualade valitseja

Paragrahvi 1 lõikes 1 nimetatud hoiualade valitseja on Keskkonnaamet.

[RT I 2009, 7, 48 - jõust. 01.02.2009]

§ 3. Ramsari alad

Rahvusvahelise tähtsusega märgalade, eriti veelindude elupaikade konventsiooni artikli 2 lõike 1 kohaselt on määruse § 1 lõike 1 punktis 8 nimetatud Nõva-Osmussaare hoiuala rahvusvahelise tähtsusega märgala (Ramsari ala).

[RT I 2010, 48, 294 - jõust. 19.07.2010]

Looduskaitseseadus

3. peatükk

KAITSE KORRALDAMINE

§ 14. Üldised kitsendused

(1) Kaitsealal, hoiualal, püsielupaigas ja kaitstava looduse üksikobjekti kaitsevööndis ei või ilma kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekuta:

- 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega kõlviku sihtotstarvet;
- 2) koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid;
- 3) väljastada metsamajandamiskava;
- 4) [kehtetu - RT I 2007, 25, 131 - jõust. 01.04.2007]
- 5) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;
- 6) anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks;
- 7) anda projekteerimistingimusi;
- 8) anda ehitusluba;
- 9) rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks.

[RT I 2007, 25, 131 - jõust. 01.04.2007]

(2) Kaitstava loodusobjekti valitseja ei kooskõlasta käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevust ja muud tegevust, mis vajab kaitse-eeskirja kohaselt kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

(3) Kaitstava loodusobjekti valitseja võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevuste ja muude tegevuste, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajavad kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekut, kooskõlastamisel kirjalikult seada tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

(4) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevusi ei esitatud kaitstava loodusobjekti valitsejale kooskõlastamiseks või tegevustes ei arvestatud käesoleva paragrahvi lõike 3 alusel seatud tingimusi, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

(5) Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil on keskkonnamõju hindamise järelevalvajana õigus määrata kaitstava loodusobjekti kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

[RT I 2009, 3, 15 - jõust. 01.02.2009]

...

5. peatükk

HOIUALAD

§ 32. Hoiuala

(1) Hoiuala moodustatakse loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks, kui see ei ole tagatud muul käesoleva seadusega sätestatud viisil.

(2) Hoiualal on keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi.

(3) Hoiualal on metsaraie keelatud, kui see võib rikkuda kaitstava elupaiga struktuuri ja funktsioone ning ohustada elupaigale tüüpiliste liikide säilimist.

(4) Metsaseaduse kohase metsateatise menetlemisel tuleb arvestada hoiuala kehtestamise eesmärki. Hoiuala valitseja võib kohustada:

1) tegema kavandatavat metsaraiet kindlaks määratud ajal;

2) kasutama kavandatava raie korral kindlaks määratud tehnoloogiat.

(41) Kui kavandatav uuendusraie on kooskõlas käesoleva paragrahvi lõigetega 2 ja 3, on hoiualal lubatud lageraie langi suurus kuni kaks hektarit ja laius kuni 30 meetrit ning turberaie langi suurus kuni viis hektarit.

[RT I 2009, 53, 359 - jõust. 21.11.2009]

(5) Hoiualal kavandatava tegevuse mõju elupaikade ja liikide seisundile hinnatakse keskkonnamõju hindamise käigus või käesoleva seaduse §-s 33 sätestatud korras.

...

Lisa 2-1. Nehatu looduskaitseala, Porsiku hoiuala, Kangruaadu hoiuala ja Oademetsa hoiuala kaitsekorralduskava avalikkuse kaasamise koosoleku protokoll

Nehatu looduskaitseala, Porsiku hoiuala, Kangruaadu hoiuala ja Oademetsa hoiuala kaitsekorralduskava avalikkuse kaasamise koosoleku protokoll

26. novembril 2012

Algus kell 14:00

Lõpp kell 17:00

Päevakava: Ivar Ojaste tutvustab Nehatu looduskaitseala, Porsiku hoiuala, Kangruaadu hoiuala ja Oademetsa hoiuala kaitsekorralduskava olemust, kaitsekorda ja väärtusi ning esmalt kavandatavaid tegevusi.

Koosoleku tulemused:

1. Kaitsekorralduskavas käsitleda talvist pilliroo varumise teemat, eeskätt Kangruaadu järvel ja Kiissa lähel;
2. liikumispiiranguid kaitsealadel ei ole vaja karmistada;
3. kohalikele elanikele tuleks korraldada loodushariduslikke laagreid.

Koosoleku protokoll koostas Ivar Ojaste

Lisa 2-2. Nehatu looduskaitseala, Porsiku hoiuala, Kangruaadu hoiuala ja Oademetsa hoiuala
kaitsekorralduskava koostöö koosoleku protokoll

Nehatu looduskaitseala, Porsiku hoiuala, Kangruaadu hoiuala ja Oademetsa hoiuala
kaitsekorralduskava koostöö koosoleku protokoll

01. veebruar 2013

Algus kell 15:00

Lõpp kell 16:30

Päevakava: Nehatu looduskaitseala, Porsiku hoiuala, Kangruaadu hoiuala ja Oademetsa hoiualal kavandatavad tegevused.

Koosoleku tulemused:

1. Olavi Vainu teeb väljavõtte Matsalu rõngastuskeskuse andmebaasist Nehatu merikotkapesas märgistatud poegade kohta ja edastab need Ivar Ojastele;
2. kaitsekorralduskavas tuleb põhjalikult lahti kirjutada põhjavee kaitsetsooni vajadus märgalade piirkonnas (teemaks võimalik paekavanduse vahetus läheduses);
3. infotahvlite uuendamise vajadus täpsustada;
4. valminud kaitsekorralduskava tuleb tutvustada Nehatu külaseltsile ja kohalikele vallavalitsustele.

Koosoleku protokoll koostas Ivar Ojaste

Lisa 2-3. Nehatu looduskaitseala, Porsiku hoiuala, Kangruaadu hoiuala ja Oademetsa hoiuala kaitsekorralduskava avalikkuse kaasamise koosoleku protokoll

Nehatu looduskaitseala, Porsiku hoiuala, Kangruaadu hoiuala ja Oademetsa hoiuala kaitsekorralduskava avalikkuse kaasamise koosoleku protokoll

14. oktoobril 2013

Algus kell 14:00

Lõpp kell 16:00

Päevakava: Ivar Ojaste tutvustab Nehatu looduskaitseala, Porsiku hoiuala, Kangruaadu hoiuala ja Oademetsa hoiuala kaitsekorralduskava olemust, ülesehitust ning kavandatavaid tegevusi.

Koosoleku tulemused:

1. kaitsekorralduskavale lisada peatükid Porsiku kadakate ja Paatsalu põlispuude grupi kohta;
2. üle vaadata tegevus Loodusdirektiivi elupaikade kaardistamise kohta;
3. kadastiku hooldamine Porsiku hoiualal on II prioriteedi tegevus;
4. kavandatavate tegevuste kaardikihile lisada tegevus 4.1.7 valge tolmpa kasvukoha hooldus ja tegevus 4.1.11 Porsiku hoiualal elupaigatüüpi 7210 läbiva kuivenduskraavi sulgemine;
5. kaitsekorralduskava tuleb peale valmimist edastada ka kohalikele vallavalitsustele.

Koosoleku protokoll koostas Ivar Ojaste